

KANSAINVÄLISET LUOVUUSSTRATEGIAT – SELVITYS

ANNA KANERVA/KULTTUURIPOLIITTISEN TUTKIMUKSEN EDISTÄMISSÄÄTIÖ (CUPORE)

Johdanto	2
Toimeksianto.....	2
Selvitystyö.....	2
Luovuuden käsite ja luovuusraportit.....	3
Luovista toimialoista teknologiaan	5
Raportit.....	6
Lähestymistapa/sectorit	7
Kehittämisen lähtökohdat ja toimintaympäristön muutokset.....	14
Luovuusraporttien poliittinen ja ohjelmaviitekehys	15
Toimeenpano ja vaikutukset	16
Suomen strategiatyö ja kansainväliset strategiat.....	17
Kansainväliset strategiaraportit	19
Australia	19
Iso-Britannia.....	26
Japani	34
Kanada	37
Singapore	41
Skotlanti	47
Tanska	51
Uusi-Seelanti.....	54
Yhdysvallat	59
Lähdeluettelo	62
Selvityksessä käsitellyt strategiaraportit	62
Lähteet ja kirjallisuutta.....	65

Johdanto

Toimeksianto

Luovuuskeskustelu on käynyt vilkkaana kansainvälisesti jo useampia vuosia. Kansainvälisten luovuusstrategioiden tai vastaavien prosessien selvitystarve nousi esiin suomalaista luovuusstrategiatyötä valmistelleen työryhmän ehdotuksen (*Luovuuskertomus*¹) lausuntokierroksella keväällä 2004. Selvityksen laatiminen annettiin Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiön tehtäväksi.

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö Cuporen tehtävänä oli:

- laatia Suomessa opetusministeriön toimesta laadittavan luovuusstrategian tausta-aineistoksi selvitys muissa maissa tehdyistä luovuusstrategioista tai muista vastaavista hankkeista ja prosesseista sekä
- selvityksen osana analysoida kyseisten strategioiden tai prosessien vaikutuksia yhteiskuntapolitiikassa tai sen eri sektoreilla.

Selvityksen laati Cuporen suunnittelija, FM, YTM Anna Kanerva. Kanerva toimii luovuusstrategiatyössä Luova ihminen -työryhmän toisena sihteerinä.

Selvitystyö

Nk. luovuusraportteja on valmistettu runsaasti etenkin anglosaksissa maissa ja Euroopassa 1990-luvulta lähtien. Seuraavassa selvityksessä luovuusraportteja, -strategioita ja muita prosesseja tarkastellaan yhteensä yhdeksässä maassa. Maat ovat Australia, Iso-Britannia, Japani, Kanada, Singapore, Skotlanti, Tanska, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat. Raportit ovat valmistuneet vuosien 1994-2004 välisenä aikana. Useimmat (n. 3/4) selvityksessä käsiteltävistä raporteista tai prosesseista ovat ilmestyneet ja käynnistyneet 2000-luvun ensimmäisinä vuosina.

Kaikissa näissä maissa on toteutettu useampia luovuuteen liittyviä prosesseja, eri toimijoiden toimesta sekä erilaisia tarkoituksia varten. Tässä yhteydessä luovuusraporttien tarkastelu on ulotettu suomalaista strategiaa mukaillen ennen kaikkea valtionhallinnon tasolla ja/tai hallinnon aloitteesta toteutettuihin strategioihin tai ohjelmiin. Keskittyminen kansallisen tason ohjelmiin tuo siten ensisijassa näkyviin maita, joissa valtiolla ylipäänsä on keskeinen merkitys poliittisessa kehitystyössä esimerkiksi kulttuuripoliitiikan alalla. Useissa maissa erilaisia strategioita ja ohjelmia on laadittu runsaasti myös (ja osin lähes yksinomaan) osavaltio-, alue- tai kaupunkitasolla.²

Luovuusraporteissa on sekä yleisluontoisempia skenaarioita ("kehittämisen näköaloja") ja keskustelunsekä strategiatyön aloitteita että varsinaisia strategioita tavoitteineen ja toimintaehdotuksineen. Raporttien ohella selvityksessä esitellään paikoin myös laajempia, prosessinomaisia kokonaisuuksia. Luovuusraportit voivat olla prosessikokonaisuuden käynnistäviä ja suuntaavia strategisia dokumentteja tai

¹ Luovuuskertomus. Ehdotus hallitusohjelmassa tarkoitetun luovuusstrategian tekemisen luonteesta, lähtökohdista ja toteuttamisen tavoista. Opetusministeriön julkaisuja 2004.4.

² Esimerkkinä osavaltiotasolla toteutusta työstä käyvät eritoten Yhdysvallat sekä Australia ja Saksa; raportteja esim. *The Creative Economy Initiative. The Role of the Arts and Culture in New England's Economic Competitiveness* (2000), *Advancing Vermont's Creative Economy* (2004), *Creative Capacity+. Arts for all Victorians. A Policy Framework for the Next Decade* (2003). Kaupunkien raportteja ja aloitteita ovat esimerkiksi *Creative City. Brisbane City Council's Cultural Strategy 2003-2008* (2003), *Creative London* (2004). Raporttien tarkemmat tiedot löytyvät lähdeluettelosta.

sen osaraportteja. Esimerkiksi Iso-Britannian luovien toimialojen työryhmän (*Creative Industries Task Force*) työn kokonaisuudessa sen osat ovat kaikki tavallaan ”luovuusraportteja”, joskin tässä tarkastelussa päähuomio kiinnitetään työryhmän keskeisimpään ja kehittämisen kokonaisuuden käynnistäneeseen työhön. Myös Singaporen prosessissa sen kokonaisuuteen vaikuttaneiden työryhmien työt toimivat paitsi osana tätä kokonaisuutta, myös itsenäisinä strategisina raportteinaan.

Lisäksi selvityksessä huomioidaan luovien (tai tekijänoikeus-) toimialojen taloudellisen merkityksen kartoittamiseen keskittyvät raportit, joskaan niiden sisältöä tai metodologisia valintoja ei arvioida yksityiskohtaisesti. Raportit esitetään lyhyesti; tosin niissä tapauksissa joissa kartoitukseen liittyy selvästi strateginen ulottuvuus, niitä avataan enemmän. Suomessa Aku Alanen Tilastokeskuksesta tarkastelee parhaillaan luovuuden taloudellisten vaikutusten arvioimisen mahdollisuuksia ja menetelmiä (ks. Alanen 2004a ja 2004b). Tilastokeskuksen tuoreimmassa Kulttuuritilastossa (Kulttuuri ja viestintä 2004:1) tarkastellaan ensimmäistä kertaa kulttuuritoimialojen bruttokansantuoteosuutta Suomessa.

Selvityksessä esitettyä maiden tai raporttien listausta ei ole tarkoitettu kattamaan kaikkea, mitä luovuuteen liittyen on mainituissa maissa tai kansainvälisesti pyritty toteuttamaan. Kaiken kattavuus on mahdotonta luovuuden kaltaisen käsitteen yhteydessä ja käsitteen monitahoisuus on vaikuttanut elimellisesti raporttien paikallistamiseen. Rajoituksensa asettaa myös internetin merkityksen painottuminen ja sen ominaisuudet tiedonhankinnan välineenä. Prosessien toisiinsa kytkeytyminen ja niiden seuraukset eivät järjesty internetissä välttämättä lineaarisesti ja kronologisesti. Ajallinen viive joihinkin strategiaprosesseihin on sekin aiheuttanut osin päänvaivaa etenkin suhteessa raporttien vaikuttavuuden arviointiin.

Internet on siis luovuuden käsitteen villi länsi, mutta myös sen luvattu maa. Kaikki käsiteltävänä olevat luovuusraportit löytyvät kokonaisuudessaan internetistä, poikkeuksena ainoastaan Uuden-Seelannin kulttuuristrategia *Heart of the Nation*, josta on internetin kautta saatavissa ainoastaan tiivistelmä. Selvityksen lähdeluettelosta löytyvät kaikkien käsiteltävien raporttien tiedot sekä muuta luovuuteen liittyvää lähdemateriaalia.

Raportin johdatuksena esitetään luovuuden käsitteelle annettuja merkityksiä luovuusraporttien kautta. Sen jälkeen raporttien tavoitteita, sisältöjä, toteuttamisen tapoja ja prosesseja vedetään kokoavasti yhteen. Raportin loppuosan muodostavat luovuusraporttien esittelyt eri maittain. Esittelyt pyrkivät noudattamaan kunkin raportin luonnetta ja antia, ja ne saattavat siksi poiketa toisistaan huomattavastikin. Raportin tarkoituksena on, että kiinnostuneet voivat etsiä tarkempia lisätietoja itseä kiinnostavista dokumenteista ja prosesseista.

Luovuuden käsite ja luovuusraportit

Luovuusraportit ja -prosessit ovat elimellinen osa luovuuden käsitteen jatkuvaa konseptuaalista ja poliittista luomistyötä ja heijastavat kulloistakin poliittis-taloudellista viitekehystä. Michael Volkerlingin mukaan luovuutta kuvaa etenkin kulttuuripolitiikan osalta toisaalta numeerinen tarkkuus (taloudellisten vaikutusten kartoitukset, *mapping*) ja toisaalta käsitteellinen epäselvyys sekä monimerkityksisyys (2001, 444). Volkerlingin mukaan luovuutta koskevassa poliittisessä ja ohjelmatyössä näkyy erityisen vahvasti ajatus politiikasta rajojen määrittäjänä (2001, 440).

Luovuusraporteissa ja niistä seuranneessa julkisessa keskustelussa on ollut näkyvissä vahva symbolismi ja tarttuvut sloganit. Esimerkiksi Iso-Britanniassa luovien toimialojen havaitun menestyksen perusteella maa ristittiin uudelleen ”*Cool Britanniaksi*”. Uudessa-Seelannissa kulttuuripolitiikan arviointi-

tiimi oli nimeltään *Heart of the Nation* ja tiimin työ ristittiin mediassa – Britannian linjaa mukailleen – *HOT Nationiksi*. Skotlannin luovuuden brändinä on ollut slogan *Create in Scotland* ja kulttuuripolitiikan strategian nimenä *Creating our Future: Minding Our Past*. Raportit onkin nähty pyrkimyksinä kansallisiin symbolisiin julkilausumiin, joilla halutaan korostaa esitetyn asian – luovuuden - kollektiivista luonnetta ja sen kuulumista kaikille. (Volkerling 2001, 445-446.)

Millä perusteella raportteja on valittu selvityksen tarkasteltavaksi? Mukana on raportteja, jotka ovat nimeltään, käsitteen ilmitasolla, luovuusraportteja: *Creative America*, *Creative Nation*, *Creative Scotland*, *Culture and Creativity*, *Creative Industries Mapping* jne. Internetin hakukoneiden ja luovuuden käsitteen erilaisten käyttötapojen³ ohella lähtökohtana luovuusraporttien paikallistamisessa ovat toimineet luovuudesta ja luovista toimialoista kirjoitetut artikkelit, kirjallisuus, keskustelut ja kommentit, joita on julkaistu etenkin 2000-luvun ensimmäisinä vuosina ja luovuusraporttien kiivaimpaan laatimisen aikaan runsaasti. Lähdeaineistosta ja luovuudesta käydystä julkisesta keskustelusta on noussut esiin raportteja tai maita, joita olen lähtenyt tarkastelemaan lähemmin. Ts. se mistä keskustellaan luovuusraporttina, on toisaalta ohjannut ja tukenut valintaa, mutta ei ole kuitenkaan välttämättä rajannut sitä. Raportit ja prosessit, jotka ovat monissa tapauksissa osia laajemmista kehittämisen kokonaisuuksista, ohjaavat myös itsessään ja sisäisillä viittauksillaan tarkastelua eteenpäin.

Tutkimuksellinen lähdeaineisto painottuu voittopuolisesti kouralliseen maita ja raportteja. Iso-Britannia, Australia, Uusi-Seelanti, Kanada ja Yhdysvallat mainitaan usein luovuusraporteissa ja kirjallisuudessa luovien toimialojen johtavina maina. Asema perustuu toimialojen taloudellisen merkityksen ohella myös niissä toteutettuun kehittämistyöhön.⁴ Anglosaksiset maat ovat aloittaneet kehitystyön varhain, ja siksi myös niiden työtä on sekä monistettu että arvioitu kansainvälisillä areenoilla eniten. Erityisesti Australian ja Iso-Britannian ja/tai näissä maissa toimivat tutkijat ovat kunnostautuneet luovuuden ja luovien toimialojen käsitteen sekä siten myös luovuusraporttien arvioimisessa etenkin kulttuuripolitiikan näkökulmasta (tutkijoita mm. Cunningham, Volkerling, Flew, Jeffcut).⁵

---

³ Hakusanoina mm. *creative*, *creativity*, *strategy*, *policy*, *document*, *report*, *economy*, *industry/industries*, *sector*, *culture*, *cultural*, *development* jne. jne. sekä näiden erilaiset muodot ja yhdistelmät. Tiedonhaku on painottunut englanninkieliseksi, mikä heijastaa tekijän kielitaidon vahvuuksien ohella myös anglosaksisten maiden keskeistä merkitystä luovuuskeskustelun paradigman vakiinnuttamisessa ja etenkin luovien toimialojen kehitystyössä. Lisäksi esimerkiksi Tanskassa ja Japanissa alun perin maan omalla kielellä toteutetut luovuusraportit on käännetty myös englanniksi, mikä sekin kertoo omaa kieltään englannin asemasta kansainvälisen luovuuskeskustelun kielenä. Hakuja on kuitenkin tehty myös muilla, etenkin skandinaavisilla kielillä.

⁴ Yhdysvallat tosin poikkeaa tässä suhteessa muista mainituista maista: se on luovien toimialojen johtava maa ennen kaikkea tekijänoikeuksia tuottavan teollisuutensa mittavan taloudellisen volyymin, pikemminkin kuin luoviin toimialoihin kohdistuvan liittovaltiotason kehittämis- ja tutkimustyön kannalta. Luovien toimialojen käsite ei ole saanut tutkijoiden mukaan maassa juurikaan sijaa. Sen sijaan esimerkiksi osavaltiotasolla puhutaan yleisesti luovasta taloudesta. Yhdysvaltalaisesta luovaa taloutta käsittelevästä kirjallisuudesta tunnetuin ja siteeratuin on John Howkinsin taloustieteen näkökulmasta kirjoitettu *The Creative Economy. How people make money from ideas*. (2001).

⁵ Esimerkkejä tutkimuksen ja koulutuksen aloitteista: Iso-Britanniassa on perustettu kulttuuriministeriön ja maan yliopistojen aloitteesta *Creative Industries Higher and Further Education Forum* toimimaan neuvoa antavana elimenä luovia toimialoja koskevan koulutuksen ja tutkimuksen strategisessa kehittämisessä. Foorumin jäsenet edustavat kulttuurihallintoa, luovia toimialoja sekä korkeakouluja.

Australiassa *Queensland University of Technology*n alaisuuteen muodostettiin vuonna 2001 Luovien toimialojen tiedekunta (*Creative Industries Faculty*), joka kokoaa yhteen yksitoista koulutusala. Nämä ovat: näytteleminen ja tekninen tuotanto, viestintäsunnittelu, luova kirjoittaminen ja kulttuurintutkimus, tanssi, vaatetus suunnittelu, elokuva ja televisio, journalismi, media ja viestintä, musiikki ja äänisuunnittelu, esittävät opinnot (*Performance Studies*) sekä visuaaliset taiteet. Tiedekunnan laajasta tutkimustoiminnasta vastaa *Creative Industries Research and Applications Center* (CIRAC).

Luovuudesta ja luovista toimialoista on kirjoitettu erityisesti kulttuuripoliittisen, yhteiskuntatieteellisesti suuntautuneen tutkimuksen parissa⁶, mikä heijastaa suoraan luovuuden käsitteen ilmaantumista tukevasti nimenomaan taidepolitiikkaan 1990-luvun kuluessa. Käsite kuvaa kulttuurihallinnon parissa tapahtunutta paradigman muutosta, toisin sanoen ensin kulttuuriteollisuuden ja sitten luovien toimialojen mallin vakiintumista kulttuuripoliitikassa tilanteessa, jossa taiteen ja kulttuurin tuli julkisen tukensa legitimaatioksi osoittaa omaavansa myös taloudellisia hyötyjä ja vaikutuksia.

Taide ja kulttuuri ovat itsessään luovuuden ytimessä. Luovuuden käsitteen käyttö taidepolitiikassa ja siten myös kulttuurihallinnon strategiaraporttien nimeäminen luovuusraporteiksi kuvaa Christopher Maddenin ja Taryn Bloomin mukaan (2001, 409) kuitenkin myös luovuuden syvempää operationalisointia taiteen ja kulttuurin julkisen tuen perusteluksi. Perusteluissa on erotettavissa kaksi pääjännettä: ensiksi, luovuus on hyödyllistä itsessään ja toiseksi, luovuudella on instrumentaalisia hyötyjä. Luovuuden käsitteen operationalisointi perustuu tutkijoiden mukaan (2001, 411) päättelyketjuun, jonka mukaan taide edistää luovuutta, luovuus edistää innovatiivisuutta ja innovatiivisuus edistää taloudellisia hyötyjä. Luovuuden käsitteen alla raporteissa kehitetään kulttuuri- ja taidepolitiikan perustavoitteita: esimerkiksi taiteellista laatua, taiteilijoiden toimintaedellytyksiä sekä kulttuurin saatavuutta ja osallistumista.

Luovista toimialoista teknologiaan

Stuart Cunninghamin mukaan (2001, 25) siirtyminen luovien toimialojen käsitteen käyttöön kuvaa historiallista muutosta ja pyrkimystä laajentaa käsitystä luovuudesta julkisesti tuetusta taiteesta ja joukkoviestinnästä kohti uusia ja laajempia luovuuden sovelluksia. Luovien toimialojen käsitteen esiin tulon taustalla nähdään kulttuuriteollisuuden nouseminen julkisen päätöksenteon ja poliittisten toimenpiteiden kohteiksi, tietoon perustuvan talouden vahvistuminen ja keskustelu tiedon ja luovuuden suhteesta sekä palvelusektorin merkityksen lisääntyminen. Luovat toimialat ovat elimellisessä yhteydessä ”uuteen talouteen” (*new economy*) joka nähdään ominaisuuksiltaan tietoon perustuvana, globaalina ja verkostoituneena. Luovuus ja kulttuuriset merkityksenantoprosessit on alettu tässä tilanteessa nähdä keskeisenä tärkeinä kaikilla aloilla, joilla sisältö ja muoto muodostavat kilpailuetua globaaleilla markkinoilla. (Flew 2002, 1-2.)

Luovuusraportit heijastavat välittömästi yhteiskuntatieteilijöiden (mm. Raija-Leena Loisa 2003, 207) esiin nostamaa, 1990-luvun lopulla sekä kansainvälisesti että Suomessa luovista toimialoista käydyssä keskustelussa tapahtunutta, retorista käännoystä taidekeskeisestä ajattelusta teknologiakeskeisyyteen. Vaikka taiteellisen luovuuden keskeistä roolia on yleisesti korostettu vielä luovien toimialojenkin kehittämiseen tähtäävissä raporteissa ja työryhmissä, on 2000-luvulla myös niiden kohdalla selvästi nähtävissä suuntaus kohti taiteen tai taiteeseen liittyvien toimialojen merkityksen vähenemiseen taloudellisten ja teknologisten aspektien kustannuksella.

Luovien toimialojen kehittämisessä suunta on ollut vähitellen sekin ennen kaikkea kohti suurinta kasvua tuottavia aloja. Globalisaation, digitalisaation ja konvergenssin (”kolme suurta” muutosprosessia, ks. Cunningham 2004, 105) kontekstissa muutosta teknologiapainotteisuuteen kuvastaa erityisesti sisältötuotannon sekä tekijänoikeusaloilla toimivien pienten ja keskisuurten yritysten merkityksen korostaminen kehitystyössä. Luovuudesta on tullut ennen kaikkea edellisten ominaisuus ja osa niiden inhimil-

---

⁶ Aikakauskirjoja esimerkiksi *International Journal of Cultural Policy*, *Culturelink*; julkaisuja esim. *Creative Europe* –raportti.

listä pääomaa. Sisällöstä puhuminen määrittyy lähtökohtaisesti teknologiasta käsin ja sisältö voi olla kaikkea mitä teknologian avulla voidaan välittää. Tässä mielessä myös luovat toimialat muodostavat vain sisältöalojen alasektorin (Cunningham 2004, 109).

Luovuuden käsite, luovuus ominaisuutena, on viime vuosina yhdistetty laajemmassa tietoon perustuvan talouden viitekehityksessä (ja toimialoista riippumatta) tutkimus – ja kehitystoiminnan sekä korkean teknologian kautta syntyviin uusiin ja innovatiivisiin, tekijänoikeuksilla ja patenteilla suojattaviin ideoihin. Samoin on ymmärretty luovuuden ja yhteiskunnan menestymisen kiinteä yhteys. Tässä keskustelussa innovaatioiden käsite osin korvaa ja merkitsee samaa luovuuden kanssa: se on luovuuden kaupallistettu versio. Innovaatioiden keskeinen ominaisuus on kilpailukyvyn tuottaminen, ja kansainvälisen kilpailukyvyn kasvattaminen on valtioiden keskeisin menestysstrategia pyrittäessä turvaamaan taloudellista vakautta ja kasvua sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Innovaatioiden käsite liittyy kuitenkin määritelmällisesti ennen kaikkea teknologisesti uusiin tuotteisiin, palveluihin tai tuotantomenetelmiin. Määritelmä sulkee siten helposti pois mainitut keskeiset luovuuden ulottuvuudet, muodon ja sisällön, ja siten luovat toimialat ja sisältötuotannon (Alanen 2004a, 13).

Luovuuden taloudellisten vaikutusten osalta on alettu vastaavasti siirtyä kohti tekijänoikeusalojen ja aineettoman omaisuuden, ts. tekijänoikeuksien ja teollisuusnoikeuksien kokonaisuuksien hallintaa. Puhuttaessa toimialojen taloudellisesta merkityksestä, on kulttuuri- ja taidelähtöisillä toiminnolla ja toimialoilla tässä oikeuksien kokonaisuudessa vain pieni osuus verrattuna esimerkiksi patenttien tuottamiin tuloihin verrattuna.

Luovuuden käsitteen alan laajentumiseen kytkeytyy elimellisesti toimijakentän monipuolistuminen. Tilanteessa, jossa taloudellisen kehityksen parametrit ovat tulleet ensisijaisiksi, julkisesti tuetun taiteen ja kulttuurin ja siten niitä ohjaavan hallinnonalan merkitys on jäämässä marginaalisemmaksi muiden politiikan alojen vaikuttaessa voimakkaammin kulttuuriseen kehitykseen (Creative Europe 2002, 161). Kansallisvaltiokeskeisen kulttuuripolitiikan osalta kehitys on merkinnyt 1980- ja 90-luvuilla ensin sen toiminta-alan laajenemista (mm. joukkoviestintä) ja sen jälkeen, luovuuden merkityksen yleistymisen, uusien käyttötapojen sekä luovien toimialojen kansainvälisen jakelun kautta, sen kapenemista. Cunninghamin mukaan (2001, 27) sisällön konvergenssi merkitsee, että kulttuuripolitiikan kohteeksi jää laajempien sisältöpolitiikkojen rinnalla kapeneva, sektorispesifi toiminta-ala, mikä aiheuttaa suuria haasteita yhteistyölle sekä aloitteiden ja toimenpiteiden suunnittelulle. Taloudellisten ja teknologisten tekijöiden korostuessa vievät esimerkiksi sisältötuotannon sekä luoviksi toimialoiksi määriteltyjen alojen taloudellisten edellytysten kehittämistä eteenpäin ennen kaikkea taloudelliseen kehitykseen keskittyvät hallinnonalat.

Raportit

Selvityksessä käsitellyt luovuusraportit voidaan jakaa karkeahkosti kuuteen ryhmään riippuen strategian toimeksiantajasta ja/tai toteuttajasta ja/tai siitä viitekehityksestä, johon luovuus ensisijassa (mutta ei välttämättä yksinomaan) asetetaan. Näiden ohella yksi tarkasteltavista raporteista on lähtökohtaisesti tietoyhteiskuntavisio. Ryhmät on luokiteltu yksinkertaisesti niiden peruspiirteidensä perusteella ja ne voivat olla päällekkäisiä. Ajallisesti ja sisällöltään raportit myötäilevät varsin selvästi yllä kuvattua kehityslinjaa.

Oheinen lista etenee järjestyksessä myös sen mukaan, mihin raportit yhdistävät luovuuden käsitteen ja miten ne käsittävät julkisesti tuetun taiteen ja kulttuurin sekä talouden ja teollisuuden suhteen. Tavalli-

semmin luovuus nähdään raporteissa sekä taiteellisena ja kulttuurisena että taloudellisena tekijänä. Se missä määrin tekijät ymmärretään raporteissa vuorovaikutteisina tai funktionaalisesti erillisinä ja missä määrin niitä kehitetään yhdessä tai erikseen, vaihtelee eri maissa ja eri tarkoituksia varten toteutetuissa raporteissa.

Luovuusraporteissa on nähtävissä siirtyminen kaikkien hallinnon alaan kuuluvien toimintojen huomiointiin ottamisesta (ensimmäinen raporttien ryhmä) ensiksikin kohti kaupallisia aloja (toinen ryhmä; luovat toimialat, taiteen ja talouden rajapinnat) ja sittemmin edelleen suurimman kasvun aloihin (kolmas ryhmä). Viime vuosina kansainvälistä kehittämistyötä (esimerkiksi Australiassa) leimaa sen keskittyminen pitkälti tieteen, insinöörialojen ja teknologian kysymyksiin (*science-engineering-technology, SET*).

1. Kulttuurihallinnon kulttuuri(politiikan)strategiat/-raportit
2. Kulttuurihallinnon yksin tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa toteuttamat luovien toimialojen tai luovuuden talouspainotteisen kehittämisen raportit
3. Taloudellisen kehityksen hallinnonalojen luovien toimialojen kehittämisstrategiat ja -raportit
4. Hallitusten innovaatioiden ja tieteen raportit
5. Inhimillisen pääoman raportit
6. Luovien-/tekijänoikeustoimialojen taloudellista vaikutusta kartoittavat raportit

Lähestymistapa/sektorit

1. Ensimmäisen ryhmän raportit ovat lähtökohtaisesti *kulttuuristrategioita*. Ne ovat yhtä lukuun ottamatta ennen kaikkea kulttuurihallinnon ”kokonaisdokumenteja” ja kansallisia kulttuuripolitiikan strategioita, joissa kuvataan kansallisen hallinnon toiminnan suuntaviivat. Näissä raporteissa luovuuden rajojen määrittäminen on lähtenyt ennen kaikkea toteuttajan toimenkuvasta ja sen laajuudesta, toisin sanoen kulttuuripolitiikan strategia on nimetty luovuuden edistämisen strategiaksi. Myös tässä selvityksessä luoviksi nimetyt raportit ovat kaikki kulttuurihallinnon raporteja (yllä mainitussa jaottelussa ryhmät 1 ja 2). Näissä raporteissa luovuus merkitsee taidetta ja kulttuuria ja se sisältää myös voittoa tavoittelevan kulttuuritoiminnan.

Raporteissa näkyy välittömästi, kulttuuripolitiikan toimialan laajeneminen ohella, myös laajenemista vastaavat muutokset hallinnon rajoissa. Etenkin varhaisin 1990-luvun luovuusraporteista, Australian *Creative Nation*, heijastaa sisällöltään voimakkaasti toisaalta kulttuuriteollisuuden ja erityisesti joukkoviestinnän tuloa taidepainotteisen kulttuuripolitiikan osaksi. Maassa yhdistettiin vuonna 1993 kulttuuri- ja viestintähallinnon salkut, ja seuraavana vuonna ilmestyneen kulttuuripolitiikan ajanmukaistetun strategiadokumentin keskiössä ovat juuri (joukkoviestintäpainotteisten) kulttuuriteollisuuden alojen sekä kansallisten sisältöjen kehittäminen. Rakenteelliset muutokset kulttuurihallinnossa liittyvät myös Iso-Britanniassa luovien toimialojen kehittämisprosesseihin, kun samoihin aikoihin maan vaikutusvaltaisen luovien toimialojen työryhmän (*Creative Industries Task Force*) työn käynnistymisen kanssa maan kulttuuriasioista vastaavan ministeriön nimi muutettiin *UK Department of Heritage* Kulttuurin, median ja urheilun ministeriöksi (*Department for Culture, Media and Sport*).

Raportit ovat siis ensisijassa kiinnittyneitä kulttuurihallinnon toimenkuvaan ja sen sektoreihin. Luovuuden käsitteen mukaantulon ja sen ilmaisemien toimintaympäristön muutoksen ja toiminta-alan laajenemisen voidaan kuitenkin nähdä heijastuneen strategiatyöhön raporttien rakenteessa ja siten tavois-

sa, joilla kulttuuripolitiikan rooli kehityksessä hahmotetaan. Luovuusraporteiksi nimetyt kulttuuristrategiat eivät pääosin noudata perinteistä sektoripohjaista jaottelua lähestymistavassaan luovuuden kehittämiseen. Perinteisen vertikaalisen jaottelun sijaan raporteissa on valittu pikemminkin toimintapohjainen ja eri sektorien rajat ylittävä lähestymistapa, useimmiten kulttuurin arvoketjun muodossa. Uudessa-Seelannissa kulttuurisektorin arvoketjun osiksi nimetään kulttuuriperintö, identiteetti, luovuuteen investoiminen, infrastruktuurin vahvistaminen, uusien tuotteiden kehittäminen ja markkinoiden rakentaminen. Kanadassa avainelementit ovat luominen, koulutus, tuotanto, jakelu, säilyttäminen ja kulutus. Poikkeuksen tekevät kulttuuriteollisuus ja toimialat: esimerkiksi Australian kulttuuristrategiassa nimenomaan valittuja kulttuuriteollisuuden osa-alueita lähestytään ja kehitetään myös sektorikohtaisesti.

Kaupallisen kulttuurin ja talouden diskurssi on olennainen osa raporteja. Kulttuurisektori jaetaan tavallisemmin kahtia: julkisesti tuettuun, itseisarvoiseen taiteeseen ja kulttuuriin sekä luovuuteen ja nojaviin, voittoa tuottaviin aloihin, joihin voidaan viitata joko kulttuuriteollisuuden tai luovien toimialojen käsitteillä. Yllä esitetty raporttien arvoketjuajattelu kattaa kulttuurisektorin molemmat osa-alueet. Kaikissa kulttuuriraporteissa keskeisen juonteen muodostaa julkisesti tuetun ja kaupallisen kulttuurin suhde ja se nähdään yleisesti vastavuoroisena, täydentävänä. Suhteen lähtökohta on kuitenkin varsin vahvasti taiteessa ja kulttuurissa sekä niiden itseisarvoisessa tukemisessa: kaupallinen kulttuuri määritellään perinteisten taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteiden kautta. Sekä Kanadassa että Uudessa-Seelannissa luovuuden kehittämisen lähtökohdaksi nähdään ennen kaikkea luovuuden lähteiden vahvistaminen. Luovuuden lähteinä pidetään kulttuuriperintöä ja kulttuurista identiteettiä. Kulttuuriraporteissa korostetaan myös yleisesti luovuuden luonnetta perusoikeutena.

Keskeisenä nähdään myös alojen integroitu kehittäminen. Koulutuksen (taidekasvatus, kulttuurinen kasvatus kouluissa, ammatillinen koulutus), taiteellisen laadun, sekä kulttuurin saatavuuden ja osallistumisen tukeminen ovat yksilöllisen luovuuden ja innovatiivisuuden, ja siten luovan talouden ja toimialojen inhimillisen pääoman tukemista. Joissakin raporteissa korostetaan myös kulttuurilaitosten merkitystä sekä taidekasvattajina, sisällön tuottajina että maan imagon muokkaamisessa. Taiteilijat ja luovan työn tekijät nähdään keskeisenä myös tietoon perustuvan talouden viitekehityksessä tekijänoikeuksien kautta.

Luovaa taloutta tuetaan taiteen ja kulttuurin tukemisen kautta ja välittäjinä toimivat ennen kaikkea luovat yksilöt ja heidän osaamisensa. Luovilla yksilöillä tarkoitetaan pääasiassa taiteilijoita. Vastavuoroisesti kaupallisen kulttuurisektorin katsotaan toimivan nimenomaan työpaikkojen ja -mahdollisuuksienluomisessa taiteilijoille. Suhteen vastavuoroisuus toteutuu kulttuurihallinnon näkökulmasta siis ensisijassa luovien yksilöiden kautta. ts. luovuuteen investoiminen on taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden tukemista on luovien toimialojen ja niiden inhimillisen pääoman vahvistamista. Luovan yksilön kautta strategiat yhdistyvät elinkeinoelämän ja koulutuksen ulottuvuuksiin.

Kulttuuriseen kehitykseen osallistuvan toimijakentän laajenemisen myötä painottuu eri toimijoiden vastuunjako: miten kulttuurihallinto voi tukea luovuuden kaupallista soveltamista. . Lisäksi strategioissa korostuu eri alojen ja sektoreiden aloitteiden välinen koordinaatio. Tässä mielessä kulttuurihallinnon omien vahvuuksien painottaminen on ymmärrettävää: vaatimukset laajenevat, mutta sillä ei ole toimivaltaa esimerkiksi paljoonkaan luovien toimialojen taloudellisia edellytyksiä kohentavaan osaan kehittämistyötä. Varsinkin 2000-luvun puolella toteutetuissa strategioissa korostuu eri hallinnonalojen luovuuden tukemiseen tähtäävien toimenpiteiden toisiaan täydentävyys. Tässä mielessä kehittämisen sävy on muuttunut: luovuus alettu nähdä laajemmin koko yhteiskunnan ominaisuutena, ja oman hallinnon alan kehittäminen vain osaksi laajempaa kehittämisen kokonaisuutta.

2. Toisen ryhmän muodostavat *kulttuurin ja talouden ja/tai luovien toimialojen kehittämisen keskittävät raportit*. Ne ovat kulttuurin- ja muiden hallinnonalojen tai yhteiskunnan sektoreiden (esimerkiksi kaupan, teollisuuden ja työvoiman hallinnot, tiedonhallinnan toimijat, talouden ja matkailun kehittämisseskkukset sekä yritykset) yhteistyödokumentteja tai strategiakokonaisuuksia. Raporteissa tarkastellaan luovuutta yleisesti kulttuurin ja talouden tai julkisesti tuetun ja voittoa tuottamattoman sekä kaupallisen kulttuurin yhteistyöhön liittyvänä seikkana.⁷ Niissä keskitytään luovien toimialojen kehittämiseen esimerkiksi vienninedistämisen, osaamisen, rahoituksen ja alueiden näkökulmasta.

Raportit kuvastavat pyrkimyksiä yhteishallintaan kulttuurisen kehityksen osa-alueilla, joiden kokonaisvaltainen kehittäminen ei mahdu yhden hallinnonalan alle. Raportit eivät siis ole lähtökohtaisesti jonkin hallinnonalan strategioita, niiden luonne on ennen kaikkea soveltava ja täydentävä. O'Reaganin mukaan (2001, 33) hallinnonalojen yhteistyöhankkeet luovuuden tukemisessa voidaan nähdä julkisen sektorin innovaatioina.

Raporteissa on sekä yleisiä kulttuurin ja talouden yhteistyötä korostavia raportteja, luovien toimialojen edellytysten kehittämiseen tähtääviä dokumentteja sekä strategioita, joilla keskitytään luovien toimialojen osalta ennen kaikkea vahvimman kasvun alueisiin. Toisen ryhmän raporteissa on paljon samaa ensimmäisen ryhmän dokumenttien kanssa: ne korostavat sekä julkisesti tuetun että kaupallisen kulttuurin itseisarvoisen että integroidun tukemisen tärkeyttä. Aiempaa keskeisempää on kuitenkin taiteen, talouden ja teknologian synergian merkitys taloudellisen menestyksen ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Tähän ryhmään luetut strategiat ja prosessit tavoittelevatkin lähtökohtaisesti itseisarvoisen ja kaupallisen taiteen ja kulttuurin tai kulttuurin ja talouden läheisempää yhteistyötä ja pyrkivät toimimaan niiden rajapinnoilla. Strategioissa molemmat osa-alueet on valjastettu ennen kaikkea tämän tavoitteen toteuttamiseksi taloudellisen hyödyn tuottamiseksi. Silti myös molempien osa-alueiden itseisarvoista kehittämistä korostetaan.

Yhteys ensimmäisen ryhmän raporteihin on elimellinen myös luovan yksilön kautta. Yksilöllinen luovuus on luovien toimialojen elinehto. Koulutus on siten myös toimialakohtaisessa kehittämisessä erityisen keskeisessä roolissa, erityisesti koulutuksen ja työelämän suhteiden sekä tulevien osajien kouluttamisen osalta. Huomiota kiinnitetään myös taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden osaamisen ja työpanoksen liikkumiseen voittoa tuottamattomien ja kaupallisten alojen välillä. Luovien yksilöiden kehityksessä myös itseisarvoisella taiteella ja kulttuurilla on merkitystä esimerkiksi luovina harrastuksina, osallistumisena ja harrastamisena.

Kaupallisen kulttuurin osalta raporteissa puhutaan luovasta klusterista (korostetaan perinteisten taiteen alojen ja taiteen soveltavien alojen vuorovaikutusta), luovista toimialoista (aineettoman omaisuuden hyödyntäminen), kulttuuriteollisuudesta (taidepohjaiset alat) ja kulttuuri- ja elämystaloudesta (taiteen ja talouden rajapinnat). Raporteissa kulttuurisektorin ja luovien toimialojen kehittäminen nähdään pääosin kokonaisuutena, mutta valittuja toimialoja tarkastellaan ja pyritään kehittämään ennen kaikkea sektori-lähtöisesti. Strategioissa onkin tavallisesti sekä laajempi yleisen kehittämisen viitekehys, että omat erilliset aloitteet valituille aloille.

---

⁷ Tähän ryhmään, jonka rajat ovat kaikkein liukuvimmat sekä edelliseen että seuraavaan ryhmään nähden, asetetaan UK:n *Creative Industries Mapping* -dokumentit, Singaporen *Creative Industries Development Strategy* ja *Investing in Singapore's Cultural Capital* sekä Tanskan *Kreative Potentiale* ja *Denmark in the Culture and Experience Economy*.

Alueiden merkitys korostuu luovuusstrategioissa ennen kaikkea luovien toimialojen kehittämistyön yhteydessä sekä kulttuurin ja talouden yhteisissä strategia-asiakirjoissa. Luovuus luovina toimialoina ja kulttuurina nähdään keskeisenä alueellisena kilpailu- ja vetovoimatekijänä; lisäksi kansallisen kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin kehittäminen edellyttää vahvoja alueita. Erityisesti Iso-Britannian alueella korostetaan alueellisen toimeenpanon merkitystä osana keskusjohtoista kehittämistyötä (ks. blairilaisen kolmannen tien politiikasta alla poliittisen viitekehyksen yhteydessä).

3. *Luovien toimialojen taloudellisten ja teknologisten edellytysten kehittämisen strategioista*⁸ ovat eri maissa vastanneet ennen kaikkea kauppa- ja teollisuusministeriöt tai niiden rahoittamat talouden kehittämisskeskukset. Australian digitaalisen sisällön strategia on koko hallinnon strategia, jota kulttuuri- ja viestintäministeriö kehittää eteenpäin. Luovien toimialojen ja sisältöteollisuuden kehittämisen on monissa maissa osa kaupan ja teollisuuden hallinnon agenda (sisältöteollisuuden osalta esim. Iso-Britanniassa ja Japanissa). Luovuuden kehittäminen on tässä yhteydessä siis ennen kaikkea luoviksi nimettyjen voittoja tuottavien, yksilölliseen luovuuteen sekä aineettoman omaisuuden tuottamiseen ja hyödyntämiseen keskittyvien alojen tukemista. Luovista toimialoista puhuttaessa ne määritellään ennen kaikkea Iso-Britanniassa kehitettyä määritelmää mukailten (virallinen määritelmä, ks. Iso-Britannian *Creative Industries Mapping Document*).

Toimialojen kehittämissstrategioissa keskitytään suurimman kasvun, tai parhaiten kehittyvistä teknologioista ja markkinoista hyötyviin, osa-alueisiin. Suurinta kasvua edustaa strategioiden mukaan ennen kaikkea digitaalinen sisältötuotanto. Kehittämisalueet voidaan valita myös erityisten kansallisten vahvuuksien perusteella.

Edellisen ryhmän strategioista ja ohjelmista luovien toimialojen taloudellisten edellytysten kehittämisen strategiat erottuvat ennen kaikkea siksi, ettei niissä kiinnitetä huomiota julkisesti tuetun kulttuurin ja kaupallisten luovien toimialojen suhteeseen. Talouden hallinnon näkökulmasta luovia toimialoja kehitetään ennen kaikkea siksi, että ne ovat voimakkaan kasvun aloja: kehittämisen taustalla nähdään toimialojen taloudellinen merkitys, työllistävä vaikutus sekä jo menestyneet yritykset, ei niinkään toimialojen luovuus *per se*.

Luovien toimialojen kehittäminen ei oleellisesti eroa muiden kasvualoiksi nimettyjen teollisuudenalojen kehittämisestä. Sekä Uudessa-Seelannissa että Skotlannissa luovien toimialojen kehittäminen on osa kaupan ja teollisuuden hallinnon valittua kehittämisen strategiaa: edellisessä maassa osa sektori-strategiaa, jälkimmäisessä osa klusterisuunnitelmaa. Muita toimialoja näissä kehittämissuunnitelmissa ovat kummassakin maassa bioteknologia ja elintarviketeollisuus, Uudessa-Seelannissa lisäksi mm. tieto- ja viestintäteknologia. Yhteinen kehittämisen viitekehys merkitsee, että myös tavoitteet ovat tavallisesti samat, esimerkiksi toimialojen koon kasvattaminen ja sektorien osuuden lisääminen viennistä. Keskeistä sektori- ja etenkin klusteripohjaisessa toimialatyössä on myös yhteistyö yritysten ja alueiden kanssa.

Strategiat rakentuvat painopistealueittain, jotka ovat valituille luoville toimialoille yhteisiä. Toimialoja ei tosiin sanoen kehitetä erikseen alasektoreittain suunnitelluin strategioin. Kehittämistyössä keskeisintä on toimialojen edellytysten kehittäminen, jotta niissä piilevä luovuus voi toteutua, sekä luovien pannon kaupallistaminen ja tunnetuksi tekeminen. Luovuuden toteutumiseksi painotetaan esimerkiksi

---

⁸ Australian *Digital Content Industry Action Agenda*, Skotlannin *Creative Scotland* sekä Uuden-Seelannin *Creative Sector Engagement Strategy*.

osaamispuhjan laajentamista, luovan johtajuuden kehittämistä sekä dynaamisen toimintaympäristön luomista. Lisäksi keskeistä on innovaatioiden lisääminen, luovuuden kaupallistaminen sekä luovien toimialojen brändien kansainvälisen tunnettuuden vahvistaminen.

4. Vaikutusvaltaisinta hallitustason kehittämistä edustavat luovuusprosesseista *innovaatioiden, tieteen ja tutkimuksen, yrittäjyyden sekä osaamisen raportit*⁹. Ne ovat useimmiten kansallisia ykköshankkeita, joihin on valjastettu mahdollisimman paljon panoksia, myös budjeteissa. Selvityksessä käsiteltyjen innovaatioprosessien käynnistäminen ajoittuu 2000-luvun ensimmäisiin vuosiin.

Eryteisesti Australiassa ja Uudessa-Seelannissa strategiaprosessit ovat hallinnon yhteishankkeita (*whole of government approach*, ks. *O'Reagan 2001*, 33) joissa on mukana esimerkiksi koulutuksen ja tieteen, teollisuuden ja matkailun, kulttuurin ja viestinnän, terveyden sekä maa- ja metsätalouden hallinnonaloja. Iso-Britanniassa kauppa- ja teollisuusministeriön ja opetus- ja työministeriön toimeksi antamassa innovaatiostrategiassa korostetaan yrittäjyyden ja osaamisen yhteyttä innovaatiotoimintaan.

Prosessit voidaan nähdä osoituksina hallitusten pyrkimyksistä edistää tietoon perustuvan talouden malleja teknologisten ja taloudellisten innovaatioiden kautta. Tässä kehityksessä priorisoidaan ennen kaikkea innovaatiota ja tutkimus- ja kehitysvetoisia toimialoja, väestön koulutusta ja uudelleen kouluttamista, yrittäjyyttä sekä tietoyhteiskuntataitojen levittämistä. Painottaessaan tietoon perustuvan talouden viitekehystä innovaatioreportit ovatkin lähellä varsinaisia tietoyhteiskuntastrategioita. Raportit ovat lähtökohdiltaan kansallisia, mutta niissä korostetaan tavallisemmin alueellisen kehittämisen merkitystä, alueiden vahvistamista sekä tasa-arvoisia mahdollisuuksia.

Raporteissa varsinaiset kehittämispanostukset ohjataan tavallisesti valituille avainaloille ja -sektoreille (esimerkiksi bioteknologia, ICT). Ratkaisu voi kuitenkin olla myös kehittämispuhjoinen, esimerkiksi tutkimus- ja kehitystoiminnan, tutkimuksen kaupallistamisen sekä taitojen ja osaamisen kehittäminen.

Innovaatiostrategiat korostavat kaikkien luovuusraporttien tapaan osaamisen ja osaajien ja elinikäisen oppimisen ja kouluttautumisen tärkeyttä sekä siten inhimillistä luovuutta ja osaamista. Eryteisesti korkean tason osaajien saatavuuden varmistaminen nähdään kriittisenä menestystekijänä. Osaajat ja yksilöllinen luovuus ja kyvykkyys ovat tästä näkökulmasta siis ennen kaikkea yritysten ja talouden resursseja.

Näissä prosesseissa esimerkiksi sisältöteollisuudella – joka kuuluu käsitteenä keskeisesti tietoyhteiskuntapuheeseen – on ollut pääosin marginaalinen rooli (Cunningham 2004, 109). Suuntausta on kritisoitu erityisesti Australiassa kulttuuripolitiikan ja luovien toimialojen tutkijoiden toimesta uuden talouden kysymysten laajemman ymmärtämisen puutteesta sekä luovuuden käsitteen suppeasta näköalasta. Luovuutta ja innovatiivisuutta pidetään kritiikin mukaan innovaatioreporteissa pikemminkin toisten prosessien määreenä tai ominaisuutena, sen sijaan että se ymmärrettäisiin syvemmin esimerkiksi taloudellisen kehityksen ja hyvinvoinnin lähteenä. (ks. Hartley & Cunningham 2001; Cunningham 2001.)

Luovat toimialat eivät kuitenkaan kaikkialla välttämättä ole osattomia SET -painotteisesta kehitystyöstä. Uuden-Seelannin kansallinen innovaatioviitekehys (GIF, *Growth and Innovation Framework*) ja sen käynnistäneessä innovaatioreportissa luovat toimialat ja niistä erityisesti elokuva- ja televisiotuo-

---

⁹ Australian *Backing Australia's Ability* ja An Agenda for the Knowledge Nation, Iso-Britannian *An Opportunity for All in a World of Change* sekä Uuden-Seelannin *Growing an Innovative New Zealand*.

tanto sekä muotoilu on valittu bioteknologian ja tieto- ja viestintäteknologian ohella maan kehittämisen painopistealueiksi.

5. *Inhimillisen pääoman edistämiseen tähtäävät raportit*¹⁰ käsittelevät keskitetysti kaikissa luovuusraporteissa esiin nousevaa yksilöllisen luovuuden ja potentiaalin tukemista sekä vahvistamista. Inhimillinen pääoma vie luovuuden ennen kaikkea kasvatukseen, työyhteisöihin ja yrittäjyyteen liittyväksi tekijäksi. Se on keskeistä myös teollisuudenalojen ja palveluiden parantamisessa. Raporteissa painottuu yksilöllinen näkökulma toimintaympäristön ja talouden muutoksiin. Keskitetty näkökulma inhimilliseen pääomaan on luovuusraporteissa harvinainen ja uudehko ja sen merkityksen voisi katsoa lisääntyvän tulevaisuudessa. Yksilöllinen osaaminen ja luova panos sekä koulutus ovat jollakin tavalla osa jokaista luovuusdokumenttia: hän on esimerkiksi luova taiteilija, kulttuurityöntekijä (joka liikkuu sujuvasti sekä *non-profit* ja *for-profit* -kulttuurikenttien välillä), yrittäjä sekä yhteiskunnan haluttu ja tarpeellinen resurssi.

Vaikka inhimillisestä pääomasta puhuttaessa korostetaan työelämän osaajien saatavuuden merkitystä ja elinikäistä työllisyyttä, ts. osaajia resursseina, voidaan raportit kuitenkin nähdä ensisijassa yksilöiden selviytymisstrategioina. Yksilöitä pyritään tukemaan muuttuvan ja monikulttuuristuvan toimintaympäristön vaatimuksissa. Inhimillinen pääoma liitetään raporteissa myös taiteen ja teknologian yhteistyön kehittämiseen sekä taiteen ja kulttuurin rooliin osaajien houkuttelemisessa ja identiteettien vahvistamisessa.

6. *Luovien toimialojen taloudellisten vaikutusten tarkastelussa* on olemassa kaksi pääjuonetta. Toinen keskustelee luovista toimialoista ja toinen tekijänoikeusaloista. Kumpaa nimeä toimialoista käytetäänkin, on niiden taloudellisten vaikutusten tarkastelu ollut etenkin 2000-luvun ensi vuosina hyvin suositua. Suosion taustalla on osaltaan Iso-Britannian mapping -dokumenttien¹¹ ja maan luovien toimialojen työryhmän (*Creative Industries Task Force*) lähestymistapa, jonka on katsottu painottaneen ansiokkaasti luovien toimialojen kaupallisia mahdollisuuksia sekä niiden strategista merkitystä maan viennin profiilille sekä kansainväliselle tunnettuudelle (Cunningham 2001, 20).

Tässä selvityksessä on huomioitu Iso-Britannian ohella Yhdysvalloissa, Australiassa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa ja Singaporessa toteutetut toimialojen taloudellista vaikutusta tarkastelevat selvitykset. Tanskassa selvitys maan kulttuuriteollisuuden ja sittemmin kulttuuri- ja elämystalouden taloudellisista vaikutuksista sisältyy maan kulttuuri- sekä kauppa- ja teollisuusministeriön kahteen yhteiseen strategiadokumenttiin. Edellä mainittujen maiden ohella luovien toimialojen taloudellisia vaikutuksia on tarkasteltu mm. Hong Kongissa¹². Myös Japanissa on tehty Iso-Britannian malliin nojaten tutkimuksellinen arvio maan luovista toimialoista (ks. Yoshimoto 2003). Japanin kansallisessa yhteiskunnan ja talouden kehittämistyössä on valittu aineettoman omaisuuden laaja kokonaisuus, joka kattaa tekijänoikeuksien ohella teollisuus oikeudet, ts. patentit, mallisuoja ja tavaramerkit.

Useimmissa maissa aloitteentekijänä toimialojen kartoituksessa ovat toimineet kulttuuriministeriöt. Uudessa-Seelannissa kartoituksen on tilannut kauppa- ja teollisuusministeriö, joka vastaa maassa luo-

¹⁰ Selvityksessä tähän ryhmään katsotaan kuuluvaksi Singaporen *Realising Our Human Potential* -raportti sekä iso-Britannian luovuuden ja kulttuurikasvatuksen aloite *All Our Futures. Creativity, Culture and Education*.

¹¹ Creative Industries Mapping Document (1998, 2001), ks. Iso-Britannian raporttien esittely seuraavassa luvussa.

¹² Baseline Study on Hong Kong's Creative Industries. [WWW-dokumentti.]

<[http://www.info.gov.hk/cpu/english/papers/baseline%20study\(eng\).pdf](http://www.info.gov.hk/cpu/english/papers/baseline%20study(eng).pdf)>

vien toimialojen sektoripohjaisesta kehittämisestä. Yhdysvalloissa ja Australiassa tiedontarpeeseen on herätty ensin tekijänoikeusjärjestöjen ja tutkimuslaitosten piirissä. Yhdysvalloissa tekijänoikeusalojen taloudellista merkitystä on selvitetty vuodesta 1990 alkaen.

Yhdysvalloissa, Australiassa ja Kanadassa toimialoja kuvataan tekijänoikeusalojen käsitteellä. Iso-Britannian ohella luovien toimialojen käsitettä on käytetty Uudessa-Seelannissa ja Singaporessa. Jälkimmäisessä luovat toimialat ymmärretään laajemmassa tekijänoikeusteollisuuden viitekehyksessä, joskin itse alat määritellään ensisijassa brittiläisittäin. Näiden katsotaan muodostuvan taiteen perustoimialoista ja soveltavista aloista. Vaikka itse luovuuden olemuksesta ja merkityksestä ollaan jotakuinkin samansuuntaista mieltä, se, mitä luovien toimialojen joukkoon lasketaan voi vaihdella huomattavastikin maittain. Erityisesti eroavaisuuksia löytyy luonnollisesti luovien toimialojen ja tekijänoikeusalojen määritelmiä käyttävien maiden välillä. Terry Flew näkee (2002, 5) eri maiden luovien toimialojen listaukset¹³ enemmän tai vähemmän *ad hoc*- tyyppisinä ja käytännöllisinä. Esimerkiksi Iso-Britanniassa Flew:n mukaan arkkitehtuuri ja antiikkimarkkinat sisällytettiin määritelmään ennen kaikkea kulttuurin ja perinnesektorin perinteisen institutionaalisen yhteyden vuoksi. Lisäksi rajankäyntiä on hänen mukaansa ollut esimerkiksi esittävien ja visuaalisten taiteiden sisällä niiden alojen kohdalla, joita tuetaan toisaalta taideneuvoston ja toisaalta kulttuuriministeriön kautta. Listausta onkin pidetty osin mielivaltaisena ja poissulkevana (sama; ks. myös Volkerling 2001).

Australiassa kartoituksessa taloudellisen merkityksen osalta huomioidaan tekijänoikeuden ydinalat, osittaiset tekijänoikeusalat sekä tekijänoikeuksien jakeluun keskittyvät alat. Yhdysvalloissa näiden lisäksi tarkastellaan niitä tekijänoikeuksiin liittyviä aloja, jotka tuottavat ja jakavat tuotteita, joita käytetään tekijänoikeuksilla suojattujen materiaalien yhteydessä. Kanadassa tekijänoikeusalojen identifioinnissa käytetään WIPO:n esittämää määritelmää, jonka mukaan tekijänoikeuksiin perustuvia aloja ovat tekijänoikeudella suojattujen materiaalien luomisen, tuottamisen ja valmistamisen, välittämisen, esittämisen, kommunikoinnin, jakelun sekä myynnin parissa toimivat alat. Tekijänoikeusalojen taloudellinen merkitys voi liittyä sekä tekijänoikeuden ydinaloihin että niitä tukeviin ja niihin liittyviin aloihin.

Mitä toimialoihin sitten lasketaankin kuuluvaksi, kaikissa kartoituksissa tarkastellaan samoja tekijöitä: osuutta bruttokanantuotteesta, työllisyysvaikutuksia sekä viennin osuutta. Lisäksi erityisesti luovien toimialojen tarkasteluissa käydään läpi toimialojen rakennetta (yritysten lukumäärä ja koko), ydintoimintoja sekä toimialojen maantieteellistä jakautumista. Singaporessa toimialojen vaikutuksia arvioidaan erottelemalla ne kolmeen tasoon suorasta kvantifioitavasta vaikutuksesta aineettomiin vaikutuksiin, kuten innovaatioiden syntymiseen.

Jo yllä viitattiin numeerisen tiedon merkitykseen luovuuteen liittyvien politiikan kohdealueiden määrittämisessä. Esimerkiksi useimmat luovien toimialojen kehittämisstrategiat pohjaavat selvityksen mukaan juuri tietoon toimialojen positiivisista taloudellisista vaikutuksista: rajojen selvittäminen on välttämätöntä tukitoimien tehokkaan toimeenpanon varmistamiseksi. Vastaavasti useissa strategiaraporteissa ja luovuusprosesseissa esitetään strategisena tavoitteena toimialojen taloudellisten vaikutusten määrittäminen ja mittaaminen sekä ajankohtaisen tilastotiedon kehittäminen yhteisesti sovitulla kattavuusalueella. Vastavuoroisesti numeerisen tiedon merkitys on ollut huomattava luovien toimialojen legitimoinnissa vakavasti otettavaksi sektoriksi ja toimijankentäksi.

---

¹³ Iso-Britanniassa luoviksi toimialoiksi on luettu mainonta, arkkitehtuuri, taide ja antiikkimarkkinat, käsityö, muotoilu, muoti, elokuva, interaktiivinen vapaa-ajan ohjelmistoteollisuus, musiikki, televisio ja radio, esittävät taiteet, kustannustointi sekä ohjelmistoteollisuus (esim. Flew 2002, 5).

Kehittämisen lähtökohdat ja toimintaympäristön muutokset

Raporttien lähtökohdat ja tarve kehittämiselle kuvataan varsin yhteneväisesti riippumatta tekijästä ja siitä yhteydestä mihin luovuus asetetaan. Ts. toisaalta haasteet ja toisaalta mahdollisuudet ovat samat, mutta ratkaisu vaihtelee.

Vanhemmissa, ja kulttuurihallinnon strategiaraporteissa, haasteina ja toisaalta mahdollisuuksina näytetyvät ennen kaikkea tietoyhteiskunta- ja teknologinen kehitys sekä globaalistuva talous. Kanadan liittovaltion strategiassa (1999) esiin nostetaan lisäksi väestön ikääntymisen aiheuttamat vaikutukset. Näiden muutosten katsotaan vaikuttavan voimakkaasti kulttuurin tukeen, kehitykseen, suojeluun sekä kulttuurihallinnon rooliin. Haasteet tekevät kulttuurisen kehityksen kulttuuripoliittisten perustelujen uudelleen arvioimisesta sekä yhteistyösuhteiden kehittämisestä välttämätöntä. Kulttuurihallinnon kokonaisdokumentin luonteen saavat luovuusraportit ovat lähtökohtaisesti ilmauksia uudelleen arvioinnin prosesseista.

Uutta toimintaympäristöä varsinkin 2000-luvun talouspainotteisissa raporteissa kuvataan ennen kaikkea tietoon perustuvan yhteiskunnan ja talouden, uuden talouden, globaalin toimintaympäristön, painottoman talouden, dematerialisaation, palvelusektorin merkityksen kasvun sekä teknologisen kehityksen (ICT, digitalisaatio, konvergenssi) nimittäjin. Tarpeen on vahvistaa kansainvälistä kilpailukykyä, lisätä tuottavuutta, parantaa elintasoja, kasvattaa työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä vahvistaa inhimillistä pääomaa ja osaamista. Myös teollisuuden uudelleenjärjestelyt ja perusteollisuuden saattaminen tietoyhteiskuntakuntoon nähdään monissa maissa keskeisinä haasteina.

Inhimillisen pääoman raporteissa haasteita ovat niissäkin tietoon perustuvan talouden aiheuttamat muutokset ja niiden vaikutus työmarkkinoihin ja niiden vaatimuksiin, sekä yhteiskunnan että yksilöiden näkökulmasta. Toimintaympäristön haasteet ovat sekä taloudellisia, teknologisia, sosiaalisia ja yksilöllisiä.

Australian *Knowledge Nation* -tietoyhteiskuntadokumentti heijastaa luovuusraporttien näkemyksiä yleisemminkin: maksimaalinen hyötyminen globaalin talouden ja tieto- ja viestintäteknologian tuomista mahdollisuuksista sekä kasvavasta kysynnästä ja viennistä nähdään elintärkeänä. Kyvyttömyys vastata tietoon perustuvan globaalin talouden haasteisiin näyttöytyy mainitussa raportissa peräti ”kansallinen kriisi”.

Tyypillistä raporteille on oman maan kansainvälisen asemoimisen ja maan sekä sen osaamisen ja tuotteiden tunnettuuden tarve. Keskeistä on päästä osalliseksi kansainvälisistä mahdollisuuksista hyödyntämällä maksimaalisesti omaa vahvinta osaamista ja kasvualoja. Tunnettuus ja innovatiivinen maine liittyy sekin osaltaan osaajien houkuttelemiseen. Kansainvälinen tunnettuus on keskeinen osa myös 2000-luvun alun kulttuuripolitiikan strategioita sekä luovien toimialojen kehittämistä kulttuurihallinnon näkökulmasta. Muutamissa raporteissa (mm. Tanskan *Kreative Potentiale*, Singaporen *Human Capital*, Skotlannin kulttuuristrategia) korostetaan kulttuurin ja esimerkiksi kulttuurilaitosten merkitystä aktiivisen, houkuttelevan ympäristön luomisessa etenkin kansainvälisesti, mutta myös alueiden kehittämisessä.

Keskeistä etenkin kulttuuriraporteille on kansallisen sisällön ja sen tuotannon tukemisen korostaminen, mutta ei pelkästään kasvavasta kysynnästä ja viennistä osalliseksi pääsyn näkökulmasta. Kulttuurihal-

linnon kyseessä ollen keskeistä on ensisijassa kansallisten identiteettien vahvistaminen sekä kansallisten ominaispiirteiden ja kulttuuriperinnön näkyväksi tekeminen. Luovia toimialoja kehitetään siis ennen kaikkea vaihtoehtona ulkopuolisille vaikutteille. Kyse on myös eräänlaisesta kulttuuridiplomatias- ta; raporteissa korostuu esimerkiksi taiteilijoiden ja teosten liikkuvuus ja näkyminen, osin myös vierais- ta kulttuureista oppiminen.

Luovuusraporttien poliittinen ja ohjelmaviitekehys

Useat luovuusraporteista tai -ohjelmista – 2000-luvun alussa julkistetuista ennen kaikkea innovaatioi- den ja yleisemmän taloudellisen kehityksen viitekehyksessä - ovat osa laajempia, eri hallinnonalojen yhteisiä ohjelmakokonaisuuksia. Mukana on myös raporteja, jotka ovat osa prosessinomaista kehittä- mistä, jossa strategiatyö on jakaantunut esimerkiksi useampiin erillisiin osioihin ja/tai useammalle vuo- delle.

Esimerkeiksi käyvät sekä Australian että Uuden-Seelannin kansalliset innovaatioaloitteet, Singaporen talouden kokonaisuuden laaja uudelleenarvioinnin prosessi, 1990-luvun puolella alkanut Iso-Britannian luovien toimialojen työryhmän työ, sekä Australian digitaalisen sisältötuotannon strategian kehitystyö, jota on toteutettu kolmivaiheisen, useammalla vuodelle ulottuvan tutkimusohjelman avulla. Luovuus- raporttien taustalla heijastuvat useimmiten vahvasti myös aiemmin toteutetun strategisen työn tulokset.

Selvityksessä tarkasteltavat kansallisen tason strategiaprosessit kytkeytyvät kussakin maassa välittö- mästi osaksi kulloisenkin hallinnon toimintaohjelmaa ja laajempaa kehittämisenäkökulmaa. Näin tietysti etenkin koko hallinnon luovuushankkeissa (selvityksessä ennen kaikkea laajat innovaatiokokonaisuudet Australiassa ja Uudessa-Seelannissa sekä Japanin kehittäminen aineettoman omaisuuden johtavana maana), joissa strategioilla on keskeinen osa hallitusohjelman tavoitteiden toteutumisessa.

Luovuusraportit saavat muotonsa kulloisestakin poliittisesta tavoitetilasta. Selkein esimerkki on Iso- Britannian luovien toimialojen kehittämiseen tähtäävä työ raporteineen, joka rakentuu blairilaisen ”kolmannen tien” politiikkaan, toisaalta korostaen valtiovallan strategisen ohjauksen, ja toisaalta toi- meenpanon jalkauttamisen (alueellisesti ja paikallisesti, yksityiselle sekä kolmannelle sektorille) merki- tystä. Englannin alueiden ohella sekä Skotlannissa, Walesissa että Pohjois-Irlannissa on toteutettu omia strategioita ja raporteja luovien toimialojen kehittämiseksi. Alueellinen luovien toimialojen kehittämi- nen heijastaa eittämättä mainitun kehittämistoimenpiteiden jalkauttamisen ohella myös alueellisen ke- hittämistahdon vahvuutta suhteessa sosiaalista ja taloudellista hyvinvointia tuottaviin toimialoihin.

Iso-Britannia rajoitettuine itsehallintoalueineen muodostaa mielenkiintoisen ”minikosmoksen” ylei- semminkin luovuuden nimissä tehtävän kehittämistyön tärkeydestä. Maan kulttuuriministeriön laati- man kulttuurin ja luovuuden keskustelualoitteen ehdotukset kattavat ainoastaan Englannin alueen. Skotlannin ensimmäisen kansallisen kulttuuristrategian (*Creating Our Future, Minding Our Past. Scot- land's National Cultural Strategy*) valmistelu aloitettiin välittömästi alueen parlamentin ensimmäisten vaalien jälkeen vuonna 1999. Kulttuuristrategian luominen on vahva oman erityislaatuisuuden manifesti ja aikakauden käsitteisiin nojaten se on osa luovuuden edistämisen retorista ohjelmaa.

Vaalit ovat toimineet erityisenä kannustimena luovuuteen liittyvien aloitteiden laatimiseksi. Australias- sa työväenpuolue esitti liittovaltion vaalien alla vuonna 2001 dokumentin politiikkavaihtoehdoista, joiden avulla se katsoo voitavan parhaiten stimuloida tietoon perustuvaa taloutta ja yhteiskuntaa (*An Agenda for the Knowledge Nation*). Siinä missä Australian *Labour* ei omassa kampanjassaan onnistu-

nut, ovat luovien toimialojen aloitteet olleet Iso-Britanniassa ja Uudessa-Seelannissa elimellisessä yhteydessä ei ainoastaan vaaleihin, vaan myös työväenpuolueen valtaannousuun. Juuri Britanniassa työväenpuolue osui erityiseen poliittiseen kultasuoneen 1990-luvun loppupuolella korostaessaan luovien toimialojen viennin merkitystä maan taloudelle ja nimeämällä siten maan uudelleen luovien toimialojen perusteella (ks. esim. Volkerling 2001, 448-449).

Toimeenpano ja vaikutukset

Minkäläiseksi raporteissa nähdään hallituksen rooli luovuuden toteutumisen tukemisessa?

Yleisellä tasolla keskeisimmäksi nähdään luovuuden keskeisen roolin tunnistaminen, rahoitus- ja tukimallien sekä koulutusjärjestelmien kehittäminen, yhteistyösuhteiden luominen eri sektoreiden kesken sekä parhaan mahdollisen taloudellisen, ja verotuksellisen viitekehyksen asettaminen. Luovuuden kehittäminen on siis ennen kaikkea hallinnollisten ja poliittisten olosuhteiden kehittämistä ja instituutio-naalista pääomaa. Tehtävänä nähdään myös jatkuva reagoiminen: toimintaympäristön ja luovuuden ulottuvuuksien rajapintojen nopeat muutokset luovat haasteen niitä ohjaaville poliitikoille. Strategiatyön prosessinomaisuus on kirjattu erityisesti Australian ja Uuden-Seelannin innovaatioprosesseihin, Japanin aineettoman omaisuuden kehittämistyöhön sekä Tanskan kulttuurin ja talouden yhteisiin strategioihin. Sen voi kuitenkin tulkita kuuluvan yleisemminkin osaksi luovuusstrategioita.

Monissa maissa strategioiden suositusten toteutumista seurataan säännöllisesti esimerkiksi vuosittaisilla seurantaraporteilla ja vuosikirjoilla joko hallinnon itsensä toimesta tai ulkopuolisen arvioitsijan toteuttamana. Seuranta on tavallisimmin kirjattu itse strategiaan, joissakin tapauksissa konkreettisesti toteuttamisaikatauluineen sekä vastuuviranomaisineen.

Luovuusstrategioiden tehokkaasta toimeenpanosta on osin ollut vaikeaa löytää osoituksia. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, etteikö tuloksia olisi ollut. Arviointiin vaikuttaa luonnollisesti luovuusstrategioiden kytkeytyminen muuhun meneillään olevaan ohjelmatyöhön ja kulloisenkin hallinnon politiikkaan - aloitteita ja niiden alkuperää on siten joskus vaikea paikantaa ajallisesti ja toimijakohtaisesti. Tähän vaikuttaa myös ajallinen viive joihinkin raportteihin sekä strategiatyön osin inkrementalistinen luonne ja paikoin hengästyttävän nopea sykli (esimerkiksi Japanissa). Strategiatyöhön liittyy tavallisimmin yleisempi kehittämisen mieliala ja sitoutuminen; lisäksi strategioiden suosituksia voidaan toteuttaa sovellutussa muodossa. Luovuuden määritelmän moniaineisuus ja siten sen mittaaminen on vähintäänkin vaikeaa.

Luovuusraportit osoittavat luovuuden ja luovien toimialojen paradigman jo vakiintuneen diskursiivisena käytäntönä. Vaikka kulttuurin ja luovuuden merkitystä korostetaan, tämä ei ole kuitenkaan välttämättä kääntynyt todelliseksi toiminnaksi. Eräänä teoreettisena selitysvaihtoehtona toimeenpanon heikkouksille Michael Volkerling (2001, 446-447) esittää politiikan symbolisen ulottuvuuden kehittämisen – mukaan lukien kentän laaja kvantifikaatio - luoman tilanteen, missä ohjelmien ja strategioiden tuotanto korvaavat itse toiminnan. Todennäköisempänä selityksenä näyttäisi hänen mukaansa kuitenkin olevan heikot yhteydet ohjelmien ja toteutuksen välillä. Yhtenä syynä tähän on nähty esimerkiksi Iso-Britanniassa 2000-luvun vaihteessa laajasti kulttuuri- ja luovia toimialoja käsittelevän uuden politiikan ja olemassa olevan kapeasti suuntautuneen hallintokoneiston yhteensopimattomuus sekä toisaalta kehittämispyrkimysten taustalla oleva osa hallintoa (kulttuuriministeriö), jolla ei ole yksin todellista vaikutusvaltaa moniin niistä elementeistä, jotka kehittämissuunnitelmissa ovat keskeisiä. (sama.)

Luovuusstrategioissa näkyy joidenkin tutkijoiden mukaan (esim. Volkerling 2001) yleisesti luovien toimialojen ”mallinomaisuus” sen sijaan että ne olisivat varsinaisia politiikkaohjelmia. Luovuuden ja luovien toimialojen määritelmän avulla rajataan sitä alaa, jolle tuki- ja kehittämistoimia suunnitellaan. Näkökulmaltaan normatiivisissa ja strategisesti suuntautuneissa raporteissa käsitteiden määrittely on osin epämääräistä ja ei-kokonaisvaltaista, mikä luonnollisesti vaikeuttaa jatkotoimenpiteiden suunnittelua ja niiden vastuuttamista. Tilastollisen tiedon ja sen kehittämisen ja harmonisoimisen tarve nousee yleisesti esiin raporteissa sekä hallinnon että kentän toimijoiden, erityisesti yritysten, näkökulmasta.

Raporttien keskittymisen luovuuden yleisestä merkityksestä valituille avainaloille voidaan nähdä syntyneen tarpeesta tuottaa vaikuttavia välineitä toimenpiteiden toteuttamiseksi. Esimerkiksi keskittymisen digitaaliseen sisältötuotantoon on paitsi keskittymistä vahvimman kasvun alaan, myös toimenpiteiden ja resurssien ohjaamista kohdistettuun suuntaan. Raportit ovatkin muuttuneet yleisistä luovuuden ja kulttuurin skenaarioista kohti yksityiskohtaisempia, käytännönläheisimpiä suosituksia (ks. Cunningham 2001, 22) ja niiden toimeenpanon voi nähdä tehostuneen. Suomen osalta Robert Arpo (2004, 147) on havainnut saman kansallisten tietoyhteiskuntaraporttien osalta – suositukset ovat siirtäneet painopistettä yleisistä tietoyhteiskunnan kehitysskenaarioista eri taiteenalojen työprosessien ja taiteenalaspesifien tuotantorakenteiden tasolle. Näin strategioiden täytäntöönpano helpottuu ja ohjausteho kasvaa.

Yksittäisten aloitteiden ja kehittämistoimien vaikutusten seuraamiseen vaikuttaa niiden ”yhteisyys”: esimerkiksi Iso-Britannian *Creative Partnerships* -ohjelma yhdistetään sekä luovien toimialojen kehittämisen strategiakokonaisuuteen (mapping –dokumentti v. 2001), luovuuden ja kulttuurikasvatuksen ohjelmaan (1999) sekä luovuuden ja kulttuurin keskustelualoitteeseen (2001). Kaikki nämä ovat kulttuuriministeriön aloitteita.

Luovuusraporttien keskeinen tarkoitus on kiinnittää huomiota luovuuden yleiseen ja useimmiten myös taloudelliseen merkitykseen ja tässä on yleisesti myös onnistuttu. Iso-Britanniassa luovat toimialat ovat nousseet vahvasti keskustelun valtavirtaan ensimmäisen mapping -dokumentin julkistamisen jälkeen. Nimenomaan tällä raportilla on katsottu olleen peräti sähköistävä vaikutus maan kulttuuriprofiiliin ja sitä on pidetty mallina myöhemmässä poliittisessä kehitystyössä ja päätöksenteossa sekä kotimaassa että ulkomailla (Cunningham 2001, 20). Vastaavaa on havaittavissa myös muissa maissa.

Suomen strategiatyö ja kansainväliset strategiat

Kun verrataan selvityksen luovuusraporttien kattamaa alaa, voidaan Suomessa sanoa käsitellyn 1990-luvulta asti monissa eri tahojen strategiaprosesseissa luovuuteen laajasti liittyviä tekijöitä. Prosesseille ei ole kuitenkaan välttämättä annettu näissä tapauksissa luovuuden nimilappua. Prosesseja ovat esimerkiksi kulttuuriteollisuuden, (digitaalisen) sisältötuotannon, tietoyhteiskunnan, taiteilijan aseman, kulttuuriviennin, kulttuuriosaamisen ja työelämälähtöisen luovuuteen perustuvan tuottavuuden eri aloitteet. Monet viime vuosien aloitteista onkin kytketty lähtökohtaisesti osaksi nyt käynnistynyttä luovuusstrategiatyön kokonaisuutta. Robert Arpo on vastikään (2004) tarkastellut taiteilijan muuttuvaa roolia tietoyhteiskunnassa suomalaisten tietoyhteiskuntaraporttien näkökulmasta. Tietoyhteiskuntastrategioiden kulttuuripuhetta kuvittavat Arpon mukaan (sama) kulttuuriteollisuuden, sisältöteollisuuden ja luovuuden käsitteet. Näissä prosesseissa tarkastellaan pitkälti samoja tekijöitä kuin tässä selvityksessä luovuusstrategioina tarkasteltuja raportteja. Tietoon perustuvan talouden ja tietoyhteiskunnan puheessa luovuuden ja sisältötuotannon käsitteet ovat yhtäläillä keskeisessä osassa kuin luovuusstrategioissakin.

Verrattuna moniin maihin, Suomessa käynnistetty luovuusstrategiatyö pyrkii kiinnittämään huomiota luovuuden merkitykseen selvästi laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin erityisesti luovan yksilön ja esimerkiksi työyhteisöjen näkökulmasta. Kansainväliset strategiat keskittyvät pääosin luovuuteen kulttuurina ja taiteena, luovaan talouteen tai informaatiotalouteen ja innovaatioihin laajasti liittyvänä seikkana. Kansainvälisesti Singaporen kehittämiskokonaisuus, jonka yksi osia luovien toimialojen laaja-alaisen kehittämisen ohella inhimillisen pääoman kysymykset on strategioista kokonaisuutena ehkäpä lähinnä suomalaista. Strategioissa ja prosesseissa on yhteensä paljon myös suomalaisen strategian toimeksiantoon kuuluvia piirteitä, esimerkiksi:

Luova ihminen

- osaamisen ja koulutuksen keskeisyys (kaikki maat)
- luovan ja kulttuurikasvatukset korostaminen (Iso-Britannia)
- luovuus perusoikeutena: oikeus kehittää omaa luovuutta, oikeus nauttia toisten luovuudesta, oikeus tehdä taiteellista ja luovaa työtä (mm. Australia, Skotlanti)
- luova johtaminen, työelämän viitekehys (mm. Singapore)
- osajien ja yksilöllisen luovuuden lähtökohtainen merkitys (kaikki maat)
- taiteilijoiden tukeminen (mm. UK, Skotlanti, Kanada, Australia)

Luova ympäristö

- parhaan mahdollisen taloudellisen, verotuksellisen viitekehysten ja koulutusjärjestelmän luominen
- alueiden vaurastuminen ja tukeminen luovien toimialojen ja innovaatioaloitteiden kautta (mm. UK, Uusi-Seelanti, Tanska)
- ulkomaisten osajien ja ideoiden houkuttelemisen (mm. UK, Australia, Uusi-Seelanti)
- ympäristön kehittäminen ja rikastaminen innovaatioiden vahvistamiseksi ja osajien houkuttelemiseksi (Singapore)
- kulttuurilaitokset ympäristön viihtyvyydessä ja osajien sekä investointien houkuttelemisessa (Singapore, Skotlanti)
- maan kansainvälinen markkinointistrategia (Singapore, Uusi-Seelanti)
- visiona maan maineen vakiinnuttaminen luovana keskuksena (Singapore, Uusi-Seelanti, Tanska)

Luova talous

- luovien toimialojen kehittäminen; kasvu- ja vahvuusalojen kehittäminen (kaikki maat)
- kulttuurin ja talouden yhteistyö, kulttuuriosaaminen (mm. Tanska)
- parhaan mahdollisen taloudellisen, verotuksellisen viitekehysten ja koulutusjärjestelmän luominen (Australia, Uusi-Seelanti)
- kulttuurivienti, brändien luominen (mm. Kanada, Uusi-Seelanti, Australia)
- taiteen, talouden ja teknologian konvergenssi (Singapore)
- tutkimus- ja kehitystoiminta (mm. Australia, Uusi-Seelanti)
- yrittäjyys (mm. Iso-Britannia)

Kansainväliset strategiaraportit

Australia

Creative Nation: Commonwealth Cultural Policy (1994)

Creative Nation on vuonna 1994 ilmestynyt Australian kansainyhteisön ensimmäinen kulttuuripoliittinen strategia. Strategia on Australian kulttuuripoliittinen ”kokonaisdokumentti” ja siinä asetetaan suuntaviivat hallituksen roolille kulttuurin ja kulttuurisessa kehityksessä. Strategiassa kulttuurihallinto määrittää omaa toimintaansa suhteessa muuttuvaan toimintaympäristöön sekä arvioi kulttuurikysymysten hallinnointia muilla hallinnonaloilla.

Strategian valmistelu liittyy elimellisesti kulttuuripoliitiikan yleiseen näkyväksi tulemiseen liittovaltion tason politiikassa; kulttuuri sai oman salkkunsaa liittovaltion hallitukseen vuonna 1993. Strategian valmistelun tukena toimi hallituksen nimittämä asiantuntijatyöryhmä, jonka lausunto alustaa ja suuntaa varsinaista strategiaa. Työryhmän keskeinen huomio liittyi kulttuuriin liittyvien ja vaikuttavien ulottuvuuksien laajenemiseen enenevässä määrin kulttuuriministeriön hallinnonalan ulkopuolelle. Työryhmä asettui suosittelemaan kulttuurin ja viestintäkysymysten salkkujen yhdistämistä (ministeriö nyk. *Department of Communications, Information Technology and the Arts*, ks. www.dcita.gov.au); strateginen ratkaisu, joka näkyy vahvasti myös *Creative Nation* –dokumentissa ja sen painottumisessa kulttuuriteollisuuden ja sisältötuotannon kysymyksiin.

Strategian avulla pyritään määrittämään ja vahvistamaan Australian asemaa moninaistuvassa, pitkälti kulttuuristen merkitysten varassa toimivassa, globaalissa markkinataloudessa. Suhde omaan monimuotoisuuteen sekä ulkomaailmaan on strategiassa keskeisessä osassa. Vahva oma kulttuuri mahdollistaa avoimuuden ulkopuolisilla vaikutteilla myös kulttuuriteollisuudessa, jonka kehittämisessä korostetaan kansallisten sisältöjen tukemisen, kehittämisen ja levittämisen tärkeyttä. Keskeisenä kehittämisen ponttina nähdään tietoyhteiskunta- ja teknologiakehitys ja niiden tarjoamat mahdollisuudet tiedon ja ideoiden välittämisessä ja vaihdossa.

Kulttuuripoliittisen ohjelman taustalle asetetaan kulttuuriin liittyvät perusoikeudet ja ne määritellään strategiatyötä valmistelleen asiantuntijatyöryhmän lausunnossa (”Kulttuuristen oikeuksien peruskirja”). Lausunnon mukaan jokaiselle australialaiselle tulee taata oikeus koulutukseen, ja sen kautta henkilökohtaisen luovuuden kehittämiseen ja toisten luovuuden ymmärtämiseen, oikeus henkiseen- ja kulttuuriperintöön (*access*) sekä oikeus osallistua kulttuurielämään (*participation*). Nämä oikeudet määrittävät pitkälti hallituksen kulttuuripoliittisia tavoitteita.

Liittovaltion rooli ja sen tavoitteet kulttuurin kehityksessä jaetaan viiteen kategoriaan, joiden avulla kehitetään ”luovaa kansakuntaa”. Näitä ovat:

1. luovuuden ja taiteellisen laadun (*excellence*) tukeminen
2. saatavuuden sekä palveluiden monipuolisuuden varmistaminen
3. kulttuuriperinnön säilyttäminen
4. australialaisen kulttuuri-identiteetin ja diversiteetin ilmausten edistäminen
5. kestävä kulttuuriteollisuuden kehittäminen, uusien teknologioiden hyödyntämisen edistäminen

Luovuuden käsitteellä viitataan strategiassa toisaalta taiteilijoita ja kulttuurilaitoksia, toisaalta kulttuuriteollisuuden osa-alueita koskeviin ehdotuksiin. Kulttuurin ja talouden suhde nähdään vastavuoroisena: kulttuuriteollisuuden kehittäminen nähdään raportissa kulttuurin itsensä kehittämistä, sillä vahva ja kestävä kansallinen kulttuuriteollisuus edesauttaa kulttuurisen luovuuden ja kulttuurin merkityksen elpymistä. Lisäksi sillä on merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Toisaalta taiteellinen luovuus ja laatu nähdään välttämättömänä voimavarana teollisuudelle vastatessa aineettoman talouden haasteisiin. Hallitus pyrkii strategian myötä luomaan olosuhteet, jossa taiteen ja kulttuuriteollisuuden toiminta on pysyvää ja jatkuvaa sekä integroimaan vahvemmin kulttuuriset ja taloudelliset pyrkimykset.

Dokumentissa hallinnonalan kehittämisehdotukset jaetaan mainittujen tavoitteiden kannalta keskeisimpinä pidettyihin kokonaisuuksiin. Näitä ovat taiteen ja kulttuurin julkisen tuen järjestelmä, koulutus, saatavuus ja osallistuminen, tekijänoikeuskysymykset ja aineettoman omaisuuden suojelu, kulttuurin rahoituspohjan laajentaminen, tieto- ja viestintäteknologian hyötyjen levittäminen, australialaisten kulttuurituotteiden ja taiteilijoiden liikkuvuus ja näkyvyys sekä kulttuuriteollisuuden kehitysnäkymät. Keskeisimmiksi katsottuja kulttuuriteollisuuden osa-alueita, elokuvaa, televisiota, radiota ja multimediaa (sisältöteollisuus), sekä toisaalta kulttuuriperintöä ja kulttuurimatkailua tarkastellaan lisäksi sektoripohjaisesti.

Keinoina tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään mm. suora taiteilijatuki (erityisesti nuorille, aloitteleville taiteilijoille), tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen, verotuksen ja muiden kannustimien kehittäminen sekä uusien teknologioiden omaksumisen tukeminen ja teknologioiden hyödyntäminen kulttuurin levittämisessä ja jakelussa.

Kulttuuriteollisuuden ehtämistyössä toimialakohtaiset strategiat eri aloille ovat keskiössä. Työssä korostetaan myös tilastotiedon merkitystä ja selvitystarpeita koskien erityisesti kulttuuriteollisuuden alojen kokoa ja työllisyysvaikutuksia. Strategialla pyritään erityisesti vahvistamaan muotoilun roolia kulttuurin, teollisuuden ja aluekehityksen aloilla, sillä sen nähdään luovan luontevia yhteyksiä taiteiden ja muiden tuotannonalojen välillä.

Digital Content and Australia's Creative Industries/Creative Industries Cluster Study (2001-)

Australiassa on vuodesta 2001 alkaen maan hallituksen toimesta kehitetty laajaa digitaalisen sisällön/sisältötuotannon strategiaa (*Digital Content Strategy* tai *Digital Content Industry Action Agenda*). Palveluiden ja sisältöjen strategista kehittämistä pidetään tärkeänä vastapainona maassa toteutetulle tieto- ja viestintäteknologian infrastruktuurin kehittämistyölle.

Strategian tavoitteena on edistää digitaalisen sisällön ja sovellusten tuotantoa, jakelua ja markkinointia sekä kotimaassa että ulkomailla. Digitaaliset sisällöt ja sovellukset nähdään paitsi taloudellisilta vaikutuksiltaan huomattavina, myös keskeisinä keinoina ilmaista maan ainutlaatuista kulttuurista identiteettiä. Luovien toimialojen klusteriselvityksen ja strategian luomisen ohella hallituksen tavoitteena on identifioida sisältötuotannon kytköksiä kulttuuriteollisuuden ohella esimerkiksi koulutuksen, terveydenhuollon ja julkisen palvelutuotannon sekä keskeisten tukirakenteiden (esim. liiketoimintapalvelut ja tekijänoikeuksien hallinnan järjestelmät) kanssa. (Cunningham 2001, 23.)

Strategiaprosessissa luovat toimialat määritellään brittiläisen *Creative Industries Taskforcen* määritelmää myötäillen luovuuteen ja osaamiseen perustuviksi, vaurautta ja työpaikkoja luoviksi sekä immateriaalioikeuksia tuottaviksi ja niitä hyödyntäviksi toimialoiksi. Strategiatyössä näinä toimialoina näh-

dään digitaalisessa muodossa jaeltavan sisällön tuotannonalat, esimerkiksi interaktiivinen multimedia, digitaalinen elokuva- ja televisiotuotanto ja jälkituotanto, interaktiivinen ja digitaalinen televisio, tietokone- ja verkkopelit, muotoilu ja mainonta, koulutuksellisen sisällön tuotanto sekä digitaalinen kustantaminen. Strategiatyössä keskitytään suurinta kasvua, konvergenssia ja kaupallisia mahdollisuuksia tuottavaan osaan luovia toimialoja. Hallituksen ratkaisua on pidetty luovien toimialojen kokonaisvaltaisen kehitystyön näkökulmasta liian suppeana, esimerkiksi toiminnan perustana toimivien analogisten toimialojen jäädessä toimintojen ulkopuolelle (ks. esim. Cunningham 2001, 22-23).

Strategiaa on kehitetty vuodesta 2001 kolmiosaisen luovien toimialojen klusteriselvityksen (*Creative Industries Cluster Study*) avulla. Selvityksen tavoitteena on ollut testata klusterilähtöisen lähestymistavan soveltuvuutta alan yhteistyö- ja liiketoimintamallien kehittämiseen sekä analysoida maan vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa digitaaliseen sisältö- ja sovellustuotantoon sekä sen tulevaisuuden haasteisiin. Selvitystyötä ovat toteuttaneet yhteistyössä Australian kulttuuri- ja viestintäministeriö sekä hallituksen tiedonhallintaelin (huhtikuusta 2004 alkaen nimeltään *Australian Government Information Management Office*; aikaisemmin *National Office for the Information Economy*). Lisäksi tutkimustyön yhteydessä on kuultu 150 kentan organisaatiota ja asiantuntijaa. Selvitys on tuottanut yritys-, sektori- ja toimialakohtaista tietoa maan luovien toimialojen toiminta-alasta, laajuudesta ja dynamiikasta.

Tutkimustyön ensimmäisessä vaiheessa digitaalisia sisältöjä tuottavia toimialoja on kartoitettu yleisellä tasolla mm. identifioimalla alalla toimivia yrityksiä, niiden sijaintia sekä tuottavuutta edistäviä ja estäviä tekijöitä. Toisessa vaiheessa on paneuduttu yksityiskohtaisemmin yritystasolle, klusteroimalla valittavia digitaalisen sisältötuotannon sekä kaupallistamisen järjestelmiä. Selvityksessä paneuduttiin luovien toimialojen neljään alasektorin, elektronisten ja interaktiivisten pelien, interaktiivisen multimedia, mainonnan, sekä koulutuksellisten sisältöjen, osa-alueisiin.

Kolmannessa ja viimeisessä vaiheessa on tarkasteltu aikaisemmissa vaiheissa esiin tulleita haasteita ja kysymyksiä yksityiskohtaisemmin. Kolmannen vaiheen tarkoituksena on ollut ennen kaikkea vakiinnuttaa viitekehys tulevien toimintojen ja politiikkavaihtoehtojen suunnittelemiselle. Ensimmäinen ja toinen vaihe saatiin päätökseen loppuraportteineen vuoden 2002 aikana ja kolmas vaihe aloitettiin vuonna 2003. Kolmannen vaiheen tuloksena on syntynyt useita yksityiskohtaisia raportteja. Selvityksen tuloksia hyödynnetään maan hallituksen vakiinnuttaessa tukeaan digitaalista sisältöä ja sovelluksia tuottaville luoville toimialoilla. Tutkimusperiodin aikana paikannettuja huomiota vaativia seikkoja ovat mm.

- toimialastandardien kehittäminen ja levittäminen
- tilastoinnin kehittäminen
- valtionhallinnon organisaatioiden rooli toimijoina ja kuluttajina luovan digitaalisen sisältötuotannon markkinoilla
- koulutus ja mentorointi, erityisesti liiketoimintaosaamisen kehittämisen kannalta
- poikkisektoraalinen tutkimus- ja kehitystoiminta ja sen suhde innovaatioihin
- vienti ja markkinoille pääsy
- investoinnit ja rahoitus

Alkukesällä 2004 massa julkistettiin kulttuuri- ja viestintäministerin nimitykset strategian kehittämistyön johtoryhmään (*Leaders Group*). Ryhmän tehtävänä on ohjata strategiatyötä ja tunnistaa toimialan keskeisimpiä ongelmakohtia. Ryhmän jäsenet ovat johtavia, mm. media- ja peliteollisuutta, jakelijoita sekä terveydenhuollon ja koulutuksen aloja edustavia, asiantuntijoita. Johtoryhmän lisäksi strategiatyöhön on nimitetty neljä pienempää työryhmää, jotka käsittelevät investointeihin, osaamiseen ja koulu-

tukseen, vientiin sekä tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyviä kysymyksiä. Lisäksi marraskuussa 2004 maassa on järjestetty kaksi julkista kuulemistilaisuutta (*Public Industry Forums*), jossa toimijat ovat saattaneet tutustua strategiatyöhön sekä kommentoida sitä. Kevään 2005 kuluessa strategiaryhmän on tarkoitus järjestää lisää vastaavia tilaisuuksia.

An Agenda for the Knowledge Nation (2001)

An Agenda for the Knowledge Nation on Australian työväenpuolueen liittovaltion vaalien alla vuonna 2001 julkistama ja samannimisen työryhmän (*The Knowledge Nation Taskforce*) laatima yhteenveto politiikkavaihtoehdoista, joiden avulla stimuloidaan tietoon perustuvaa taloutta ja yhteiskuntaa. Työryhmän jäsenistö koostui koulutus – ja tutkimuslaitosten, valtionhallinnon, korkean tason yritysjohton sekä maan parlamentin edustajista. Agendan tavoitteina mainitaan tietoyhteiskunnan (*Knowledge Nation*) olemuksen määrittäminen ja laajojen strategisten tavoitteiden asettaminen vuoteen 2010 asti toteuttavaksi sekä liittovaltion että osavaltioiden hallitusten tasoilla.

Raportti paikantuu ennen kaikkea tietoyhteiskuntapuheeseen sekä teknologisten muutosten taloudessa ja inhimillisessä elämässä aiheuttamiin muutoksiin. Raportissa käytetään tietoon perustuvien toimialojen käsitettä ja keskustelua, ja siitä löytyy runsaasti myös 2000-luvun luovuuspuheeseenkin kuuluvia piirteitä kuten dematerialisaatio, uusi talous, innovaatiot, panostaminen tutkimukseen ja kehitykseen. Kokonaisuutenaan raportti on tietysti ennen kaikkea työväenpuolueen manifesti ja maan kehittämisen näköala.

Raportissa *knowledge nation* -käsitepari mainitaan vaihtoehdoksi erityisesti 1980-luvulta alkaen käytetylle ilmaisulle *information society*, tosin sisällöltään laajemmaksi sellaiseksi. *Knowledge nation* painottaa ennen kaikkea kognitiivista, inhimillistä ja sosiaalista näkökulmaa tiedon välittämisen teknologioiden sijaan. Ero on raportissa keskeinen, ja käsitteenä sekä paradigmana sen katsotaan yhdistävän mm. koulutuksen, elinikäisen oppimisen, tutkimuksen, innovaatiot, teknologian, maatalouden, perustellisuuden, turismin, kaupan, viestinnän ja median, tietokannat (kirjastot ja museot), viihteen, taiteen ja vapaa-ajan, ihmisoikeudet sekä ympäristön. Osa-alueiden yhteisenä elementtinä on kyky käyttää tietoa yhteiskunnan, talouden ja ympäristön muuttamiseen. Knowledge Nation on tässä merkityksessä maan tärkein työllistäjä.

Raportissa tietoon perustuvan, globalisoituvan maailmantalouden haasteisiin vastaamisesta puhutaan peräti kansallisenä kriisinä: Australia on vaarassa jäädä vain kehityksen seuraajaksi, ellei maata kehitetä eteenpäin ”Knowledge Nationina”. Keskeisinä tekijöinä esiin nostetaan toisaalta hyötyminen talouden kansainvälisestä toimintaympäristöstä, tuottavuuden lisääminen ja siten australialaisten elintason parantaminen sekä toisaalta kansalaisten tasa-arvoisten mahdollisuuksien turvaaminen. Raportissa esiin nostettujen uudistustarpeiden toteutumisessa välttämättömänä nähdään yhteyksien lisääminen eri toimijoiden ja hallinnon tasojen välillä.

Knowledge Nationin visiona raportissa esitetään yhteiskunta, joka tarjoaa parempia mahdollisuuksia ja turvallisuutta kaikille australialaisille ikään, sukupuoleen, koulutustasoon tai etniseen taustaan katsomatta, vahvistamalla perinteisiä teollisuuden aloja, luomalla uusi työpaikkoja ja auttamalla ihmisiä uudelleen kouluttautumaan sekä päivittämään osaamistaan. Vision toteutuminen edellyttää muutosta ajattelutavoissa, jotta ihmisten henkiseen pääomaan ja osaamiseen investoinnista tulee maan tärkein prioriteetti sen kaikessa toiminnassa.

Tietoon perustuvan yhteiskunnan ja talouden haasteisiin vastaamiseksi on raportin mukaan lisättävä panostuksia tutkimukseen ja kehitykseen sekä koko koulutusjärjestelmään alkuopetuksesta yliopistotasolle. Yliopistojen rooli nähdään keskeisenä. Talouden osalta oikeana ratkaisuna nähdään raportissa tärkeimmiksi valittujen avainalojen - tieto- ja viestintäteknologia, bioteknologia, verkko-opetus- ja koulutus, terveydenhuoltoala ja -palvelut - kehittäminen ja tukeminen.

Maan innovatiivisuuden takaamiseksi on raportin mukaan tuettava myös humanistis-yhteiskuntatieteellisten tieteiden sekä luovien toimialojen asemaa. Luovat toimialat merkitsevät raportissa samaa kuin taiteet, ja ne nähdään ”knowledge nationin” viitekehyksessä ennen kaikkea sisältöjen tuottajina tietoon perustuvilla toimialoilla. Sisältöjä tuottavia taidepohjaisia luovia toimialoja raportissa esitetään kehitettäväksi maan yleisradioyhtiön, taideneuvoston (*Australia Council*) sekä taidemuseoiden ja muiden kansallisten kulttuurilaitosten kautta. Humanististen- ja yhteiskuntatieteiden kehittämisen osalta suosituksina esitetään lisävirkojen luominen erityisesti aloitteleville tutkijoille sekä näiden tieteidenalojen kaupallisten sovellusten kehittäminen erityisesti opetussisältöjen osalta.

Backing Australia's Ability – Building Our Future Through Science and Innovation (2001)

Backing Australia's Ability (BAA, ks. <http://backingaus.innovation.gov.au/>) on Australian hallituksen vuonna 2001 käynnistämä viisivuotinen aloite innovaatioiden edistämiseksi sekä maan kansainvälisen kilpailukykyyn, taloudellisen vaurauden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Aloite on kooltaan laajin maassa koskaan tieteen ja innovaatioiden tukemiseksi kehitetty strategiahanke.

Strategia on kehitetty yhteistyössä tutkimus- ja koulutusyhteisöjen kanssa, ja sen taustalla vaikuttavat hallituksen aiemmat ohjelmat, kuten investointi- ja kasvustrategia, korkeakoulutuksen strategia sekä lisäpanostukset terveyden- ja lääketieteen tutkimukseen ja bioteknologiaan. Strategia on myös kytketty voimakkaasti pääministeri John Howardin hallituksen talouspolitiikkaan, jonka keskiössä ovat kaupan kasvun sekä yrittäjyyden tukeminen.

Maan hallituksen innovaatiostrategiaraportti on samanniminen hankekokonaisuuden kanssa ja se on ilmestynyt vuonna 2001 (*Policy Launch*). Strategiaraportin mukaan Australian kansainvälisen menestyksen keskeinen tekijä on sen kyky tuottaa uusia ideoita ja ideoista innovatiivisia uusia tuotteita, palveluita ja yrityksiä. Kansainvälisen menestyksen avaimiksi luetaan innovaatiokapasiteetti, teollisuudenalat sekä tutkimuksen ja koulutuksen rakenteet. Hankkeen perusdokumenttina toimivassa strategiasa asetetaan sen perustavoitteet ja osa-alueet sekä määritellään rahoituspanostukset kullekin osa-alueelle. Keskeiset kolme teemaa ovat 1. tutkimus- ja kehitystoiminta, 2. tutkimuksen ja ideoiden kaupallistaminen sekä 3. taitojen ja osaamisen kehittäminen ja säilyttäminen.

Strategiassa hallituksen rooli nähdään kahtalaisena: sen tulee ensinnäkin varmistaa kehitystoiminnalle paras mahdollinen taloudellinen, verotuksellinen ja koulutuksen viitekehys sekä toiseksi osoittaa suoraa tukea aloille joilla yksityistä rahoitusta ei ole saatavilla tai riittävästi. Rahoitusta aloitteelle on varattu – hallituksen tieteen, tutkimukselle ja innovaatioille normaalisti ohjaaman rahoituksen lisäksi – yhteensä 8,3 miljardia Australian dollaria. Yhteensä hallitus rahoittaa tiedettä ja innovaatioita vuosittain noin viidellä miljardilla dollarilla.

Hankkeeseen osallistuvat viisi hallinnon alaa (koulutus- ja tiede-, teollisuus- ja matkailu-, kulttuuri- ja viestintä-, terveys- sekä maa- ja metsätalousministeriöt) pääministerin johtaman Tieteen ja innovaatioi-

den poikkihallinnollisen ministerineuvoston vastatessa aloitteen toimeenpanosta. Hanke koostuu yksittäisistä ohjelmista sekä tukialueista ja tavoitteista. Näitä ovat muun muassa sekä julkisen sektorin että elinkeinoelämän tutkimus- ja kehitystoiminnan tukeminen, tutkimuksen kaupallistaminen, riskipääomarahoitus, perus- ja yliopistokoulutus, osaajien maahanmuutto, aineettoman omaisuuden suojeleminen, tieteen ja innovaatioiden tunnetuksi tekeminen sekä yrittävyys.

Poikkihallinnollista hanketta seuraa ja monitoroi osana koulutuksen ja tieteen ministeriötä toimiva *The Science and Innovation Analysis Team*, joka vastaa muun muassa tilastoinnin kehittämistä alueellaan. Ryhmä vastaa BAA-hankkeen vuosittain seurantaraporttien laatimisesta. Raporteissa seurataan strategian edistymistä sekä käsitellään myös laajemmin hallituksen tieteen ja innovaatioiden aloilla tekemien aloitteiden ja hankkeiden tuloksia. Raportit keskittyvät ensisijassa Australian innovaatiopohjan kolmeen yllä mainittuun teemaan (T&K-toiminta, tutkimuksen kaupallistaminen sekä osaamisen kehittäminen).

Lisäksi maassa on laadittu vuoden 2002-2003 innovaatioreportin yhteydessä nk. *Australian Innovation Scorecard*, tulokortti, innovaatio- ja tutkimusvoimien mittaamiseksi sekä tulosten vertaamiseksi muihin OECD-maihin. Tulokortin laatimisesta on vastannut teollisuus- ja matkailuministeriö. Seuraavan kerän kahden vuoden välein laadittava tulokortti esitetään vuosilta 2004-2005. Suorituskykyä mitataan 15 indikaattorin avulla, jotka on ryhmitelty seuraavien kategorioiden alle:

1. tiedon tuotanto (*knowledge creation*): kyky tuottaa uusia ideoita ja teknologioita
2. inhimilliset resurssit (*human resources*): työvoiman kyky kääntää ideat ja teknologiat konkreettiseksi taloudelliseksi tuloksiksi
3. rahoitus: rahavaranto ideoiden ja teknologioiden kaupallistamiseksi
4. tiedon leviäminen/levittäminen (*knowledge diffusion*): talouden kyky siirtää ideat ja teknologiat eteenpäin
5. yhteistyö: Australian innovaatiojärjestelmän kansainväliset yhteydet
6. markkinatulokset: innovaatioihin investoimisen taloudelliset tulokset

Australian hallituksen aloitti BAA -kokonaisuuden jatkotoimenpiteiden suunnittelun vuonna 2003. Jatkotyötä on rahoitettu budjettivaroin. Pääministeri John Howard ilmoitti keväällä 2004 alkuperäistä hankekokonaisuutta seuraavasta jatkohankkeesta, jonka toimenpiteet ulottuvat vuosiin 2010-2011 asti. Yhteensä kehittämistyö kattaa siis kymmenen vuoden periodin.

Osana jatkotoimenpiteitä hallitus sitoutuu arvioimaan ja monitoroimaan - alkuperäisen BAA -strategia-asiakirjan suositusten mukaisesti – maan opettajankoulutuksen järjestelmän sekä korkeakoulutuksen strategian. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu kansallisen tutkimusinfrastruktuurin strategian kehittäminen. Vuoden 2002 lopulla pääministeri Howard julkisti maan ensimmäiset kansalliset tutkimuksen painopistealueet (*National Research Priorities, NRP's*). Tällä määrittelytyöllä pyritään vahvistamaan tutkimuksen olemassa olevia vahvuuksia sekä kehittämään uusia nousevia aloja, vahvistamaan yhteistyötä eri tutkimustahojen ja teollisuuden kesken sekä kasvattamaan osaamisen kriittistä massaa avaintutkimusalueilla.

The Economic Contribution of Australia's Copyright Industries (2001)

Myös Australiassa herättiin 1990-luvun lopulla huomaamaan laajemmin tekijänoikeuksien merkitys monien teollisuudenalojen ytimessä. Aloite ajankohtaisen tekijänoikeuslähtöisen tutkimustiedon puutteen korjaamiseen tuli maassa tekijänoikeuskentän sisältä: Australian Tekijänoikeusneuvosto (*Australian Copyright Council*) sekä Tekijänoikeuksien tutkimuskeskus (*Centre for Copyright Studies*) tilasivat vuonna 2001 yksityiseltä konsulttitoimistolta selvityksen maan tekijänoikeusalojen taloudellisesta merkityksestä. Tutkimusta rahoittivat tilaajien lisäksi muutamat tekijänoikeusjärjestöt.

Jo tilaajien näkökulmasta raportissa puhutaan siis ennen kaikkea tekijänoikeusaloista, erotuksena muissa muissa maissa samoihin aikoihin valmistuneisiin luovien toimialojen taloudellisen merkityksen kartoituksiin. Tekijänoikeusalat jaetaan selvityksessä tekijänoikeuden ydinaloihin, osittaisiin tekijänoikeusaloihin sekä tekijänoikeuden jakeluun keskittyviin aloihin. Tekijänoikeuden ydinalat tuottavat tekijänoikeuksia päätuotteenaan. Näinä aloina mainitaan mm. elokuvateollisuus, kustannustoiminta, levytysteollisuus, ohjelmistoteollisuus, musiikin ja teatterin tuotannot, valokuvaus, kaupallinen taide- ja näyttelytoiminta sekä media. Osittaisten tekijänoikeusalojen, kuten mainonnan ja arkkitehtuurin, tuotteista vain osa on yhteydessä tekijänoikeuksien syntymiseen. Tekijänoikeuksien jakelijat välittävät tekijänoikeusmateriaaleja kuluttajille ja elinkeinoelämälle. Näitä aloja ovat raportin mukaan mm. osa vähittäis- ja tukkukaupan sektoreista, informaation tallennus- ja hakupalvelut, elokuvien ja videoiden välitys sekä kirjastot, museot ja videovuokraamot.

Raportissa keskitytään erityisesti tekijänoikeusalojen osuuteen kansantuotteesta, alojen työllisyyteen sekä tekijänoikeuksien vientiin, joita tarkastellaan edellä mainittuun jaotteluun pohjautuen. Raportti vahvistaa Australian osalta tekijänoikeusalojen muita voimakkaamman kasvun ja siten niiden taloudellisen merkityksen.

Lähteinä selvityksessä käytetään maan tilastoviranomaisen (*Australian Bureau of Statistics, ABS*) tietoja, joita on täydennetty yksityisen tiedontuottajan (*IBISWorld*) elinkeinoelämää koskevilla selvityksillä sekä tekijänoikeusalojen yhdistysten ja muiden toimijoiden omilla tiedoilla.

Iso-Britannia

Creative Industries Task Force

Vuonna 1997 Iso-Britannian pääministeri Tony Blair nimitti eri hallinnonalojen sekä yksityisen sektorin edustajista koostuvan työryhmän (*Creative Industries Task Force*, CITF) toimimaan neuvoa antavana elimenä luovien toimialojen kehittämistyössä. Työryhmä työskenteli vuosien 1997-2000 aikana. Samoihin aikoihin (1997) maassa ajoittuu kulttuurihallinnon uudelleenorganisointumisen, jossa vuonna 1992 perustetusta *UK Department of Heritage* tuli *Department for Culture, Media and Sport*.

Työryhmä identifioi työssään kuusi teemaa, joita se piti keskeisimpänä luovia toimialoja kehitettäessä. Nämä ovat vienninedistäminen, osaaminen ja koulutus, rahoitus, verotus ja lainsäädäntö, tekijänoikeudet sekä alueelliset kysymykset. Työryhmän työ ja suositukset ovat pitkälti painottuneet näihin teemoihin ja ne ovat myös edelleen keskeisesti esillä Iso-Britannian kulttuuriministeriön luovien toimialojen kehitystyössä.

Työryhmän työtä jatkamaan perustettiin poikkihallinnollinen ministeritason luovien toimialojen strategiaryhmä (*Ministerial Creative Industries Strategy Group*) viemään eteenpäin hallinnon aloitteita luovien toimialojen tukemiseksi.

Creative Industries Mapping Document (1998, 2001)

Creative Industries Task Forcen ensimmäinen näkyvä saavutus, *Creative Industries Mapping Document*, julkistettiin Iso-Britannian kulttuuriministeriön toimeksiantamana vuonna 1998. Ensimmäisen *mapping* -dokumentin taustalla oli tarve lisätä tietoisuutta luovista toimialoista sekä niiden taloudellisista vaikutuksista. Raportti on ollut maassa ensimmäinen pyrkimys mitata luovien toimialojen taloudellista merkitystä sekä arvioida toimialojen kasvun mahdollisuuksia ja uhkia. Kolme vuotta myöhemmin (2001) raportista julkistettiin päivitetty versio. Vuonna 2004 on ollut tarkoitus koostaa kartoituksen seuraava päivitys. *Mapping* -dokumentti kattaa koko Iso-Britannian alueen, mukaan lukien Pohjois-Irlannin, Skotlannin ja Walesin.

Mapping -raportit korostavat luovuuden ja yhteiskuntien menestymisen kiinteää yhteyttä. Elinkeinöelämän kilpailukykytekijän lisäksi luovuus nähdään välineenä hyvinvoinnin ja elämänlaadun lisäämiseksi. Luovuuspuheessa korostetaan yksilöllisen luovuuden merkitystä luovien toimialojen elinehtona, mikä näkyy myös raportin kehitysehdotuksissa: luovuus on erityisen keskeistä koulutuksessa sekä lasten ja nuorten elämässä. Jokaisen yksilöllistä luovuutta voidaan tukea esimerkiksi taiteen ja kulttuurin paremmalla saatavuudella sekä osallistumiseen kannustamalla.

Työryhmä määrittelee kartoituksessa luovat toimialat seuraavasti:

”.. *those industries which have their origin in individual creativity, skill and talent and which have a potential for wealth and job creation through the generation and exploitation of intellectual property.*” Määritelmän mukaisesti toimialojen katsotaan sisältävän mainonnan, arkkitehtuurin, taiteen ja antiikkimarkkinoiden, käsityön, muotoilun, muodin, elokuvan ja videon, interaktiivisen vapaa-ajanohjelmistoteollisuuden, musiikin, esittävien taiteiden, kustannustoiminnan, ohjelmistoteollisuuden ja tietokonepalveluiden sekä television ja radion alat. Edellä mainittujen alasektoreiden lisäksi työryh-

mä näkee kulttuuriperinnön, matkailun ja museosektorin olevan läheisessä yhteydessä luoviin toimialoihin, erityisesti palvelutuotannon osalta.

Toimialojen taloudellista vaikutusta arvioidaan erityisesti suhteessa tuloihin, työllisyyteen sekä vieniin. Alasektoreiden osalta raportissa identifioidaan kunkin alan ydin- ja muut toiminnot sekä alasektorin toimintaan liittyvät lähialat. Tulojen, työllisyyden ja viennin volyymin ohella jokaista alasektoria tarkastellaan erikseen suhteessa mm. markkinaosuuksiin, alueelliseen jakautumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin sekä kasvun potentiaaliin. Luoviin toimialoihin vaikuttavina tekijöinä raportissa nostetaan esiin e-kaupan ja internetin vaikutus sekä erityisen keskeisenä alueellinen näkökulma. Samoin eri toimijatahojen kumppanuudet luovien toimialojen edistämässä nousevat keskeiseen osaan työryhmän työtä.

Vuonna 2001 ilmestyneessä päivitettyssä mapping -dokumentissa luovat toimialat määritellään samoin kuin vuonna 1998. Päivityksessä osoitetaan toimialojen edelleen menestyvän ja kasvavan. Raportteja ei voida kuitenkaan verrata yksiselitteisesti toisiinsa, sillä niiden lähdeaineistot vaihtelevat huomattavastikin dokumenttien välillä. Päivitykseen on kuitenkin koottu myös vertailtavissa olevaa aineistoa vuoden 1998 osalta.

Vuoden 2001 dokumentissa kiinnitetäänkin erityisesti huomiota luovien toimialojen mittaamisen ongelmiin ja siinä sitouduttiin kehittämään kulttuuriministeriön toimesta (tehtävään erikseen nimitetty arviointiryhmä) tarvittavaa ajanmukaista sekä yhteneväistä tiedontuotantoa. Vuoden 2001 raportin osalta aineiston keruusta ja analysoinnista vastasi Lontoon City Universityn taidepolitiikan ja -managementin koulutusohjelma.

Päivitysdokumentissa luovien toimialojen kasvun kannalta keskeisiksi toimenpiteiksi listataan:

- nuorten luovuuden ja innovaatioiden stimuloiminen luovien lahjakkuuksien saatavuuden takaamiseksi pitkällä aikavälillä
- luovien kykyjen havaitseminen ja kehittäminen kaikilla koulutustasoilla
- sekä luovan että businessosaamisen hallitseminen
- suuren yleisön tietoisuus henkisestä omaisuudesta ja tekijänoikeuksista
- taloudellisen tuen saatavuus parantuminen sekä rahoitussektorin tietoisuuden lisääminen luoviin toimialoihin investoimisen mahdollisuuksista ja hyödyistä
- viennin edistäminen, kaupan esteiden poistaminen
- e-kaupan ja internetin tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen
- julkisesti tuetun ja kaupallisen kulttuurisektorin sekä luovien toimialojen ja laajempien kulttuuristen sektoreiden toisiinsa kytkeytymisen ja synergioiden tunnistamisen sekä maan moninaisen kulttuurielämän edistäminen
- tukevan ja ajankohtaisen tilastoinnin kehittäminen yhteisesti sovitulla kattavuusalueella.

Luovien toimialojen työryhmän työ on ollut merkittävässä asemassa luovien toimialojen käsitteen vaikiintumisessa sekä niiden merkityksen ymmärtämisessä. Iso-Britanniassa erityisesti ensimmäisellä mapping -raportilla on katsottu olleen sähköistävä vaikutus maan kulttuuriprofiiliin ja luovat toimialat ovat nousseet poliittisen ja taloudellisen kiinnostuksen keskiöön. Raporttia on pidetty esikuvana paljossa poliittista kehittämistyötä ja päätöksentekoa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti ja sitä on mallina monistettu yleisesti. Työryhmän esittämään luovien toimialojen määritelmään törmää useissa luovuusraporteissa, ja vastaavia luovien toimialojen (tai tekijänoikeusalojen) taloudellista merkitystä

kartoittavia selvityksiä on toteutettu monissa eri maissa (mm. Uusi-Seelanti, Hong Kong, Australia, Singapore).

Mapping -raporteissa hahmoteltuja luovia toimialoja taloudellisia edellytyksiä edistetään ennen kaikkea maan kauppa – ja teollisuusministeriön toimesta. Kulttuuriministeriö (*Department for Culture, Media and Sport, DCMS*) koordinoi luovia toimialoja tukevia politiikkoja sekä kehittää musiikki- ja elokuva-teollisuutta. Kulttuurihallinnon toimesta on luovien toimialojen tukemiseksi kehitetty aloitteita toimialojen viennin edistämiseksi, rahoituksen saatavuuden parantamiseksi sekä erityisesti koulutuksen ja osaamistarpeiden alalla (aloitteita esim. *Creative Partnerships, Creative Industries Higher Education Forum*). Koulutuksen ja osaamisen osalta kulttuurihallinnon aloitteet liittyvät elimellisesti myös sen laajempaan luovuuden tukemisen viitekehykseen: mainittujen aloitteiden strateginen tausta esitetään myös kulttuurihallinnon strategia-aloitteessa (nk. vihreä paperi) *Culture and Creativity: The Next Ten Years* (ks. alla).

Luovien toimialojen kehitystyötä on jatkettu maassa monin aloittein ja eri tahojen toimesta. Ministeritason strategiaryhmä vastaa hallinnon tason aloitteista, eri ministeriöillä ja niiden alaisilla laitoksilla on kohdistettuja aloitteita luovien toimialojen eri osa-alueille ja toimi- ja teollisuudenalat sekä julkinen hallinto toimivat yhteistyössä toimintatapojen kehittämiseksi (esimerkiksi vienninedistämisen sekä musiikkiteollisuuden työryhmissä ja foorumeilla). Erityisesti toimijoiden välisiä kumppanuuksia on maassa pyritty tukemaan eri tavoin, esimerkiksi verohelpotuksin.

Alueellisella ja paikallisella tasolla alueelliset kehittämiskeskukset sekä kaupungit (esim. Sheffieldin *Cultural Industries Quarter*) ovat kehittäneet omia aloitteita ja strategioitaan. Eri puolilla Iso-Britanniaa tehdyissä alueellisissa tai paikallisissa luovien toimialojen analyysissä on pitkälti noudatettu kansallisen raportin mallia. Joissakin tapauksissa kartoituksissa on kuitenkin pyritty menemään taloudellisten vaikutusten tarkastelua pidemmälle ja arvioimaan luovan sektorin vaikutuksia paikalliseen yhteisöön laajemmin. Lisäksi paikallisissa raporteissa käsitellään enemmän infrastruktuuriin liittyviä tarpeita sekä toimialojen kasvun esteitä. Nimenomaan alueelliset kehittämiskeskukset (*Regional Development Agencies* ja niitä vastaavat organisaatiot Skotlannissa, Walesissa ja Pohjois-Irlannissa) sekä taidetoimikunnat ovat olleet keskeisessä roolissa luovien toimialojen konkreettisesti kehittämistyössä (ks. Skotlannin luovuusraporttien esittely myöhemmin tässä dokumentissa; Walesin parlamentin luovien toimialojen strategia ilmestyi vuonna 2004).

Mapping -dokumentit ovat olleet *Creative Industries Task Forcen* aloitteista ja selvityksistä näkyvimpiä ja vaikutuksiltaan laajimpia. Toimialojen taloudellisen merkityksen kartoittamisen ohella työryhmä on työnsä kuluessa selvittänyt toimialoihin liittyviä kysymyksiä ja haasteita identifioimansa tema-alueiden (ks. yllä) kautta ja esittänyt suosituksia niiden kehittämiseksi omina raportteinaan.

Luovien toimialojen viennin edistämiseksi *Creative Industries Task Forcen* alaisuuteen perustettiin erillinen viennin edistämisen asiantuntijaryhmä (*Creative Industries Export Promotion Advisory Group, CIEPAG*), jonka jäsenenä on toiminut sekä hallinnon että toimialojen edustajia. Ryhmä julkisti strategiaraaporttinsa (*Creative Industries Exports: Our Hidden Potential*) vuonna 1999. Strategiassa hahmotetaan luovien toimialojen vientiä SWOT- analyysin kautta sekä tarkastellaan toimialoja lähemmin klusteripohjaisen jaottelun mukaisesti. Toimialat jaotellaan CIEPAGin työssä sisältö-, muotoilu-, kulttuuriperintö- ja matkailu- sekä esittävän taiteen klustereihin. Keskeisiksi onnistumisen edellytyksiksi strategiassa mainitaan julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyö, vienninedistämisen organisoiminen (oma toimielin), toimenpiteiden ja ohjelmien koordinaatio sekä informaation hallinta.

CIEPAG lopetti toimintansa vuonna 2002, minkä jälkeen työtä ovat jatkaneet mainittuihin klustereihin perustuvat yhteistyöelimet *Creative Exports Group* (sisältää elokuvan, television, radion, kustannustoiminnan ja musiikin työryhmät), *Design Partners*, sekä *Performing Arts International Development*. Näiden ryhmien työtä koordinoivat yhteistyössä kulttuuri- sekä kauppa- ja teollisuusministeriöt.

Henkisen omaisuuden osalta Creative Industries Task Forcen alaisen *Intellectual Property Group*:in keskeisistä saavutuksista näkyvin on loppuraportin suositusten pohjalta perustettu internetsivusto (*UK Intellectual Property on the Internet*, www.intellectual-property.org.uk) josta alan toimijat ja suuri yleisö saavat keskitetysti tietoa tekijänoikeuksiin, mallisuojaan, patentteihin ja tavaramerkkeihin liittyvistä kysymyksistä.

All Our Futures: Creativity, Culture and Education (1999)

Luovuuden edellytyksiä kasvatuksen ja koulutuksen näkökulmasta tarkasteleva raportti on valmistunut vuonna 1999 Britannian kulttuurista sekä koulutuksesta ja työllisyysasioista vastaavien ministerien toimeksiannosta. Selvityksen on laatinut *National Advisory Committee on Creative and Cultural Education* (NACCCE). Komitean toimeksiannot oli esittää suosituksia koskien lasten ja nuorten (16 ikävuoteen asti) luovaa ja kulttuurista kehitystä sekä virallisessa koulutusjärjestelmässä että sen ulkopuolella. Raportin toimeksianto ajoittui samanaikaisesti kansallisen opetussuunnitelman arviointityön (toimitettiin vuonna 2000) kanssa, ja siinä esitetään suosituksia myös opetussuunnitelman kehyksiä koskien.

Raportin taustalla on Iso-Britannian hallituksen vuonna 1997 julkistama strategiapaperi *Excellence in Schools*, jossa koulutus kuvataan keskeisenä investointina inhimilliseen pääomaan. *Excellence* -strategian painopisteenä on ollut erityisesti luku- ja kirjoitustaidon kehittyminen, joskin jo siinä todettiin laajemmän kasvatuksellisen näkemyksen tarpeellisuus. Vastauksena toimintaympäristön muutokseen, kuten työelämän lisääntyviin joustavuuden vaatimuksiin, tiimityöhön sekä innovaatioiden tuottamiseen, *All Our Futures* -raportissa esitetään tarve luovan ja kulttuurisen kasvatuksen kansalliselle strategialle.

Raportissa hahmotellaan luovan ja kulttuurisen kasvatuksen perusteita. Siinä pohditaan kasvatuksen kohtaamia taloudellisia, teknologisia, sosiaalisia ja yksilökohtaisia haasteita, tarkastellaan näiden tekijöiden vaikutuksia opetussuunnitelmiin ja opetukseen sekä esitetään tarve koulujen laajalle ulottuvien yhteistyösuhteiden kehittämiseen. Suositukset kohdistetaan hallituksen ohella kasvatus- ja koulutusasioista vastaaville tahoille kansallisesti ja paikallisesti, paikallisille viranomaisille sekä kouluille itselleen. Raportissa tarkastellaan myös nykyisiä koulutustoimenpiteitä sekä pyritään hahmottamaan luovuuden ja kulttuurin mahdollisuuksia ja esteitä koulutuksessa. Lisäksi siinä esitetään ehdotus kansallisen luovuuskasvatuksen strategian viitekehikseksi.

Luovalla koulutuksella raportissa tarkoitetaan toimintatapoja, jotka kehittävät lasten ja nuorten kykyjä omaperäisten ideoiden ja toiminnan tuottamiseen. Kulttuurisella koulutuksella viitataan puolestaan opetukseen, joka auttaa lapsia ja nuoria sopeutumaan erilaisten arvojen, perinteiden ja elämäntapojen monimuotoistumiseen ja monimutkaistumiseen. Näkemys kulttuurista on raportissa laaja ja sosiaalinen. Raportin keskeinen viesti on tasapainon löytäminen luovuuden ja kulttuurin sekä ”kovien aineiden” välillä koulutuksen kansallisissa suuntaviivoissa, opetussuunnitelmien laadinnassa, opetus- ja arviointimenetelmissä sekä koulujen ja muiden organisaatioiden yhteistyössä.

Raportin suositukset kohdistuvat kolmeen pääasialliseen tavoitteeseen:

1. luovan ja kulttuurisen kasvatuksen merkityksen tunnistaminen ja huomioonottaminen läpi koulujen opetussuunnitelmien sekä kansallisten opetussuunnitelmien suuntaviivoissa,
2. opettajien ja kasvatustalouden ammattilaisten kannustaminen ja kouluttaminen lasten ja nuorten luovia kykyjä ja kulttuurista ymmärtämistä tukevia opetusmenetelmien ja -materiaalien käyttämiseen sekä
3. yhteistyösuhteiden kehittäminen koulujen ja muiden organisaatioiden (mm. kulttuurilaitokset) kesken.

Raportin toimeksiantaneet ministeriöt esittivät vastauksensa raporttiin vuoden 2000 alussa. Samana vuonna esitettiin selvitys siitä, miten ministeriöt ovat panneet toimeksi mainituissa vastauksissa esittämäänsä sitoumuksia. Useimmat mainituista sitoumuksista ja toteutetuista aloitteista nousevat esiin myös Iso-Britannian muissa strategiaraporteissa (erit. *Culture and Creativity: the Next Ten Years*, ks. alla).

Culture and Creativity: the Next Ten Years. A Government Green Paper on Culture and Creativity (2001)

Vuonna 2001 julkistetussa Iso-Britannian hallituksen luovuuden ja kulttuurin keskustelualoitteessa ehdotetaan maalle kymmenen vuoden suunnitelma luovien ja innovatiivisten yksilöiden tukemiseksi eri elämänvaiheissa kulttuuripoliittisen päätöksenteon ja ohjelmien kautta. Hallituksen roolina luovuuden tukemisessa pidetään sen keskeisen roolin tunnistamista sekä tuen ja rahoituksen viitekehyksen asettamista. Tulevaisuuden visioiden ohella raportissa esitetään tapoja ja aloitteita, joilla hallitus on jo toteuttanut luovuuden mahdollistumiseksi. Raportin suositukset koskevat kulttuurin osalta ainoastaan Englannin aluetta. Veikkausvoittovaroja sekä median osalta mukana on koko Iso-Britannia (ml. Pohjois-Irlanti, Skotlanti ja Wales).

Muistion visiona on tulevaisuus, jossa inhimillistä luovuutta tuetaan lapsuudesta aikuisuuteen, jossa taiteilijat ja kulttuurilaitokset ovat vapaita hallinnon rajoitteista ("byrokraattisesta kontrollista") ja jossa vapaus nauttii luovuudesta ja kulttuurista on kaikille avointa. Luovuus on avain vahvaan kansalliseen kulttuuri-identiteettiin, taloudelliseen menestykseen sekä yksilöiden hyvinvointiin tietoon perustuvassa yhteiskunnassa.

Luovuuden käsite yhdistetään paperissa sen nimen mukaisesti ennen kaikkea kulttuuritoimintaan ja näkökulma luovuuden edistämiseen on kulttuurihallinnon. Raportissa tunnistetaan kuitenkin myös muut luovuuden ulottuvuudet (ennen kaikkea elinkeinoelämä ja koulutus) ja siinä korostetaan kulttuurin ja luovuuden laajempaa merkitystä yhteiskunnan eri osa-alueiden sisällä. Muistiossa viitataan hallituksen julkistamaan yrittäjyyden, osaamisen ja innovaatioiden strategiapaperiin (*The Government's White Paper on Enterprise, Skills and Innovation*, ks. alla), jossa luovuutta käsitellään sen laajemmasta taloudellisesta viitekehyksestä. Vaikka näkökulma on luovuuden ja kulttuuritoiminnan yhteyksissä, muistiossa esitetyn tavoitteen – luovien yksilöiden ja kykyjen tukeminen ja kehittäminen taiteen ja kulttuurin kautta läpi elämän - saavuttamiseksi siinä kuitenkin pyritään yhdistämään sekä taloudellisen kehityksen, koulutuksen että kulttuurin hallinnonaloihin liittyviä ohjelmia ja politiikkoja. Erityistä huomiota vihreässä paperissa kiinnitetään kulttuurin ja median aloilla tarvittavien lahjakkuuksien tukemiseen.

Raportin hahmottamassa poliittisessa ohjelmatyössä luovuuden tukemisen kulttuuripoliittisen viitekehys on jaettu neljään teemaan. Teemat ovat koulutus, laatu (*excellence*), saatavuus sekä luova talous. Koulutuksen osalta keskeistä on, että taiteet ja kulttuuri ovat osa yksilöiden oppimiskokemusta kaikilla koulutuksen tasoilla ja läpi elämän. Laadun tavoitteen avulla pyritään tukemaan ja säilyttämään kaikkien parasta taiteissa ja kulttuurissa. Jokaiselle tulee iästä, asuinpaikasta tai sosiaalisesta asemasta riippumatta samoin taata mahdollisuus kehittää omaa luovuuttaan kulttuuria harrastamalla, sekä nauttia toisten luovuudesta. Luovan talouden osalta tärkeintä on luovuuden ja luoviin ideoihin tukeutuvien yritysten taloudellisen merkityksen ymmärtäminen.

Näiden teemojen ympärille keskittyvät myös keskustelualoitteen suositukset sekä laajat eri toimijatahojen väliset aloitteet: polut koulutukseen ja osaamiseen, taiteellisen ja luovan laadun/lahjakkuuden vakiinnuttaminen ja työrauhan takaaminen sekä osallistumisen ja saatavuuden laajentaminen. Luovan talouden kysymyksiin raportissa tartutaan lähinnä luovien työntekijöiden ja osajien kautta. Koulutus ja osaamistarpeet ovat vahvasti esillä myös kulttuuriministeriön luovien toimialojen kehitystyössä (ks. yllä).

Keskeisimmiksi ”luoviksi aloitteiksi” paperissa listataan taiteen ja kulttuurin korkeamman koulutuksen laadun, sekä koulutuksen ja työelämän yhteyksien tukeminen, työelämään siirtymisen helpottaminen kulttuurin ja median aloilla, yksittäisten taiteilijoiden tuen kehittäminen, korkeatasoisten kulttuurilaitosten valtionavun pidempiaikainen vakiinnuttaminen, tuki- ja apurahajärjestelmien yksinkertaistaminen, pääsymaksun poistaminen kansallisista museoista ja kulttuurilaitoksista, kirjastotoiminnan standardien ja saatavuuden parantaminen, kirjaston *outreach* -ohjelmien kehittäminen, internetin ja digitaalisen television saatavuuden parantaminen, julkisen koulutuksellisen ja kulttuurin sisältötuotannon tukeminen sekä veikkausvarojen tasa-arvoisempi alueellinen kohdistuminen.

Edellä mainittujen ohella paperissa esitetään aloitteina laajoja eri sektoreiden yhteistyölle perustuvia projektikonaisuuksia erityisesti kulttuurin ja taiteen saatavuuden sekä koulutuksen aloilla. Aloitteet ovat tätä kirjoittaessa käynnistyneet ja toimineet jo joitakin vuosia.

Creative Partnerships

Creative Partnerships on Englannin taideneuvoston (*Arts Council of England*) hallituksen aloitteesta kehittämä hanke, jonka tavoitteena on toimia siltana koulujen ja kulttuuriorganisaatioiden pitkäikäisten yhteistyösuhteiden kehittymisessä. Keskeinen tavoite on vahvistaa luovuuden roolia koulutuksessa sekä lisätä taiteen ja kulttuurin osuutta koulujen opetussuunnitelmissa. Hankkeen avulla pyritään tarjoamaan oppilaille taustaan katsomatta mahdollisuus kehittää luovia kykyjään taide – ja kulttuuriharrastusten kautta sekä lisätä kulttuurin tuntemusta ja kiinnostusta tukemalla vierailuja museoihin, gallerioihin, taiteilijoiden studioihin jne. Toisaalta hankkeen avulla halutaan tarjota opettajille mahdollisuus lisäkoulutukseen sekä työskentelyyn ammattitaiteilijoiden kanssa. Aloitteen pilottivaiheessa mukaan on valittu 16 sosiaalisesti ja taloudellisesti ”haastavaa” aluetta ympäri Englantia. Hanke käynnistyi vuonna 2002 ja sen ensimmäisen vaiheen (2002-2004) toimintaan on varattu 40 miljoonan punnan budjetti. Toimintaa jatketaan ainakin vuoteen 2006 asti, ja sen toiseen vaiheeseen on varattu 70 miljoonan punnan rahoitusosuus. Hanketta rahoittavat sekä maan kulttuuri- että opetusministeriöt.

Culture Online

Culture Online on aloite, joka pyrkii lisäämään taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja osallistumista. Hankkeessa kulttuuriorganisaatiot ja teknologioiden tuottajat toteuttavat yhdessä internetpohjaisia, interaktiivisia projekteja, joiden avulla pyritään saavuttamaan erityisesti lapsia ja nuoria sekä erityisryhmiin

kuuluvia aikuisia. Hankkeessa verkkoon viedään kulttuurilaitosten olemassa olevaa materiaalia, sekä tuotetaan uutta sisältöä erityisesti koulutustarpeisiin. Projektin tavoitteena onkin edistää myös uusien teknologioiden ja IT -taitojen leviämistä sekä kannustaa elinikäiseen oppimiseen. Hanke on käynnistynyt vuonna 2002 ja vuosien 2002 ja 2004 välisenä aikana hankkeessa on tuettu 20 projektia 13 miljoonalla punnalla. *Culture Online* on osa kulttuuriministeriön e-Business -strategiaa, joka puolestaan kuuluu osaksi maan hallituksen *UK Online* -kokonaisuutta. *UK Online* -ohjelman tavoitteena on, että vuoteen 2005 mennessä kaikilla halukkailla Britannian kansalaisilla on pääsy internetiin ja kaikki hallinnon palvelut ovat verkossa.

Yllä mainittujen aloitteiden ohella keskustelupaperissa esitetyistä aloitteista voidaan esiin nostaa kansallisen kirjoja vauvoille -ohjelman kehittäminen (liittyen Sitran Suomi 2015 –prosessissa esiin nousseeseen vauvojen luovuuspakkaus –ajatukseen). Vastaava ohjelma (*Bookstart*) on toiminut maassa pienimuotoisesti jo 1990-luvun alusta, ja se esiteltiin Iso-Britanniassa kansallisena aloitteena vuonna 1999. Vuonna 2000 ohjelma-alue kattoi maasta jo 92 prosenttia. Ohjelman avulla toimitetaan maan jokaiselle 7-9 kuukautiselle vauvalle ilmainen *Bookstart* -pakkaus, jossa on kirjojen lisäksi opastusta vanhemmille lukemiseen liittyen, tietoja paikallisista kirjastopalveluista ja aktiviteeteista sekä kutsu tulla mukaan toimintaan.

Opportunity for All in a World of Change. The Government's White Paper on Enterprise, Skills and Innovation (2001)

Iso-Britannian hallituksen vuonna 2001 ilmestyneessä yrittäjyyden, osaamisen ja innovaatioiden strategiapaperissa asetetaan toimintasuunnitelma hallituksen lähivuosien toimenpiteille tietoon perustuvan talouden haasteisiin vastaamiseksi sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Strategian julkistettiin kauppa- ja teollisuusministerin sekä koulutus- ja työllisyysasioista vastaavan ministerin toimesta.

Strategiassa tulevaisuuden haasteeksi asetetaan talouskasvun edistäminen, elintason edelleen nostaminen, tuottavuuden kasvattaminen kansainvälisten kilpakumppanein tasolle, teollisuuden uudelleenjärjestelyt sekä uusien teollisuuden – ja toimialojen tukeminen. Erityistä huomiota kiinnitetään alueiden menestymiseen ja strategian avulla tavoitellaan muun muassa BKT:n nostamista alueilla. Toimenpiteitä kohdistetaan sekä elinkeinoelämän, yhteisöjen että yksilöiden menestyksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Strategian keskeiset viisi haastetta ovat:

1. osaamisvajeen poistaminen, erityisesti suhteessa perustaitoihin (kuten lukutaito) ja tietoyhteiskuntataitoihin (ICT) sekä kehittämällä luovuuteen ja yrittäjyyteen kannustavia oppimisympäristöjä, lisäämällä koulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä ja vahvistamalla ammatillista koulutusta sekä työssä oppimista
2. vahvojen alueiden ja yhteisöjen rakentaminen, mm. ohjaamalla alueita koskevaa päätöksentekoa innovaatioita ja yrittäjyyttä tukevaan suuntaan, vahvistamalla yliopistojen ja elinkeinoelämän T&K -toiminnan yhteyksiä, tukemalla aloittelevia yrityksiä yrityshautomotoiminnalla sekä poistamalla kasvun esteitä
3. innovaatioihin investoiminen, sisältäen tutkimuksen aktiivisemmän kaupallisen hyödyntämisen, tietoisuuden lisäämisen laajakaistateknologian, digitaalitelevision ja e-business -toimintojen mahdollisuuksista sekä niiden käyttöönoton edistämisen ja nopeuttamisen
4. yrittäjyyden ja kasvun kannustaminen, mm. edistämällä pienten yritysten aseman huomioonottavan päätöksenteon lisääntymistä hallinnossa sekä arvioimalla olemassa ja valmisteilla olevaa

päätöksentekoa sekä säännöksiä niiden yrittäjyyttä estävien tai edistävien ominaisuuksien kanalta

5. eurooppalaisten sekä globaalien yhteyksien vahvistaminen, kehittämällä aloitteita business-osaamisen ja ideoiden houkuttelemiseksi maahan sekä luomalla globaali yhteistyöohjelma brittiläisten yritysten kansainvälisten yhteyksien lisäämiseksi kotimaassa ja ulkomailla.

Strategian rinnalla on julkaistu sen toteuttamissuunnitelma, jossa keskitytään strategiaperissa esitettyihin keskeisimpiin haasteisiin sekä niihin liittyviin toimenpiteisiin. Toteuttamissuunnitelmassa jokaiselle toimenpiteelle esitetään toteuttamistavoite sekä vastuhenkilö/-taho. Tavoitteita seurataan ja toteuttamissuunnitelman edistymisestä tiedotetaan säännöllisesti.

Japani

Japanissa käynnistettiin vuonna 2002 laaja kansallinen strategiaproessi maan kansainvälisen kilpailukyvyvyn lisäämiseksi ja yhteiskunnan talouden elvyttämiseksi. Avaimeksi maan kehityksessä on valittu henkisen tai aineettoman omaisuuden (*Intellectual Property*, IP) käsite ja maan hallitus on määrätietoisesti pyrkinyt vakiinnuttamaan maan maineen henkisen omaisuuden varaan rakentuvana kansakuntana ja taloutena (*IP Nation*). IP:n käsitteestä on tullut avain maan ”jälleensyntymään” tietoyhteiskunnaksi. Strategiayön tavoitteena on tehdä Japanista johtava IP -kansakunta vuoteen 2010 mennessä.

Intellectual Property Policy Outline (2002)

Keväällä 2002 maassa asetettiin hallituksen työryhmä (*Strategic Council on Intellectual Property*) kehittämään ensimmäinen suunnitelma aineettoman omaisuuden luomisen, suojelun ja hyödyntämisen edistämiseksi. Työryhmä esitti työnsä tuloksena jäsentelyn (*Intellectual Property Policy Outline*) hallituksen tuleviksi toimenpiteiksi.

WIPO:n tapaan japanilaisessa strategiatyössä aineettoman pääoman käsite sisältää sekä teollisuusoi-keudet (mallisuoja-, tavaramerkki- ja patenttitoimialat) että tekijänoikeudet. Luovuuden ja luovan toiminnan kehittämisen viitekehys kattaa siten laajasti lisäarvoa tuottavien aineettomien hyödykkeiden sekä tiedon tuotannon (esimerkiksi teknologia, design, brändit, musiikin ja elokuvien sisältötuotanto). Outline -raportin mukaan kilpailukykyä syntyy ennen kaikkea yhdistämällä eri alojen, kuten teknologi-
an ja taiteen, luovia panoksia. Välttämätöntä on samoin lisätä ja elvyttää innovaatioiden sekä luovuuden merkitystä ja roolia läpi koko yhteiskunnan - hallinnon, tiedeyhteisön, yritysmaailman ja yksilöiden ominaisuutena. Talouden kehittämisen ohella IP -strategian tavoitteena on rikkaan kansallisen kulttuurin elvyttäminen ja tukeminen.

Strategiaa jäsentelevän raportin keskeisin ajatus on aineettoman pääoman itseään ruokkiva kehä: IP:n kehittämisen mekanismi, suotuista ympäristö, jakelu ja laaja soveltaminen, jotka puolestaan luovat uudelleen investointien kautta mahdollisuuden seuraavan sukupolven aineettoman pääoman luomiseksi ja niin edelleen. Aineettoman pääoman kehän aktivoiminen katsotaan strategiatyössä tärkeimmäksi kansalliseksi tavoitteeksi.

Jäsentelyssä hallitus sitoutuu siis edistämään aineettoman pääoman luomista, suojelua ja hyödyntämistä. Strategiset suositukset jakaantuvat ylätasolla näihin toimiin (luomisen strategia, suojelun strategia jne.), minkä lisäksi kehitetään kaikkia kolmea toimintoa hyödyttävää inhimillistä osaamista: johtajuutta sekä lainopillista asiantuntemusta. Luomisen strategiassa keskeistä on aineettoman pääoman syntyminen yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa, aineettoman pääoman strateginen luominen, hankinta ja management yrityksissä sekä koulutuksen ja työntekijöiden osaamisen vahvistaminen. Suojelun strategiassa esimerkiksi patenttihakemusten nopea käsitteleminen, tekijänoikeuksien ja liikesalaisuuksien suojeleminen, aineettomaan pääomaan liittyvien kiistakysymysten ratkaiseminen sekä kansainvälisen yhteistyön ja IP -käytäntöjen harmonisoinnin edistäminen esitetään perussuuntina. IP:n hyödyntämistä pyritään tukemaan edistämällä sen kaupallista soveltamista ja käyttöä erityisesti julkisen sektorin tutkimuslaitoksissa ja yliopistoissa sekä kehittämällä aineettoman pääoman arvon määrittämisen tapoja ja metodologiaa.

Näiden neljän strategian pääsuunnan alle sijoittuu Outline -dokumentin varsinainen toimintasuunnitelma, joka koostuu yhteensä 103 konkreettisesta ehdotuksesta.

Strategisten suositusten lisäksi raportissa esitetään toteuttamissuunnitelma, jonka mukaan hallitus sitoutuu kehittämään esitettyjä ehdotuksia ”keskittyneesti ja suunnitelmallisesti” budjettivuoteen 2005 asti, sitoutuu aineettoman pääoman suojelua koskevan lain uudistustyöhön vuoteen 2003 mennessä sekä perustaa lain myötä ”IP-päämajan”, jonka velvollisuutena on ministeriöiden kanssa yhteistyössä toimeenpanna strategia ja valvoa sen toteuttamista.

Strategic Program for the Creation, Protection and Exploitation of Intellectual Property (2003) / Intellectual Property Strategic Program 2004 (2004)

Japanin hallitus on toteuttanut ensimmäisen strategiadokumentin esityksiä vauhdikkaasti. Muutosten ja toimenpiteiden nopea toteuttaminen onkin yksi strategiaproessin kolmesta tavoitteesta. Sen lisäksi on määritelty, että strategiatyön tulee olla vapaa hallinnollisista rajoitteista ja perinteisistä kehittämistyön konventioista ja sen tuloksena tulee syntyä maailman paras IP-järjestelmä.

Laki inhimillisestä pääomasta tuli Japanissa voimaan vuonna 2003 (*Basic Law on Intellectual Property/Law No.122 of 2002*). Lakiin on kirjattu maan kehittämisen tavoite ja tarkoitus, aineettoman pääoman määritelmä, kehittämisen yleinen viitekehys sekä eri toimijatahojen - kuten hallinnon, yritysten, paikallisten viranomaisten ja yliopistojen - velvollisuudet sekä yhteistyön edistämisen suunnitelma. Lisäksi laissa esitetään yleiset aineettoman omaisuuden luomisen, hyödyntämisen ja suojelun kehittämistavoitteet (mm. T&K -toiminnan tukeminen ja tulosten hyödyntäminen, laillisten järjestelmien kehittäminen, suotuisan yritysten toimintaympäristön kehittäminen sekä koulutuksen ja tiedon saatavuuden edistäminen). Lisäksi lakiin on kirjattu IP- päämajan perustaminen ja siinä esitetään organisaation toimeksiänto, tehtävät ja velvollisuudet. Hallitus määrätään toteuttamaan arviointi lain toimeenpanosta kolmen vuoden kuluessa sen voimaantulosta.

Lain myötä maan IP-toimielmeksi perustettiin *Intellectual Property Policy Headquarters*. Organisaation ensimmäisenä tehtävänä on ollut laatia edelleen suunnitelma hallituksen aineettoman pääoman kehitysohjelmalle. Suunnitelma (*Strategic Program for the Creation, protection and Exploitation of Intellectual Property*) julkaistiin sekkin vuonna 2003.

Strateginen ohjelma jatkaa hallituksen ensimmäisen strategiadokumentin linjaa jakamalla ohjelman IP:n luomisen, suojelun ja hyödyntämisen osioihin. Strategisiin osioihin on tuotu lisää ehdotuksia ja niitä on osin järjestetty uudella tavalla. Esimerkiksi luomisen strategiaan on tuotu uutena ehdotus aineettoman pääoman luomisen edistämistätiön perustamisesta sekä tavoite laadukkaan aineettoman pääoman luomisesta. Suojelun osalta väärennösten ja piratismiin pysäyttäminen on noussut keskeisemmäksi. Lisäksi vuoden 2003 strategiassa käsitellään aiempaa laajemmin inhimillisten resurssien ja osaamisen kysymyksiä sekä yleisen tietouden lisäämistä aineettomasta omaisuudesta.

Kokonaan uutena strategisena osiona vuoden 2003 ohjelmassa on suunnitelma nopeasti laajenevan sisältötuotannon tukemiseksi. Sisältötuotanto on ts. nostettu erityiseksi huomioalueeksi IP:n sisällä ja sen sisälle mahtuvat myös taiteen ja kulttuurin panostukset. Toimintaehdotukset koskevat yleistä strategiaa peilaten sisältötuotannon luomista, suojelemista ja jakelua. Sisältöjen luomisen osalta tärkeäksi nähdään inhimillisten resurssien kehittäminen, rahoituksen monipuolistaminen sekä suotuisan toimintaympäristön luominen.

Japanin kehittämisessä johtavaksi aineettoman pääoman maaksi keskeisenä nostetaan mainittujen strategia-alueiden ohella pienten ja keskisuurten- sekä riskirahoitusta tarjoavien yritysten tukeminen, aluekehitys, hallinnon ja lainsäädännön parannukset sekä kilpailupolitiikan ja ilmaisun vapauden tärkeys. Suositukset ulottuvat mm. koulutukseen, lainsäädäntöön, ulkosuhteisiin, työllisyyteen ja yleiseen arvomaailman muutokseen.

Strategisessa suunnitelmassa jokaiselle yksittäiselle toimenpiteelle esitetään toteuttamisaikataulu sekä yksi tai useampi vastuuviranomainen. Jälkimmäisessä tapauksessa osapuolten odotetaan koordinoivan tavoitteen toteutumista keskenään. IP-päämajan tehtävänä on seurata säännöllisesti tavoitteiden toimeenpanoa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin. Kaikkein tärkeimpien kysymysten kohdalla päämaja toimii kehittämistyössä ministeriöiden rinnalla. Päämaja myös järjestää säännöllisesti alueellisia kuulemistilaisuuksia ja foorumeita paikallisten viranomaisten toiminnan tukemiseksi.

Strategiaohjelmaa pyritään arvioimaan ja päivittämään jatkuvasti vastauksena toimintaympäristön nopeisiin muutoksiin. Keväällä 2004 laadittiin ja esitettiin uusi strateginen ohjelma (*Intellectual Property Strategic Program 2004*), joka päivittää edellisenä vuonna laadittua ohjelmaa. Yleisen ohjelma-arvioinnin ohella Policy Headquarters on tehnyt esitetyistä toimenpiteistä entistä yksityiskohtaisempia ja lisännyt toimenpiteitä. Vuoden 2004 ohjelmassa toteutettavien toimenpiteiden määrä on noussut jo neljäänsataan (400).

Sisältöteollisuuden kehittäminen

Henkiseen omaisuuteen kohdistuvan strategiatyön ohella erityisesti Japanin kauppa – ja teollisuusministeriö (*Ministry of Economy, Trade and Industry, METI*) on kohdentanut kiinnostusta (mm. tutkimusten muodossa) ja tukitoimia sisältöteollisuudelle, johon lasketaan kuuluvaksi elokuva, musiikki, peliohjelmistot ja animaatiot. Alkuvuodesta 2003 ministeriö julkisti raportin *Present Status and Issues of the Content Industry*, jossa nostetaan esiin maan sisältöteollisuutta vaivaavia rakenteellisia ongelmia, mm. sisällön jakajien oligopolistisuus, mikä tekee sisällön tuottajista jakelijoista riippuvaisia, sekä laadukkaan sisällön puuttuminen, mikä uhkaa kehittymättömän laajakaistamarkkinan kehitystä.

Raportissa esitetään kaksi ohjelmaa sisältöteollisuuden tukemiseksi: jakeluinfrastruktuurin kehittäminen sekä elinvoimaisen markkinaympäristön luominen. Näihin ohjelmiin kuuluu mm. piratismiin vastainen taistelu sekä reilun kilpailutilanteen varmistaminen tarkastamalla monopoliin vastaisia ohjeita ja vakiinnuttamalla mallisopimuksia. (Yoshimoto 2003, 7-8.)

Kanada

A Sense of Place – a Sense of Being. The Evolving Role of the Federal Government Support for Culture in Canada (1999)

A Sense of Place, a Sense of Being on Kanadan parlamentin kulttuurikomitean (*Standing Committee on Canadian Heritage*, yksi parlamentin 18 pysyvistä komiteasta) vuonna 1999 julkistama raportti liittovaltion hallituksen roolista kanadalaisen kulttuurin tukemisessa. Raportin lähtökohtana – ja liittovaltion rooli uudelleenarvioinnin tarpeena – identifioidaan erityisesti kolme haastetta: väestön ikääntyminen, kommunikaatioteknologioiden räjähdysmäinen kehittyminen sekä kaupan ja talouden globalisoituminen. Tekijöiden katsotaan vaikuttavan voimakkaasti kulttuurin ja kulttuurilaitosten suojeluun, tukeen ja kehittymiseen.

Raporttia valmisteltiin kahden vuoden ajan (1997-1999). Prosessi toteutettiin laajana konsultaationa ja kuulemistilaisuuksina, joihin osallistui kulttuuri- ja koulutusorganisaatioita, yhdistyksiä sekä yksityisiä henkilöitä ympäri Kanadaa. Valmistunutta raporttia kommentoivat ennen sen ilmestymistä vielä maan puolueet sekä Quebecin hallitus. Nämä kommentit on liitetty osaksi raporttia sen liitteosaan. Lisäksi raportissa pyydetään Kanadan hallitukselta kattavaa vastausta raporttiin.

Kulttuuri ymmärretään raportissa laajasti. Siinä lainataan Unescon *Our Creative Diversity* –raportin määritelmää, minkä mukaan kulttuuri on ”yhdessä elämisen tapoja” (*ways of living together*). Raportti kattaa maan kulttuurihallinnon alan kokonaisuudessaan. Laajaa kulttuurin määritelmää peilaten raporttiin valittiin lähestymistavaksi kulttuuritoiminnan avaiementtien tarkasteleminen jatkumona, vertikaalisesti rakentuvan, kulttuurin eri alojen tarkasteluun keskittyvän lähestymistavan sijaan. Konsultation ja raportointiprosessin kuluessa avaiementteiksi identifioitiin:

1. luominen (*creation*): yksilöllinen luovuus ja ”luojat” ovat taiteellisten prosessien keskiössä
2. koulutus: uralle valmistautuminen, jatkokoulutus
3. tuotanto: kulttuurin teollisuudenalat, kuten kustannustoiminta, elokuva ja televisio
4. jakelu: kulttuurin markkinointi ja saatavuus
5. säilyttäminen/suojeleminen: kulttuuristen saavutusten tallentaminen, menneen ja nykyisen kulttuurin saatavuuden varmistaminen
6. kulutus: yleisöt, osallistuminen

Raportti rakentuu näiden elementtien mukaisesti omiin kokonaisuuksiin (lukuihin), joskin tuotantoa ja jakelua tarkastellaan siinä yhdessä ja ne nähdään toisistaan erottamattomina tekijöinä. Kulttuuritoiminnan osa-alueiden tarkastelussa keskeisimmiksi toimintaympäristön muutoksiksi strategiatyössä määriteltujen väestön ikääntymisen, kommunikaatioteknologian kehityksen sekä kaupan ja talouden globalisoitumisen kysymyksiä käsitellään horisontaalisesti kaikilla alueilla. Jokaisen luvun lopuksi esitetään mitattavia strategisia suosituksia, jotka kohdittuvat raportin lähtökohtien mukaisesti ennen kaikkea kulttuuriministeriölle ja sen alaisiin laitoksiin. Suosituksia raportissa esitetään yhteensä 43 kappaletta. Joissain tapauksissa suosituksia osoitetaan myös muille kulttuuriin liittyvien kysymysten kanssa tekemisissä oleville hallinnonaloille. Suositukseen on liitetty monin paikoin velvoite kulttuuriministeriölle raportoida, määritellyn ajan kuluessa ja selvityksen muodossa, kulttuurikomitealla suositusten toimeenpanosta.

Luovuuden tukeminen tarkoittaa strategiatyössä ensisijassa yksilöllisen luovuuden, ja ehdotuksissa nimenomaan taiteilijoiden tukemista. Voittoa tuottavan kulttuurin osalta raportissa puhutaan kulttuuri-

toimialoista- tai kulttuuriteollisuudesta (*cultural industries*). Taiteilijan asemaan liittyvät kysymykset ovat keskeisiä myös tietoyhteiskunnan viitekehyksessä, ja raportissa ehdotetaan mm. tekijänoikeuslain-säädännön uudistamista. Tuotannon ja jakelun kysymyksissä raportissa esitetään sekä voittoa tavoittelemattoman että kaupallisen kulttuurituotannon tukemista. Raportin suosituksissa hahmotetaan kulttuurihallinnon roolia kaupallisen kulttuurituotannon edistämiseksi, mm. tarjoamalla tukea aloitteleville yrityksille, jakamalla kohdistettua tukea kaupallisen sektorin projekteihin ja hankkeisiin, kehittämällä tuotannon, jakelun ja markkinoinnin yhdistäviä strategioita sekä harmonisoimalla omia ja alaistensa laitosten tavoitteita suhteessa kaupallisen kulttuurin tukemiseen. Hallituksen tulisi raportin mukaan arvioida uudelleen musiikin, ääniteteollisuuden sekä elokuvan tukea ja kehittämistä. Lisäksi raportissa suositetaan kulttuuriministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön valmistavan yhteistyössä maan uuden median tukiohjelman.

Kulttuuriteollisuuden (*cultural industries*) tukemiseksi raportissa suositetaan hallituksen nimittävän kulttuurin, kansainvälisen kaupan sekä teollisuuden hallinnonalojen yhteisen komitean kehittämään strategiaa toimialojen kotimaisen tuotannon ja viennin kasvun lisäämiseksi. Lisäksi raportissa todetaan nykyisen hallinnon jaon sopimattomuus muuttuvan kulttuurisektorin keskeisten haasteiden tavoittamiseksi ja tukemiseksi, ja kulttuuriministeriön ehdotetaan selvittävän mahdollisia muutosvaatimuksia hallinnon rakenteisiin.

Connecting to the Canadian Experience. Diversity, Creativity and Choice. Government of Canada's Response to "A Sense of Place, A Sense of Being" (1999)

Kanadan hallitus esitti vastauksensa parlamentin kulttuurikomitean raporttiin (ks. yllä) saman vuoden kuluessa. Raportissa hallitus suhteuttaa omia lähtökohtiaan sekä käynnissä olevaa toimintaansa komitean päämääriin sekä ehdotuksiin ja pyrkii osoittamaan niiden olevan varsin yhteneväiset. Hallituksen suhtautuminen komitean raporttiin ja sen suosituksiin onkin varsin myönteinen.

Vastaraportti koostuu hallituksen toiminnan yleisen viitekehyksen asettavasta johdannosta sekä kohdistetuista kommentteista parlamentin komitean esittämiin toiminta-alueisiin ja suosituksiin. Vastauksessa hallitus asettaa omat avaintavoitteensa ja esittää keinoja, joiden avulla se tulee pyrkimään kohti komitean ehdotuksia. Yleisen viitekehyksen osalta hallitus asettuu korostamaan - komitean työtä selvästi vahvemmin - erityisesti kotimaisen kulttuurin saatavuuden merkitystä ja maan monimuotoisuuden esiin tuomista: *"The goal is clear: to ensure that Canadians have Canadian choices and to connect Canadians to diverse Canadian experience."* Tämä tavoite tarkoittaa hallituksen mukaan monimuotoisen sisällön, yksilöllisen luovuuden ja innovaatioiden sekä osaamisen painottamista. Samoin hallitus korostaa sitoutumistaan erityisesti lasten ja nuorten kysymyksiin. Ranskan kielen ja kielivähemmistön asemaa korostetaan erityisesti suhteessa sekä sisältötuotantoon että kulttuuripolitiikkaan yleensä, samoin kansainvälisyyden merkitystä liittyen kulttuurista monimuotoisuutta ja sen suojelua koskevaan päätöksentekoon.

Yleisessä viitekehyksessä hallitus myös vahvistaa sitoutumisensa poikkisektoraaliseen ja hallinnonrajat ylittävään kehittämistyöhön kulttuurin osalta. Komitean ehdottamien hallinnon uudelleen organisoimiseen tähtäävien rakenteellisten muutosten sijaan maan hallitus korostaakin ennen kaikkea yhteistyön ja yhteishallinnan tärkeyttä kulttuurikysymysten kohdalla.

Canadian Culture Online

Connecting to the Canadian Experience -raportin yleisessä viitekehyksessä maan hallitus sitoutuu kehittämään (parlamentin kulttuurikomitean suosituksesta) digitaalisen sisältötuotannon strategian yhteistyössä yhteiskunnan eri sektoreiden sekä hallinnonalojen kanssa. Hallituksen digitaalisen sisältötuotannon ja internetin sisältöihin kohdistuva strategia, *Canadian Culture Online* (CCO, ks. http://www.pch.gc.ca/progs/pcce-ccop/about_e.cfm), julksitettiin vuonna 2001. Strategian tavoitteena on 1. tuottaa kriittinen massa innovatiivisia ja interaktiivisia kanadalaisia sisältöjä, 2. tukea sisältötuotannon toimijoita, instituutioita ja yhteisöjä tuottamaan ja jakelemaan kanadalaisia sisältöjä sekä 3. lisätä kanadalaisen sisällön näkyvyyttä ja yleisöjä.

Strategian toimeenpanosta vastaa *Canadian Culture Online Programme* –rahoitusohjelma ja yhteistyösuhteista sekä strategian keskeisten tavoitteiden edelleen kehittämisestä *Canadian Culture Online Policy* -ryhmä. Lisäksi strategiatyötä tukee tutkimustiimi, joka seuraa ja arvioi ohjelman tuloksia. Strategian yleisistä linjauksista vastaa kansallinen neuvosto (*National Advisory Board*). Strategiatyössä kuullaan säännöllisesti kansalaisten edustajista koottuja ryhmiä.

The Economic Contribution of Copyright Industries to the Canadian Economy (2004)

Kanadassa on vuoden 2004 aikana selvitetty tekijänoikeusalojen merkitystä maan taloudelle. Selvityksen on toteuttanut konsulttiyritys *Wall Communications* maan kulttuuriministeriön (*Canadian Heritage*) toimeksiannosta. Kansallisen selvitystarpeen taustalle on eksplisiittisesti asetettu aiheesta toteutettu kansainvälinen selvitys- ja tutkimustyö. Kansainvälinen vertailu onkin keskeisessä osassa maan kartoitustyötä.

Raportissa tekijänoikeusalojen identifioinnissa käytetään WIPO:n esittämää määritelmää, jonka mukaan tekijänoikeuksiin perustuvia aloja ovat tekijänoikeudella suojattujen materiaalien luomisen, tuottamisen ja valmistamisen, välittämisen, esittämisen, kommunikoinnin, jakelun sekä myynnin parissa toimivat alat. Tekijänoikeusalojen taloudellinen merkitys voi liittyä sekä tekijänoikeuden ydinaloihin että niitä tukeviin ja niihin liittyviin aloihin. Tekijänoikeuden ydinaloiksi selvityksessä määritellään kustannustoiminta, esittävät taiteet ja kulttuuriperintöorganisaatiot, elokuva ja video, televisio ja radio, valokuvaus sekä visuaaliset ja graafiset taiteet sekä niihin liittyvät palvelut, ohjelmistoteollisuus ja uusmedia, mainonta sekä tekijänoikeuksien hallinnan yhdistykset.

Raportissa arvioidaan kanadalaisia tekijänoikeusaloja sekä niiden vaikutusta maan talouteen pitkällä aikavälillä. Alojen BKT -osuuden ohella selvityksessä tarkastellaan niiden työllisyysvaikutuksia sekä kaupan ja viennin osuutta. Selvityksessä tekijänoikeusaloja vertaillaan maan muihin teollisuudenaloihin, minkä lisäksi siinä esitetään vertailuja muissa maissa toteutettujen selvitysten tuloksiin. Tekijänoikeusalojen kokonaiskartoituksen ohella selvityksessä arvioidaan muutamien ydinalasektoreiden (mm. kustannustoiminta, elokuva ja video, televisio ja radio, esittävät taiteet ja kulttuuriperintöorganisaatiot) roolia sekä yksittäistä osuutta maan taloudelle. Selvityksen aineistona toimivat pääasiassa maan tilastoviranomaisen tiedot (*Statistics Canada*), minkä lisäksi metodologisena apuna on käytetty WIPO:n suosituksia.

Selvitystyön kuluessa on samoin tarkasteltu tekijänoikeusaloja koskevia trendejä ja haasteita. Aineistona kartoituksessa ovat toimineet tekijänoikeusalojen kansallisille ja alueellisille yhdistyksille toteutetut kyselyt sekä avaintoimijoiden haastattelut. Keskeisimmiksi tekijöiksi nousevat käytännössä kaikkien

alasektoreiden osalta teknologiset muutokset sekä hallituksen toimenpiteet ja säännöstely. Edellä mainittujen lisäksi tärkeimpiä toimialojen talouteen vaikuttavia seikkoja ovat selvityksen mukaan rahoituksen ja osaavan työvoiman saatavuus sekä globaali kilpailu. Selvityksen mukaan käytännössä kaikilla toimialoilla on alettu kiinnittämään enemmän huomiota tekijänoikeuksien suojeluun sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Singapore

Economic Review Committee (2001-2003)

Singaporessa luovuuden edistäminen laajasti ymmärrettyä on ollut osa maan talouden yleistä uudelleenarvioinnin prosessia. Vuoden 2001 lopulla Singaporessa asetettiin maan pääministerin toimesta *Economic Review Committee* (ERC) arvioimaan maan kehitysstrategiaa ja laatimaan ehdotus talouskasvun säilyttämiseksi, uusien työpaikkojen luomiseksi sekä kansalaisten vaurauden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Toimeksiantonaan komitean tuli arvioida hallituksen talouteen vaikuttavia politiikkoja, arvioida talouden muutosten vaikutuksia singaporelaisten elämään sekä esittää ehdotuksia mm. yrittäjyyden lisäämiseksi, yritysten tuottavuuden kasvattamiseksi sekä inhimillisen pääoman vahvistamiseksi kaikilla talouden sektoreilla.

Komitea työskenteli hallinnollisesti kaupp- ja teollisuusministeriön alaisuudessa, ja se koostui hallinnon, ammattiyhdistysliikkeen sekä yksityisen sektorin edustajista. Komitean työtä tukemaan nimettiin seitsemän alakomiteaa, joiden tehtävänä oli tarkastella toimeksiannon osa-alueita yksityiskohtaisemmin. Luovien toimialojen kehittäminen keskittyi palvelutoimialojen alakomiteaan (*Service Industries*). Inhimillisen pääoman kasvattamisen alakomiteassa (*Enhancing Human Capital*) otettiin kantaa taiteen ja kulttuurin kysymysten ohella mm. organisaatioiden kykyyn tukea yksilöllistä osaamista ja potentiaalia.

ERC:n loppuraportti ilmestyi vuonna 2003, ja siinä arvioidaan maan vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa havaittuihin signaaleihin ja muutoksiin sekä esitetään keinoja Singaporen kehittämiseksi globaalisti, monimuotoiseksi taloudeksi sekä luovaksi ja yrittäjähenkiseksi maaksi. Loppuraportti kokoaa yhteen arviointityön yhteydessä syntyneitä aineistoja, mutta eritoten prosessin jatkotyössä sekä suositusten toteutusvaiheessa myös alakomiteoiden omilla raporteilla on keskeinen osa.

Creative Industries Development Strategy. Propelling Singapore's Creative Economy (2002)

Luovien toimialojen kehittämisstrategian valmistelusta on osana ERC:n työtä vastannut palvelujen alakomitean yhteydessä toiminut luovien toimialojen työryhmä (*Work Group on Creative Industries*). Kehittämistyön vuoteen 2012 ulottuvana visiona esitetään luovan klusterin osuuden tuplaaminen suhteessa kansatuotteeseen, Singaporen maineen vakiinnuttaminen Aasian elinvoimaisena luovana keskuksena sekä vapaan, luovuutta sekä eri ilmaisumuotoja ja osaamisalueita tukevan ympäristön luominen.

Luovien toimialojen kehittämistä osana Singaporen taloutta perustellaan viittaamalla kansainvälisiin lukuihin luovien toimialojen muuta taloutta nopeammasta kasvusta. Raportissa kilpailukyvyyn ja taloudellisen menestyksen kannalta keskeisenä esiin nostetaan taiteen, talouden ja teknologian konvergenssi ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Luovuus nähdään raportissa sekä taiteellisena, kulttuurisena ja taloudellisena tekijänä että yrittäjyytenä ja teknologisisina innovaatioina. Työryhmä pyrkii strategiassa yhdistämään nämä kaikki luovuuden osatekijät. Kulttuurisen ja inhimillisen pääoman käsitteet luovat keskeisen taustan luovien toimialojen kehittämistyölle.

Luova klusteri sisältää raportin mukaan yksilöt, yritykset ja organisaatiot sekä perinteisillä taiteen ja kulttuurin- että taiteen soveltavan käytön (esim. mainonta) aloilla. Luovien toimialojen määritelmässä

strategiassa yhdytään Iso-Britannian luovien toimialojen työryhmän määritelmään sekä yleisellä- että toimialojen tasolla.

Strategian tavoitteita silmälläpitäen luovat toimialat jaetaan raportissa kolmeen laajaan kehittämissryhmään: taiteisiin ja kulttuuriin (sisältää valokuvauksen, visuaaliset ja esittävät taiteet, taide- ja antiikki-markkinat sekä käsityön), muotoiluun (ohjelmistoteollisuus, mainonta, arkkitehtuuri, sisutussuunnittelu, graafinen suunnittelu, teollinen muotoilu ja muotiteollisuus) sekä mediaan (kustannustoiminta, televisio ja radio, digitaalinen media sekä elokuva- ja video).

Itse strategiatyö on toteutettu moniosaisena. Työryhmän esittämät kolme keskitettyä aloitetta esitetään omina strategiaraportteinaan, minkä lisäksi strategiatyön laajaksi viitekehukseksi esitetään kansallista luovan klusterin kehittämissstrategiaa. Strategiassa keskitytään luovien toimialojen kehittämiseen, mutta sen yleinen viitekehys on huomattavasti laajempi. Luovuuden laajempiin ulottuvuuksiin viitataan yhdistämällä strategiatyön tavoitteisiin ERC:n yhteydessä toteutettuja ja muita strategiaprosesseja. Strategia on suoraa jatkoa kulttuuri- ja viestintäministeriön vuonna 2002 laatimassa ”vihreässä paperissa” (*Investing in Cultural Capital*, ks. tarkemmin alla) esitetyistä näkemyksistä ja ehdotuksista; mainittu raportti toimii luovien toimialojen kehittämissstrategian käsitteellisenä ja metodologisena lähtökohtana. Inhimillisen pääoman osalta, erityisesti suhteessa yksilöllisen luovuuden kehittämiseen, viitataan ERC:n *Enhancing Human Capital* -alacomitean (ks. alla) esittämiin suosituksiin. Lisäksi osana strategiatyötä on laadittu kansainvälisiä vertailuja Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen luoviin toimialoihin sekä niiden kulttuurin rahoitusmalleihin.

Työryhmä esittää strategian toteuttamiskeinona yllä mainittuun luovien toimialojen jaotteluun perustuen kolme erillistä, mutta toisiinsa elimellisesti kytköksissä olevaa aloitetta: taide- ja kulttuurisektoriin kohdistuva *Renaissance City 2.0*, muotoiluteollisuuden *Design Singapore* -ohjelma sekä mediateollisuuden *Media 21* -ohjelma.

Renaissance City 2.0 perustuu aiempaan Renaissance City -nimiseen kulttuurisektorin aloitteeseen. Sen toimeenpanosta vastaavat sen edeltäjän tapaan kulttuuri- ja viestintäministeriön alaiset laitokset, kuten taide- ja perinneneuvosto. Aloitteen tavoitteena on vahvistaa taiteen ja kulttuurin resursseja luovien toimialojen pohjana. Erityistä huomiota aloitteessa kiinnitetään taide- ja kulttuurilaitosten rooliin ja toimintaedellytyksiin sekä yleisökasvatukseen. Lisäksi aloitteen avulla pyritään lisäämään yrittäjyyttä taiteiden ja kulttuurin (toimialojen) aloilla.

Design Singapore on kansallinen aloite, jonka vetäjäksi strategiassa esitetään julkisen ja yksityisen sektorin sekä muotoiluyhteisön edustajista koottua neuvostoa. Aloitteen avulla pyritään vahvistamaan muotoilun merkitystä yritysten ja talouden strategioissa sekä lisäämään kuluttajien tietoisuutta muotoilusta.

Media 21-hanketta ohjaa eteenpäin kulttuuri- ja viestintäministeriön alainen mediakehityksen toimielin. Ohjelman avulla pyritään edistämään Singaporen mediasektorin kasvua.

Ohjelmien yhteydessä toimialoille esitetään sekä kohdistettuja että laajoja suosituksia. Jälkimmäisiä ovat:

1. taiteen, muotoilun ja median aseman vahvistaminen kasvatuksessa ja koulutuksessa sen kaikilla tasoilla,
2. taiteen, muotoilun ja median lippulaivaohjelmien luominen yliopistoihin sekä

3. monitieteisen MediaLabin perustaminen toteuttamaan tutkimusta innovaatiivisista sovelluksista, palveluista ja laitteista.

Raportissa luovan klusterin kansallinen kehittäminen nähdään julkisten ja yksityisten toimijatahojen yhteisenä asiana. Raportin mukaan informaatio-, viestintä- ja kulttuuriministeriöllä ja sen alaisilla laitoksilla tulee olla ennen kaikkea työtä koordinoiva sekä luovan klusterin merkityksen vahvistamiseen pyrkivä rooli. Keskeisinä yhteistyökumppaneina kehitystyössä nähdään muut ministeriöt, koulutusorganisaatiot, teknologiayritykset sekä muiden teollisuudenalojen yritykset, jotka käyttävät luovien toimialojen osaamista ja palveluita.

Yllä mainittujen kolmen kohdistetun aloitteen lisäksi raportissa esitetään luovan klusterin kehittämisen kansallinen strategia (*National Collaborative Strategy*). Sen tavoitteita ovat:

1. tietoisuuden lisääminen luovan klusterin taloudellisista mahdollisuuksista,
2. yhteistyösuhteiden ja yhteisten strategioiden kehittäminen julkisen ja yksityisen sektorin kesken,
3. luovan klusterin taloudellisten vaikutusten määrittelemine ja mittaaminen sekä vertaileva selvitys muihin maihin,
4. luovien toimialojen kasvuun vaikuttavien avainkysymysten ja ongelmien tutkimus,
5. luovaa klusteria edelleen kehittävien ohjelmien luominen ja edistäminen,
6. vaihtoehtoisten rahoitus- ja tukimallien kehittäminen,
7. dialogin lisääminen toimijoiden välillä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Luovien toimialojen strategian ilmestymisen aikaan (2002) laajan kansallisen kehittämisstrategian laatiminen oli jo käynnistetty. Osana strategiatyötä kulttuuriministeriö on järjestänyt luovia toimialoja koskevia keskustelu- ja palautetilaisuuksia, kansainvälisiä opintovierailuja (Hong Kongiin, Yhdysvaltoihin ja Iso-Britanniaan) sekä asiantuntijatapaamisia. Vastaavia toimia on toteutettu myös taiteen ja kulttuurin, muotoilun sekä median kehittämisohjelmien osalta. Maassa on samoin vuodesta 2002 alkaen järjestetty ministeriöiden keskustelutilaisuuksia eri tahoilla toteutettavien aloitteiden koordinoimiseksi sekä yhteishallinnan periaatteen toteutumiseksi. Luovien toimialojen taloudellisten vaikutusten kartoitus toteutettiin vuonna 2003 viestintä- ja kulttuuriministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön myötävaikutuksella (*Economic Contribution's of Singapore's Creative Industries*, ks. alla).

Luovien toimialojen kehittämisestä puhutaan Singaporessa myös kolmen P:n käsittein. P:t muodostuvat sanoista ihmiset, ”alustat” ja kumppanuudet (*people, platforms, partnerships*). Kolmen P:n avulla huomiota halutaan kiinnittää luovien toimialojen kehittämisen keskeisimpiin tekijöihin: koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä kulttuurin saatavuuteen ja osallistumiseen (ihmiset), taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden sekä heidän osaamisensa ja tuotteittensa näkyvyyteen ja liikkuvuuteen kansainvälisesti (”alustat”), sekä poikkitieteellisten ja -taiteellisten yhteistyösuhteiden mahdollisuuksiin (kumppanuudet).

Investing in Singapore's Cultural Capital (2002)

Singaporen kulttuurisen pääoman raportin laati keväällä 2002 nk. *Cultural Agenda Taskforce*, johon kuului edustajia kulttuuri- ja viestintäministeriöstä, maan matkailun ja talouden kehittämiskeskuksesta (*Singapore Tourism Board, Economic Development Board*) sekä työministeriöstä. Raportti on keskustelunaloite (*green paper*) kulttuurisen pääoman merkityksestä maan kehityksessä ja se on toiminut metodologisena lähtökohtana maan luovien toimialojen kehittämisstrategiassa.

Raportin visiona on luova ja yhteyksissä oleva (*connected*), uudistunut Singapore, jota luova talous vie eteenpäin. Maan kulttuurisena pääomana raportissa ymmärretään sen luovan pääoman yhteenlasketty kokonaisuus: siteet maahan ja sen yhteisöihin sekä ymmärrys taloudesta, yhteiskunnasta ja maailman tapahtumista. Kulttuurinen pääoma muotoilee sisältöjä, välineitä sekä niitä ympäristöjä joiden avulla ja joissa ihmiset luovat uutta konvergoituneessa taloudessa.

Raportin taustana nostetaan esiin kulttuurisen pääoman taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset sekä niiden osuus kansantuotteesta erityisesti Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Kulttuuriseen pääoman investointi ja sijoittaminen nähdään erityisen tärkeänä taloudellisen kilpailukyvyn ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta.

Raportissa keskustellaan kolmesta toisiinsa liittyvästä teemasta, 1. luovasta klusterista, 2. luovista ihmisistä ja luovasta työvoimasta sekä 3. yhteydessä olevasta kansakunnasta (*connected nation*). Luova klusteri muodostuu sekä perinteisillä taiteen ja kulttuurin että taiteen soveltavan käytön aloilla toimivista ihmisistä, yrityksistä ja organisaatioista. Luovasta klusterista tulee raportin mukaan tehdä Singaporen palvelusektorin seuraava peruspilari. Klusteri on potentiaalinen kasvun moottori, mutta sen kehittyminen vaatii koordinoitua kansallisen strategian. Luovat ihmiset ja luova työvoima ovat kulttuurisen pääoman keskeisin tekijä. Ihmisten luovan kapasiteetin vapauttamiseksi tarvitaan paradigman muutos, missä myös taiteen, kulttuurin ja koulutuksen merkitys nostetaan keskeisempään asemaan. Yhteys ymmärretään kulttuuriseen pääomaan liittyen sekä konkreettisesti teknologisin yhteyksinä ja tiedon infrastruktuurina että aineettomana, ihmisten koheesiota lisäävänä tekijänä.

Kulttuuriseen pääomaan investoimiseksi raportissa suositellaan kansallisen yhteistyöstrategian laatimista julkisen hallinnon, yritysten sekä koulutusorganisaatioiden yhteistyönä. Raportin mukaan kulttuuriministeriön tulee koordinoita strategiatyötä. Konkreettisine ehdotuksina raportissa esitetään luovan klusterin kehittäminen muotoiluun ja mediaan keskittyvien aloitteiden avulla, olemassa olevan taidekasvatusohjelman laajentaminen sekä taiteen saatavuutta parantavan uuden toimintaohjelman kehittäminen, kirjastojen ja arkistojen informaatiroolin vahvistaminen, maan teknologisen infrastruktuurin parantaminen sekä Singaporen kansallisen markkinointistrategian laatiminen. Lisäksi raportissa ehdotetaan kansallisen taiteen, kulttuurin ja luovien toimialojen rahoitusviitekehyksen laatimista sekä yksityisten ja yritysten lahjoitusten sekä sponsoroinnin tukemista. Monia vihreän paperin ajatuksista on kehitetty eteenpäin ERC:n ja erityisesti luovien toimialojen strategiatyössä.

Realising Our Human Potential. Empowering the Individual, Enhancing the System, Enriching the Environment (2002)

Economic Review Committeeen inhimillisen pääoman lisäämiseen tähtäävän alakomitean (*Subcommittee on Enhancing Human Capital*) tehtävänä strategiaprosessissa on ollut tunnistaa inhimilliseen pääomaan vaikuttavia ja sitä estäviä tekijöitä sekä esittää suosituksia näiden esteiden poistamiseksi. Alakomitean työtä on tukenut neljä työryhmää: inhimillisen pääoman johtamisen, koulutuksen, osaamisen kansainvälistämisen sekä taiteen, kulttuurin, urheilun ja vapaa-ajan työryhmät. Jälkimmäisen tehtävänä on ollut selvittää taiteen ja kulttuurin vaikutusta inhimilliseen pääomaan ja maan kilpailukykyyn sekä identifioida kulttuuria ja vapaa-aikaa koskevia esteitä sekä ehdottaa keinoja niiden poistamiseksi.

Erityishuomiota komitea on kiinnittänyt inhimillisen pääoman vaikutuksiin yrittäjyyden tukemisessa sekä teollisuudenalojen ja palveluiden parantamisessa. Raportin taustaksi asetetaan talouden muutokset ja niiden aiheuttamat vaikutukset työmarkkinoihin sekä inhimillisen pääomaan. Erityisen keskeisessä

osassa tällöin on tietoon perustuvan talouden käsite. Komitean visiossa Singapore on osaavien, työelämän ja tietotalouden muuttuviin vaatimuksiin sopeutuvien työntekijöiden maa, jossa työnantajat kehittävät ja ruokkivat työntekijöidensä potentiaalia.

Raportissa komitea on omaksunut kolme näköalaa inhimillisen pääoman kehitykseen: yksilöiden ”valtaistaminen” (*empowerment of the individual*), järjestelmän parantaminen (*enhancing the system*) sekä ympäristön rikastaminen (*enriching the environment*).

Yksilöiden valtaistamisessa on kyse taidoista, joiden avulla ihmiset kykenevät sietämään paremmin työelämän epävarmuutta sekä kouluttautumaan tarpeen mukaan lisää tai uudelleen myös aikuisiässä. Erityisesti työryhmä haluaa kehittää ihmisten tietoyhteiskuntataitoja sekä aikuiskoulutusta työllisyyden tukemiseksi ja työssäoloään pidentämiseksi.

Järjestelmän parantaminen ohjaa vahvistamaan organisaatioiden kykyä johtaa inhimillistä pääomaansa sekä tukea työntekijöiden osaamista parhaalla mahdollisella tavalla. Komitea ehdottaa inhimillisen pääoman johtamista (*human capital management, HCM*) yritysten strategiseksi tekijäksi ja se pyrkii erityisesti parantamaan perusteollisuuden HCM -taitoja. Jotta tähän päästään, yleistä tietoisuutta ja osaamista inhimillisen pääoman johtamisen alalla on lisättävä julkisen ja yksityisen sektorin, koulutusorganisaatioiden ja ammattiyhdistysten yhteistyöllä. Järjestelmään kohdistuvissa ehdotuksissa esitetään myös sitoutumisen vahvistamista - perustamalla asiaan keskittyvä neuvosto - taiteen ja teknologian yhteistyön kehittämiseksi sekä kansainvälisten osajien houkuttelemiseksi verokannustimin ja maata aggressiivisesti markkinoimalla.

Taiteilla, kulttuurilla ja vapaa-ajan mahdollisuuksilla nähdään keskeinen merkitys alueiden viihtyvyydessä sekä osajien houkuttelemisessa. Tämän ohella kulttuurin katsotaan olevan keskeinen tekijä singaporelaisen identiteetin vahvistamisessa sekä luovien, tasapainoisten ja innovatiivisten yksilöiden kasvussa. Työryhmän mukaan hallituksen tulisi vahvistaa sitoutumistaan taiteen ja kulttuurin kehittämiseen, luoda uusia rahoitusmalleja sekä pyrkiä parantamaan taiteen, kulttuurin ja vapaa-ajanmahdollisuuksien saatavuutta sekä osallistumista.

Economic Contribution of Singapore's Creative Industries (2003)

Arvio Singaporen luovien toimialojen taloudellisista vaikutuksista ilmestyi vuonna 2003. Raportin ovat laatineet yksityiset talousasiantuntijat kauppa- ja teollisuusministeriön, kulttuuri- ja viestintäministeriön sekä luovien toimialojen strategiaryhmän avustuksella. Selvitystyö on toteutuma luovia toimialoja koskevan kansallisen strategiayön ehdotuksista.

Raportissa tarkastellaan yhtäältä luovien toimialojen laajuutta sekä niiden taloudellisia (sekä aineellisia että aineettomia) vaikutuksia. Lisäksi Singaporen tilannetta vertaillaan luovien toimialojen johtaviin maihin, lähinnä Yhdysvaltoihin, Iso-Britanniaan, Australiaan ja Hong Kongiin. Lopuksi raportissa esitetään suosituksia jatko- ja sektorin tukitoimenpiteiksi.

Luovien toimialojen määritelmässä tukeudutaan maan luovien toimialojen kehitysstrategiaan ja sen tapaan Iso-Britannian luovien toimialojen työryhmän määritelmään. Luovien toimialojen katsotaan toimivan taiteen, teknologian ja talouden risteyksessä, ja käyttävän hyväkseen inhimillisen luovuuden monia puolia. Näinä luovuuden ulottuvuuksina nähdään taiteellinen luovuus, yrittäjäyys sekä teknologiset innovaatiot.

Raportissa toimialat ymmärretään laajemmassa tekijänoikeusteollisuuden viitekehyksessä, vaikkakin huomiota kiinnitetään ensisijassa juuri brittiläisittäin määriteltyihin luoviin toimialoihin. Näiden katsotaan muodostuvan taiteen perustoimialoista ja soveltavista toimialoista (*basic and applied arts industries*). Perustoimialoilla viitataan mm. esittäviin ja visuaalisiin taiteisiin sekä kirjallisuuteen, soveltavilla taiteilla mainontaan, muotoiluun, kustannustoimintaan ja mediaan. Taiteen perustoimialoilla on itsessään taloudellista arvoa, kun taas soveltavan taiteen alat saavat kaupallisen arvonsa ensisijassa niiden käytöstä muun taloudellisen toiminnan yhteydessä. Alojen välillä nähdään elimellinen yhteys, ja yhdessä ne muodostavat taiteen ”ekosysteemin”.

Raportissa luovien toimialojen vaikutuksia arvioidaan määrittelemällä niiden ensisijainen, toissijainen ja kolmannen tason taloudellinen vaikutus. Ensimmäinen taso viittaa toimialan suoraan, kvantifioitavaan vaikutukseen kansantuotteeseen, toinen taso epäsuoraan, mutta laskettavaan vaikutukseen (kerennaisvaikutukset) ja kolmas suoraan, mutta aineettomaan vaikutukseen, kuten innovaatioihin, tuotteiden differentiaatioon ja siten lopulta taloudelliseen kilpailukykyyn.

Verrattaessa Singaporen luovia toimialoja muihin maihin, raportissa esitetään ja mitataan kansallisen tason kykyjä, joilla on keskeinen merkitys luovien toimialojen kehittymiselle. Arvioinnissa on kysymys siitä, missä määrin kansallinen ympäristö vaikuttaa luovien toimialojen edelleen kehittymiseen, ei niinkään maiden luovien toimialojen nykyisen kehitystilanteen vertailusta. Myös raportin kehitysehdotukset suunnataan näille kykyalueille.

Tekijät ovat (indikaattori, mitä mittaa):

1. luovan työvoiman (*creative manpower*) indikaattorit

- sosiaalinen monimuotoisuus, kyky houkutella ja kasvattaa luovia kykyjä
- luovan työvoiman koko, luovan työvoiman nykyinen saatavuus
- innovaatiokyky, luovan työvoiman laatu mitattuna työntekijöiden kyvyllä käyttää taitojaan taloudelliseen toimintaan

2. Markkinat

- tekijänoikeustoimialojen vienti, toimialojen pääsy kansainvälisille markkinoille
- kansalaisten ostovoima
- paikallisen teollisuuden ja toimialojen kysyntä luoville tuotteille ja palveluille

3. Infrastrukturi

- institutionaalinen viitekehys, kyky suojella ja jakaa luovaa omaisuutta
- tekijänoikeustoimialojen koko, toimialojen klusteroiva vaikutus
- julkinen tuki taiteelle, kulttuurille ja medialle, infrastruktuurin laatu (esityspaikat, museot, IT:n käyttö)

Suosituksina raportissa esitetään muun muassa luovien alojen koulutuksen ja kysynnän vastaavuuden analyysin toteuttaminen, luovien toimialojen koulutustarpeiden määrittäminen, muotoilun, brändäyksen ja tuoteinnovaatioiden roolin vahvistaminen, tekijänoikeusalojen viennin edistäminen, lainsäädännön jatkuva arviointi ja kehittäminen, tekijänoikeustoimialojen koon kasvattaminen sekä hallituksen investointi taiteeseen, kulttuuriin ja informaatio- ja viestintätekniikan sekä median aloihin.

Skotlanti

Creating Our Future, Minding Our Past. Scotland's National Cultural Strategy (2000)

Skotlannin rajoitetun itsehallinnon hallituksen (*Scottish Executive*) raportti on alueen ensimmäinen oma kulttuuristrategia, ja sen valmistelusta on vastannut kulttuuriministeri. Strategia laadinta aloitettiin samana vuonna (1999) Skotlannin hallituksen muodostamisen ja parlamentin ensimmäisten vaalien kanssa. Strategiaa edelsi laaja konsultaatio, jonka kuluessa järjestettiin kuulemistilaisuuksia ja vastaanotettiin yli 300 kirjallista kommenttia.

Raportti on lähtökohtaisesti kulttuurihallinnon raportti, joskin sen tavoitteena on vahvistaa kulttuurisen kehityksen merkitystä kaikilla hallinnonaloilla. Strategiassa asetetaan yleinen kulttuurin kehittämisen viitekehys, minkä lisäksi siinä määritellään neljä tavoitealuetta, joihin kohdistetaan tarkempia ehdotuksia. Strategia asetettiin ulottumaan reilun neljän vuoden päähän, ja Scottish Executive raportoi strategian toimeenpanosta vuosittain Skotlannin parlamentille ("kulttuurin vuosikirjat"). Lisäksi hallitus on laatinut ohjearaportin paikallishallinnoille strategian suositusten toimeenpanosta (*Implementation of the National Cultural Strategy: Guidance for Scottish Local Authorities*).

Strategia kohdistetaan sekä kulttuurisektorin (raportin määritelmän mukaan voittoa tavoittelematon, non-profit) että luovien toimialojen osa-alueisiin (for-profit). Osa-alueiden rooli nähdään vuorovaikutteisina ennen kaikkea luovan työn tekijöiden tukemiseen ja asemaan liittyvien kehittämisehdotusten kautta.

Kansallisen kulttuuristrategian tavoitteeksi raportissa asetetaan:

1. luovuuden, taiteiden ja kulttuuritoiminnan edistäminen,
2. kulttuuriperinnön moninaisuuden esiintuominen,
3. kulttuurin merkityksen vahvistaminen suhteessa koulutukseen ja sitä kautta ihmisten osallistumiseen ja elämänlaatuun sekä
4. kansallisen kulttuurin rahoituksen viitekehysten luominen.

Luovuuden edistäminen yhdistetään raportissa elimellisesti taiteiden ja kulttuurin edistämiseen. Strategian tavoitteena on kuitenkin pyrkiä luomaan olosuhteet, joissa luovuus ja innovaatiot voivat kukoistaa kaikilla elämänaloilla. Huomionarvoista raportissa on kulttuurilaitosten ja luovuuden välinen sidoks: kulttuurilaitoksilla katsotaan olevan keskeinen merkitys luovuuden ravitsemisessa sekä kansainvälisten investointien ja osaajien huokuttelemisessa. Luovuus nähdään erityisen keskeiseksi toisaalta kasvatuksessa ja koulutuksessa (läpi elämän), sekä toisaalta elinkeinoelämässä, jossa luovuus yhdistetään erityisesti yrityksiin ja yrittäjyyteen. Kulttuurilaitosten, koulujen ja yritysten ohella luovuuden tukemisessa keskeisessä roolissa nähdään kolmannen sektorin yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan kenttä.

Keskeisinä kehitysalueina tavoitteisiin nähden mainitaan kulttuurilaitosten pedagogisten ohjelmien lisääminen, laadun (*excellence*) tukeminen ja edistäminen perinteisillä taiteenaloilla, viestintä- ja kommunikaatioteknologian roolin vahvistaminen kulttuurin saatavuuden ja osallistumisen lisäämisessä, kansallisten kulttuurilaitosten kansallisen ja kansainvälisen roolin vahvistaminen ja sekä kulttuurisektorin että luovien toimialojen panoksen vahvistaminen maan taloudessa.

Strategiassa luovuuden, taiteen ja kulttuuritoiminnan tukemisen toimenpiteinä tarkoitetaan kulttuurisektorilla työskentelevien ja taiteilijoiden työympäristön kehittämistä turvaamalla perustoimeentulo, tukemalla verkostoitumista sekä lisäämällä koulutusta ammatillisen kehittymisen edistämiseksi. Erityisen tärkeitä ovat koulutusorganisaatioiden työelämäyhteydet sekä kulttuurin koulutustarpeiden analysointi työelämän näkökulmasta.

Luovien toimialojen osalta strategiassa korostetaan uusien teknologioiden hyödyntämistä, viennin lisäämistä sekä työpaikkojen luomista. Erityiseksi huomion kohteeksi luovien toimialojen osalta on Skotlannissa valittu elokuvateollisuus.

Partnership Agreement – hallituksen kehittämistyön ja politiikan ohjausjärjestelmä

Vuonna 2003 Skotlannin hallitus laati työväenpuolueen ja liberaalien yhteisen yhteistyösopimuksen (*Partnership Agreement*), joka ohjaa hallituksen kehittämistyötä ja politiikkaa. Sopimuksessa hallitus kirjaa sitoutumisen valittuihin kehitysalueisiin. Sopimuksen taidetta ja kulttuuria koskeva osa peilaa vahvasti maan ensimmäisen kulttuuristrategian tavoitteita. Keskeisiksi asetetaan huomion kiinnittäminen Skotlannin eri kieliin ja kulttuuriperinnön monimuotoisuuteen, yhteistyöaloitteiden kehittämiseen kansallisesti ja paikallisesti laadun (*excellence*) tavoittelemiseksi sekä Skotlannin kansainvälisen näkyvyyden lisääminen taiteen ja kulttuurin kautta. Kulttuurilaitosten rooli nähdään edelleen keskeiseksi. Luovien toimialojen kehittäminen on kirjattu kansainvälisen näkyvyyden osa-alueeseen. Sopimuksessa asetetaan lisäksi tavoitteeksi teettää ulkopuolinen arviointi kulttuurin hallinnan ja rahoituksen järjestelmistä, mikä käynnistettiin vuonna 2004 (*Cultural Comission*, ks. alla).

Cultural Comission – Skotlannin kulttuurikentän arviointi

Skotlannin kulttuurikomissio (ks. www.culturalcomission.org.uk) on itsenäinen tutkimusryhmä, jonka tehtävänä on laatia laaja arvio Skotlannin kulttuurikentästä sekä pohtia sen tukemisen tapoja tulevaisuudessa. Ryhmä asetettiin Skotlannin kulttuuri-, turismi- ja urheiluministerin toimesta vuonna 2003 ja sen toimintaa ohjaa johtoryhmä, jonka jäsenet edustavat maan kulttuurilaitoksia, -yhdistyksiä, -festivaaleja ja koulutusorganisaatioita. Tutkimusryhmä luovuttaa loppuraporttinsa alkukesällä 2005. Työn etenemistä kuvaava väliraportti julkaistiin lokakuussa 2004.

Selvitystyön visiona on Skotlannin pääministerin puhe (vuonna 2003), jonka mukaan luovuuden kehittämisestä tulee tehdä keskeisin Skotlantia ohjaava kehityshanke. Selvityksen toimeksiannon taustalla on kulttuuriasioista vastaavan ministerin lausunto (*Cultural Policy Statement*, huhtikuussa 2004), jossa keskeisenä nähdään jokaisen oikeus luovuuteen, yksilöiden sisäisen luovuuden tukeminen sekä luovuudelle suotuisan ympäristön luominen niin taiteissa, tieteessä, taloudessa kuin teollisuudessakin. Komission työssä ts. yhdistetään kulttuuristen oikeuksien (saatavuus, osallistuminen, omien mahdollisuuksien toteuttaminen) sekä luovuuden käsitteet elimellisesti toisiinsa. Lausunnossa kulttuurisektorin katsotaan voivan toimia ”luovien impulssien dynamona”, josta myös elinkeinoelämä, **vienti**, koulutus, terveydenhuolto ja hallinto hyötyvät. Erityistä huomiota lausunnossa kiinnitetään luovuuden ohella kulttuurisektorin yhteistyöhön ja sen koordinaatioon, institutionaaliseen infrastruktuuriin sekä hallintaan.

Ryhmä toimeksianto on laaja. Sen tulee työssään ottaa huomioon kulttuuristen oikeuksien ohella julkisen sektorin ja paikallishallinnon velvollisuudet, yksityisen ja kolmannen sektorin mahdollisuudet sekä arvioida Skotlannin kulttuurin nykyinen infrastruktuuri. Työ kattaa kulttuurisektorin osalta taiteet (mm. teatteri, elokuva, kirjallisuus, tanssi, kuvataiteet), kaupalliset luovat toimialat, museot ja kulttuuriperinnön, kirjastot, festivaalit ja taidetapahtumat sekä urheilun.

Kommissio on työnsä edetessä valinnut teemoja, jotka ylittävät kulttuurikentän sektorirajat- Näitä ovat 1. koulutus, 2. kulttuurin tuki, 3. välitysjärjestelmät ja osallistaminen, 4. saatavuus, 5. luovuus ja 6. kulttuuriset oikeudet. Näitä teemoja tarkastelevat komission työn tukena kuusi keskusteluryhmää (*thinking groups*), joiden edustajat on koottu taiteen ohella elinkeinoelämän, tieteen sekä vapaaehtoistoiminnan asiantuntijoiden parista. Luovuuden osalta ryhmän toimeksiantona on yksilöllisen luovan potentiaalin tukeminen ja sen väliraportissa esittämiä keinoja luovuuden stimuloimiseksi ovat mm. luovien toimialojen, luovan yrittäjyyden, ”luovuuspalkintojen”, sponsorointijärjestelmien sekä muiden luovien aloitteiden kehittäminen.

Sevitysprosessin työskentelytapa on osallistava: ryhmä on järjestänyt kulttuurikentän kuulemistilaisuuksia sektorikohtaisesti (esim. taide, kulttuuriperintö, kirjastot, luovat toimialat, festivaalit), pyytänyt toimijoilta kirjallisia kommentteja työnsä etenemisestä, tilannut toimeksiantoon liittyen kontribuutioita taiteilijoilta, tutkijoilta ja asiantuntijoilta sekä järjestänyt avoimia konsultaatioita ja keskustelutilaisuuksia skotlantilaiselle yleisölle laajemminkin.

Toward A Cultured, Creative Scotland

Kirjallisia kommentteja työryhmälle ovat jättäneet mm. Skotlannin taideneuvosto (*Scottish Arts Council*), museoneuvosto (*Scottish Museums Council*) sekä kansalliskirjasto. Taideneuvoston komissiolle jättämä kommentti *Toward A Cultured, Creative Scotland. Submission to the Cultural Commission* (2004), korostaa erityisesti taiteiden ja taiteilijoiden asemaa luovuudesta puhuttaessa. Neuvoston keskeisimpänä ehdotuksena kommentissaan on kulttuurin kanssa työskentelevien toimijoiden ja hallinnonalojen yhteistyön järjestelmällinen organisointi (*National Cultural Partnership*), jota neuvosto itse lähtisi vetämään.

Raportissa avaintemoina käsitellään mm. taiteen ja kulttuurin roolia yhteiskunnassa ja hallinnossa, kulttuurin rahoitusjärjestelmiä ja infrastruktuuria, koulutuksen ja taiteen suhdetta, yleisökasvatusta sekä uusia teknologioita. Taiteilijoita, taiteen kehitystä ja taidelaitoksia tarkastellaan raportissa suhteessa luoviin toimialoihin. Taiteilijoiden merkitystä taloudelle korostetaan, samoin kuin luovien toimialojen eri sektoreiden yksilöllisiä kehittämistarpeita. Neuvoston mukaan luovien toimialojen sektorit tarvitsevat kehittyäkseen laajennetun kansallisen tukijärjestelmän. Tukijärjestelmän viitekehyksenä voisi neuvoston mukaan toimia mainittu yhteistyö, *National Cultural Partnership*, jossa neuvosto toimisi yhteistyössä kaupan ja teollisuuden sektoreista vastaavien viranomaisten sekä keskushallinnon kanssa.

Creative Scotland: Shaping Our Future (2000)

Luovien toimialojen kehittämisestä Skotlannissa vastaa kulttuurihallinnon ohella hallituksen rahoittama talouden kehittämiskeskus (*Scottish Enterprise*). Vuonna 2000 Scottish Enterprise julkisti maan kauppa- ja teollisuusministerin johdolla strategian maan luovien toimialojen kehittämiseksi. Sektorin työllistävää vaikutus maassa, sen taloudellinen merkitys sekä jo menestyneet ja aktiiviset yritykset ovat strategian pontimena toimialojen edelleen kehittämiseksi. Strategian tavoitteena on kasvattaa sektorin kokoa sekä lisätä luovien toimialojen osuutta maan viennistä.

Ohjelman kestoksi määriteltiin vuonna 2000 kolmesta viiteen vuotta ja se on käynnissä edelleen. Strategia on osa Scottish Enterprises klusterisuunnitelmaa, jonka muita osa-alueita ovat mm. bioteknologia sekä elintarviketeollisuus. Klusteristrategiaan on varattu yhteensä n. 25 miljoonaa puntaa.

Strategiassa myötäillään *Creative Industries Task Forcen* luovien toimialojen määritelmää, ja niiden katsotaan sisältävän muotoilun, peliteollisuuden, elokuvan, uuden median, kustannustoiminnan, mainonnan, radion ja television, musiikin ja arkkitehtuurin. Strategiassa keskitytään erityisesti digitaaliseen sisältötuotantoon, jonka nähdään hyötyvän tulevaisuudessa eniten kehittyvistä teknologioista ja markkinoista.

Ohjelma luo yleisen rahoituksen viitekehyksen toimialojen kehittämiseksi, ja siinä keskitytään erityisesti neljään strategiseen painopistealueeseen:

1. dynaamisen toimintaympäristön luominen
2. osaamisohjelman kehittäminen ja laajentaminen
3. innovaatioiden lisääminen
4. Skotlannin luovien toimialojen kansainvälisen tunnettuuden lisääminen

Rahoitusta strategiasta ohjataan mm. tutkimuksen kaupallistamiseen (*Proof of Concept* -ohjelma), Glasgow Pacific Quay -alueen kehittämiseen digitaalisen median keskuksiksi, luovien toimialojen kampuksen kehittämiseen, luovien toimialojen kansainvälisen markkinointistrategian laatimiseen (nyk. maan investointeihin ja vientiin erikoistuneen *Scottish Development Internationalin* johdolla), Skotlannin luovien toimialojen edistämiskeskusten perustamiseen Lontooseen ja New Yorkiin, palkinto-ohjelmien perustamiseen (esim. *Dare to Be Digital*) sekä luovien toimialojen ammattilaisten kansainvälisen vaihto-ohjelman luomiseen.

Tanska

Denmarks' Creative Potential – Culture and Business Policy Report (Danmarks Kreative Potentiale) (2000)

Vuonna 2000 ilmestynyt raportti on Tanskan kulttuuri- sekä kauppaja- ja teollisuusministeriön yhteistyössä laatima strategia- ja visiodokumentti. Sen keskeisimpänä sanomana on kulttuurin ja elinkeinoelämän yhteistyön tärkeys maan kehitykselle tietoon ja luovuuteen perustuvassa taloudessa. Strategiaassa pyritään luomaan puitteet kulttuurin ja talouden luovalle yhteistyölle molempia tahoja hyödyttävällä tavalla: sen avulla halutaan tukea taiteen ja kulttuurin tuotantoa, lisätä kulttuurisektorin kasvun potentiaalia, tarjota uusi kehittämisen näköala elinkeinoelämälle sekä antaa voimaa luovuuteen ja innovaatioihin perustuvalla teollisuudelle. Strategiaa pidetään erityisen tärkeänä kolmesta syystä: 1. kulttuurisektori on kasvuala, jonka taloudelliset vaikutukset ovat huomattavat, 2. kulttuuri- ja taidesektorin ominaisuudet, joihin nähdään luovuus, kekseliäisyys ja kertomukset (kulttuuriosaaminen), ovat arvokkaita resursseja taloudelle ja elinkeinoille, 3. kulttuurista ja taiteesta on tullut merkittävä alueellinen vetovoimatekijä.

Raportissa korostetaan strategian täydentävää luonnetta. Sen esittämät toimenpiteet eivät esimerkiksi korvaa kulttuurin ja taiteen itseisarvoista tukemista ja toisaalta se muodostaa vain osan talouspolitiikan kokonaisuudesta.

Raportissa hallitus asettaa kulttuuri- ja talouspoliittisen vision, jonka mukaan Tanskasta kehitetään Euroopan johtava luova alue, jossa taiteet menestyvät kilpailussa globaalien kaupan ehdoilla ja jossa talouden ja elinkeinoelämän toimijat tunnetaan luovista resursseistaan ja laadukkaasta muotoilustaan. Visiota pidetään erityisen tärkeänä talouden kannalta, mutta myös kulttuurin osalta: maassa tarvitaan kilpailukykyisiä kansallisia sisältöjä ja vaihtoehtoja kansainväliselle viihdeteollisuudelle, jotta tanskalainen yhteiskunta voisi säilyttää ja kehittää omaa identiteettiään globaalissa mediaympäristössä.

Vision toteuttamiseksi hallitus pyrkii 1. kehittämään toiminnan puitteet tanskalaiselle kulttuuri- ja viihdeteollisuudelle, jotta se voi tarjota vaihtoehtoja kansainväliselle viihdetuotannolle, 2. luomaan uusia kaupallisuuden ja taiteen yhdistäviä yhteistyön muotoja, erityisesti suhteessa markkinointiin, muotoiluun, tuotekehitykseen, johtamiseen ja henkilöstön hallintaan sekä 3. vahvistamaan tanskalaisien yritysten kilpailukykyä hyödyntämällä maalle ominaista arvomaailmaa ja kulttuuriosaamista.

Raportti on ollut ilmestyessään myös yksityiskohtaisin tutkimus maan kulttuuriteollisuudesta sekä taiteen ja talouselämän suhteista. Siinä tarkastellaan kulttuuria ja taidetta liiketoimintana ja markkinoina, kulttuurin ja talouden luovia yhteistyösuhteita sekä kulttuurin merkitystä aluekehitykselle. Raportissa esitetään lisäksi maan tilastoviranomaisen (*Danmarks Statistik*) tietoihin perustuvia arvioita maan kulttuuriteollisuuden taloudellisesta merkityksestä.

Raportissa puhutaan edelleen lähtökohtaisesti kulttuuriteollisuudesta (*cultural industry*). Raportissa yhteneväisyyttä kulttuuriteollisuuden määritelmään löydetään mm. Suomen kanssa. Kulttuuriteollisuuden katsotaan sisältävän musiikin, teatterin, kirjankustannustoiminnan, visuaaliset taiteet, elokuvan ja videon, painetun median, radion ja television, arkkitehtuurin ja muotoilun sekä leluteollisuuden ja huvipuistosektorit sekä näihin liittyvät alat. Kulttuuriteollisuuden sektoreista erityistä huomiota strategiasa kiinnitetään voimakkaimman kasvun aloihin, joihin pidetään elokuvaa, musiikkia, uusmedian sisältö-

tuotantoa sekä kulttuuriteollisuusalojen yrittäjyyttä. Sektoreita tarkastellaan niiden koon, tuoton, vinnin volyymin sekä työllisyysvaikutusten osalta. Lähemmin tarkasteltavien sektoreiden osalta hahmotetaan lisäksi niiden rakennetta, kehitysnäkymiä sekä tulevaisuuden haasteita.

Oman panoksensa kehitystyöhön hallitus esittää 13 kohdan ”ideakatalogin” muodossa. Ehdotukset on jäsennetty viiden strategisen kokonaisuuden alle. Hallitus pyrkii:

1. kehittämään kulttuurisektorin riskirahoitusta,
2. edistämään tiedon ja osaamisen saatavuutta sekä kulttuurisektorin osalta että kulttuurin, talouden ja tutkimuksen rajapinnoilla,
3. tuomaan laajemman globaalin vision Tanskan kulttuurituotantoon sekä alueellisiin kulttuuristrategioihin,
4. tehostamaan kulttuurisektorin markkinoita sekä
5. poistamaan kulttuurin ja talouden toimijoiden yhteistyötä estäviä henkisiä ja rakenteellisia esteitä.

Politiikan tukikeinoina ovat mm. erilaisten sekä kulutus että tuotantomahdollisuuksia tarjoavien kulttuurikortteleiden kehittäminen, markkinointi-, informaatio – ja promootioelinten perustaminen, ”pehmeän infrastruktuurin” kuten investointineuvonnan ja koulutuksen kehittäminen sekä rahoituskynnysten madaltaminen.

Strategiaprosessia on jatkettu keskustelemalla ehdotuksista sekä työntekijä- että työnantajajärjestöjen, sekä kulttuurin ja talouden toimijoiden kanssa sekä tarpeen vaatiessa muokkaamalla esitettyjä ehdotuksia. Aloitteet on sisällytetty osaksi hallituksen vuotuista budjettikehystä.

Denmark in the Culture and Experience Economy – 5 new steps (2003)

Tanskan kulttuuri- ja elämystaloutteen keskittyvä raportti on Tanskan hallituksen vuonna 2003 julkistama asiakirja, jossa esitetään strategisia aloitteita viidellä uudella kulttuurin ja elinkeinoelämän rajapinnalle sijoittuvalla kohdealueella. Hallituksen tavoitteena on toiminnallaan luoda hallinnollinen ja poliittinen viitekehys, joka edesauttaa kohdealueiden kehitystä ja kasvua. Tanskan hallitus on jo aikaisemmassa strategiaprosessissaan (ks. yllä) ottanut kantaa kulttuuri- ja talouselämän yhteistyön kysymyksiin ja käsiteltävänä oleva raportti jatkaa tästä eteenpäin. Kulttuuri- ja elämystalous on areena, jossa taide- ja yritysmaailma kohtaavat ja luovat synergiaa ja sen ohjaaminen liittyy sekä teollisuus- että kulttuuripolitiikan aloihin. Kulttuurin ja talouden rajapintojen nähdään kuitenkin olevan jatkuvassa muutoksessa, mikä luo jatkuvia haasteita aloja ohjaaville poliitikoille.

Elämystaloudessa keskeisessä osassa ovat tuotteet ja palvelut, jotka nojaavat luovuuden tuottamaan lisäarvoon. Raportissa luovuus nähdään ennen kaikkea kulttuurin ja taiteen olennaisena elementtinä. Raportissa kulttuuri- ja elämystalouden katsotaan sijaitsevan kulttuurin ja talouden rajapinnalla ja sisältävän mm. muodin, elokuvan ja videon, musiikin, matkailun, muotoilun, mainonnan ja urheilun toimialat, ts. aloja, jotka luetaan useimmissa maissa luovien toimialojen käsitteen alle. Raportissa tarkastelun kohteeksi siis otetaan luovuuteen laajemmin liittyviä toimialoja verrattuna vuoden 2000 raporttiin, jossa tarkastelun kohteena olivat ennen kaikkea kulttuuriteollisuuden osa-alueet.

Raportissa arvioidaan lyhyesti kulttuuri- ja elämystalouden merkitystä Tanskan taloudelle - kansainväliseen tapaan – suhteessa sen tuloihin, työllisyysvaikutuksiin, viennin volyyymiin ja kulutukseen sekä toimialojen osalta kokonaisuudessaan, että alasektoreiden, kuten matkailun ja tapahtumatuotannon, osalta tarkemmin.

Hallitus asettaa raportissa tavoitteekseen vahvistaa toimintaansa taiteen, kulttuurin ja urheilun sekä yrityssektorin rajapinnoilla sekä edistää kulttuuri- ja elämystalouden kehitystä sekä kasvun potentiaalia. Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus pyrkii:

- vahvistamaan innovaatioita tukevia toimintaympäristöjä,
- parantamalla tiedon ja osaamisen saatavuutta sekä
- vahvistamalla kulttuurituotannon kaupallistamiseen tähtääviä kannustimia.

Näiden yleisten edellytysten alle asetetaan aloitteita ja hankkeita, joista osa on raportin julkistusvaiheessa jo käynnistetty. Raportissa esitettyihin toimiin ryhdytään olemassa olevan hallinnon ja rahoituskehyksen puitteissa. Myös kulttuuri- ja elämystalouden uudessa strategiassa korostetaan toimien täydentävyyttä suhteessa taiteen, kulttuurin ja talouden kokonaisvaltaiseen ja itseisarvoiseen kehittämiseen.

Raportissa hallitus sitoutuu kehittämään viittä valittua kulttuuri- ja elämystalouden alaa. Valitut alat ovat urheilujohtaminen, kulttuurilaitosten ja yritysten yhteistyö, muotoilu, arkkitehtuuri sekä kulttuuri – ja urheilutapahtumat. Tavoitteena on:

1. urheilujärjestöjen ja –seurojen johdon ja hallinnon pääperiaatteiden vakiinnuttaminen, erityisesti talousasioiden, yhteistyösuhteiden, sponsoroinnin ja työntekijöiden aseman osalta. Tavoitteena on näin edesauttaa urheilun ammatillistumista ja kehittymistä sekä siten edistää sen kasvua,
2. kulttuurilaitosten ja yritysten yhteistyön lisääminen, kehittämällä verokannustimia yrityssponsoroinnin lisäämiseksi sekä tuottamalla tietoa toimintatavoista ja parhaista käytännöistä yhteistyösuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä (*Arts & Business* – tyyppinen toiminta),
3. uusien aloitteiden kehittäminen muotoilun alalla, tavoitteena mm. vahvistaa Tanskan muotoilukeskuksen (*Dansk Design Center*) toimintaedellytyksiä, tukea muotoilun kentän ammatillistumista sekä lisätä muotoiluosaamisen soveltamista ja käyttöä teollisuudessa,
4. uusien aloitteiden kehittäminen arkkitehtuurin alalla, uudistamalla Tanskan Arkkitehtuurikeskuksen (*Dansk Arkitektur Center*) strategian, lisäämällä laadukkaan arkkitehtuurin ja rakennusteollisuuden yhteyksiä sekä lisäämällä alan tutkimusta ja koulutusta,
5. kulttuuri- ja urheilutapahtumien ammattimaistaminen, lisäämällä urheilutapahtumia järjestävän *Idrætsfonden Danmark*:in sekä kansainvälisiä kulttuuri- ja urheilutapahtumia Tanskaan järjestävän osaamiskeskuksen rahoitusta sekä vahvistamalla näiden toiminnan ammattimaisuutta.

Hallitus sitoutuu raportissa yllä mainittujen aloitteiden ohella säännöllisesti seuraamaan, arvioimaan ja tarvittaessa suuntaamaan uudelleen kulttuuri – ja elämystalouden eri alojen hallinnan ja rahoituksen järjestelmiä. Käynnissä olevina aloitteina raportissa mainitaan mm. huippu-urheilun tuen lisääminen, kulttuurilaitosten ja yritysten yhteistyön alueellisen aspektin vahvistaminen, tekijänoikeuslainsäädännön uudistaminen sekä businessosaamisen roolin vahvistaminen koulutuksessa.

Uusi-Seelanti

Heart of the Nation. A Cultural Strategy for Aotearoa New Zealand (2000)

Heart of the Nation on vuonna 2000 valmistunut, Uuden-Seelannin hallituksen aloitteesta syntynyt ja sen rahoittama kulttuuristrategiaprojekti. Hallituksen visiona esitetään elinvoimaiset, kaikille saatavilla olevat taide- ja kulttuuritoiminnot sekä innovatiivinen, taloudellista kasvua ja työllisyyttä tuottava luovien toimialojen sektori. Avaimena vision toteuttamiseksi sekä strategian tavoitteeksi hallitus esittää toimeksiannossa kulttuurisektorin osallistamisen pohtimaan itse visioitaan, sektorirajat ylittäviä tavoitteita sekä tapoja saavuttaa ne. Omaksi tehtäväkseen toimeksiantaja näkee ennen kaikkea kulttuurisektoria tukevan roolin, mutta tehtävän tehokas toteutuminen edellyttää sen mukaan nimenomaan sektorin omaa visiota ja strategioita.

Raportin ja ehdotuksen maan kulttuuristrategiaksi laati konsulttitoimisto McDermott Miller. Tutkimuksen ohella aineistoina on käytetty toimijakentän kuulemisia sekä internetin kautta toiminutta kommentti- ja palautejärjestelmää. Raportissa esitetään yleiskuva maan kulttuurisektorista, sisältäen mm. arvion sen kotimaisista ja kansainvälisistä markkinoista, kasvun potentiaalista sekä investoinneista. Lisäksi selvityksessä tarkastellaan keskeisiä sektoriin vaikuttavia haasteita. Raportin tiivistelmäosiossa esitetään strategia sektorille sekä esitys sen toimeenpanosta.

Strategian keskiössä on kulttuurisektori. Raportissa siihen katsotaan hallituksen visiota mukaillen kuuluvan kaksi erillistä, mutta toisistaan riippuvaista toiminnan lohkoa: laajasti ymmärretty taidesektori, jossa luovalla toiminnalla on itseisarvoinen ja voittoa tavoittelematon merkitys sekä luovat toimialat, joiden ytimessä on luovuuteen ja aineettomaan pääomaan nojaavaa, tuloja tuottava toiminta. Strategiasa käsitellään kulttuurisektorin molempiin osa-alueisiin kuuluvia tekijöitä sekä itsenäisesti, mutta ennen kaikkea toisiinsa liittyen: osa-alueet ovat raportin mukaan symbioottisia, minkä vuoksi strategian tärkeimpänä tavoitteena on varmistaa, että niitä kehitetään integroidusti. Tämän lisäksi strategian muina peruseriaatteina luetellaan luovan yksilön asettaminen sen keskiöön sekä maan alkuperäiskulttuurien aseman tunnistaminen ja vahvistaminen.

Kulttuurisektorin visioksi strategiassa asetetaan luovan yhteisön kehittäminen sekä luovan yhteisön asettaminen kansalliseksi malliksi. Raportin pyrkimyksenä on sisällyttää luovuuden lähteiden - joihin nähdään kulttuuriperintö ja kulttuurinen identiteetti – sekä kulttuurisen infrastruktuurin kysymykset strategiaan eri osa-alueisiin. Strategian avaimena raportissa esitetään alueellinen kehitys, näkyväksi tuleminen, ts. kulttuurin ja kulttuuriperinnön aseman vahvistaminen, rakenteelliset muutokset, taidesektorin ja luovien toimialojen tukeminen sekä alkuperäiskulttuurien (Maorit) vahvistaminen. Itse strategiaehdotus käsitellään ja esitetään kulttuurisektorin arvoketjun muodossa. Sen osa-alueet ovat:

Kulttuuriperinnön vahvistaminen ja esiintuominen → Identiteettien vahvistaminen → Luovuuteen investoiminen → Infrastruktuurin vahvistaminen → Uusien tuotteiden kehittäminen → Markkinoiden rakentaminen.

Luovuuteen investoimisen toimintamalli on suunniteltu ensisijassa taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden tukemiseksi. Raportissa ehdotetaan strategisiksi toimenpiteiksi taiteilijoiden, kulttuurityöntekijöiden sekä luovien välittäjäammattien harjoittajien tukemista ja kouluttamista, tutkimusta osaamistarpeista luovilla toimialoilla sekä luovan yksilön kehittämisstrategian laatimista. Lisäksi tulisi

pyrkii edistämään ja helpottamaan luovien osaajien liikkumista kulttuurisektorin ei-kaupallisten ja kaupallisten osa-alueiden välillä.

Taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden tukeminen on myös luovien toimialojen ja niiden inhimillisen pääoman vahvistamista. Luovien toimialojen kehittämistavoitteeksi ehdotetaan lisäksi innovaatioiden edistämistä klusterien kehittämisen sekä tuotekehityksen kautta, kansainvälisten markkinoiden rakentamista uusseelantilaisia brändejä vahvistamalla sekä toimialojen vientistrategian luomista.

Raportin mukaan kulttuurihallinnon tulee siirtää tukitoimenpiteidensä suuntaa luovuuden ruokkimiseen sekä kestävien kulttuuriteollisuuden osa-alueiden kehittämiseen luova sektorin tuottavuuden kasvattamiseksi. Tämä merkitsee raportin laatijoiden mukaan siirtymistä infrastruktuurin rahoittamisesta luovan toiminnan rahoittamiseen.

Strategia pohjaa yhteistyösuhteille. Sen mukaan strategian onnistuminen edellyttää sekä keskus- että paikallishallinnon, yksityisen sektorin, taiteilijoiden ja tuottajien yhteistyötä. Kulttuurisen kehityksen vastuu tulee raportin mukaan olla tahoilla, joilla on vahvin strateginen kapasiteetti, ts. kansallisella ja paikallisella hallinnolla sekä hallinnon alaisilla laitoksilla. Strategiassa esitetään laajoja rakenteellisia muutoksia esimerkiksi hallituksen ministerien vastuiden muuttamiseksi, taideneuvoston (*Creative New Zealand*) toimintojen uudelleenjärjestämiseksi sekä uusien hallinnon työryhmien ja kulttuurihallinnon alaisten laitosten perustamiseksi (hallituksen kulttuurisen kehityksen työryhmä, kulttuuripolitiikan tutkimus- ja resurssikeskus, luovien toimialojen kehittämiskeskus, kulttuuriperintötoimikunta).

Toimeksiantaja ja rahoittaja, ts. kulttuuriministeriö, on ollut varsin tyytymätön raporttiin, jossa keskeisimmiksi ehdotuksiksi nousevat - kulttuurisektorin toimijoiden oman sitoutumisen sijaan - hallintoa itseään koskevat rakenteelliset muutokset. Mielenkiintoista onkin huomata toisaalta hallinnon ja toisaalta ulkopuolisen toteuttajan erilainen näkemys siitä, mitkä tahot maassa parhaiten voivat toteuttaa visiota laadukkaista ja saatavilla olevista kulttuuripalveluista sekä elinvoimaisista luovista toimialoista. Ministeriö on toimeksiannossaan tavallaan ulkoistanut itsensä kehitystä tukevaan ja fasilitoivaan asemaan, kun itse raportissa hallinnon katsotaan olevan keskeinen osa kulttuurisektorin toimijakenttää itseään.

Maan hallitus on sittemmin toteuttanut joitakin raportin suosittamia uudistuksista, esimerkiksi kasvattanut paikallisen elokuva- ja levytysteollisuuden tukea, tukenut esittävän taiteen kiertuetoimintaa sekä käynnistänyt uuden kulttuuripolitiikan tutkimusohjelman.

Growing an Innovative New Zealand (2002)

Uuden-Seelannin hallituksen innovaatioreportti julkituottiin vuonna 2002. Raportissa esitetään maan hallituksen lähtökohdat yhteiskunnan taloudellisen kasvun ja sosiaaliseen kehityksen edistämiseksi. Kehitystyön keskeisimpänä moottorina nähdään innovaatiot. Raportti ei sisällä yksityiskohtaisia ehdotuksia tai tavoitteita; sen sijaan siinä esitetään kehittämisen laaja viitekehys ja vahvistetaan hallituksen sitoutuminen. Dokumentin taustalla toimivat maassa toteutetut innovaatiojärjestelmiin kohdistuvat aikaisemmat raportit, suositukset ja ohjelmat.

Raportti tunnetaan Uudessa-Seelannissa paremmin osana *Growth and Innovation Framework (GIF)* -kokonaisuutta. GIF on hallituksen koko kehittämistoiminnan viitekehys, jossa mainittu innovaatioreportti on ennen kaikkea toiminnan käynnistänyt osa prosessia.

Innovaatioraportissa esitetään visio Uudesta-Seelannista:

- maana, jossa sen kulttuurinen monimuotoisuus on arvostettu osa kansallista identiteettiä
- hyvänä paikkana elää, oppia, työskennellä ja yrittää
- maailmaa muuttavien ideoiden ja ihmisten syntypaikkana
- tulevaisuuteen investoivien ihmisten asuinmaana
- luonnonympäristönä, jota ihmiset suojelevat ja jota he ovat sitoutuneita säilyttämään jälkipolville.

Strategiassa hallituksen toimintaa ohjaaviksi tavoitteiksi asetetaan:

1. olemassaolevan innovaatiojärjestelmän vahvistaminen,
2. osaamisen kehittäminen ja osaajien houkuttaminen,
3. kansainvälisten yhteyksien lisääminen sekä
4. aloitteiden keskittäminen vahvimman kasvun sekä laajimman yleisen taloudellisen vaikuttavuuden aloille, ts. sektoripohjainen työskentely.

Innovaatiojärjestelmää vahvistetaan mm. tukemalla kolmannen asteen koulutuksen, teollisuuden ja kuntien yhteistyötä, vahvistamalla yrityshautomotoimintaa, kehittämällä mentorointi-ohjelmia sekä tukemalla tutkimuksen huippuyksiköjä. Osaamisen kehittämisessä tärkeinä aloitteina esitetään esimerkiksi ulkomaisten asiantuntijoiden houkuttelemisen maahan sekä ”ulkousiseelantilaisten” osaamisen ja kykyjen hyödyntäminen myös kotimaassa. Kansainvälisten yhteyksien osalta pyritään kehittämään aloitteita, jotka lisäävät ulkomaisia investointeja, tukevat vientiteollisuutta sekä profiloivat maata kansainvälisesti teknologisesti edistyneenä, luovana ja innovatiivisena yhteiskuntana.

Sektoripohjainen ja kaikki hallinnon alat kattava työskentely on ollut maan hallituksen talouskehityksen lähestymistapa vuodesta 2001. Kehitettäväksi valitut alat edustavat korkeinta kasvua ja kehitysmahdollisuuksia. GIF -viitekehityksessä sektorityöskentelyn keskeisiksi kohteiksi määritellään (1) bioteknologia, (2) tieto- ja viestintäteknologia sekä (3) luovat toimialat/kulttuuriteollisuus. Jälkimmäisen osalta erityishuomiota kiinnitetään sen kahteen alasektoriin, (3a) elokuva- ja televisiotuotantoon sekä (3b) muotoiluun. Sektoripohjaista sitoutumista on viety eteenpäin mainittujen neljän (1,2,3a,3b) sektorin osalta työryhmissä, joiden tehtävänä on ollut laatia hallitukselle selvitys alan kasvumahdollisuuksista sekä osoittaa suosituksia sekä hallitukselle että toimialoille. Uuden-Seelannin kauppa – ja teollisuusministeriö on valvonut elokuva- ja televisiotuotannon ja muotoilun työryhmien työskentelyä sekä vastannut osaltaan, yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, erillisten strategioiden kehittämisestä kaikille valituille sektoreille (ks. *Creative Sector Engagement Strategy* alla).

Maan hallitus on laatinut vuoden 2003 aikana arvion omista tukitoimistaan kyseisillä neljällä sektorilla. Näissä vastauksissa hallitus määrittelee ehdotukset, joita lähdetään toteuttamaan sekä sen miten ne rahoitetaan. Vuoden 2003-2004 budjetissa työryhmien suositusten ja muiden aloitteiden eteenpäin viemiseksi on varattu \$110 dollarin lisärahoitus, joka ulottuu neljäksi vuodeksi eteenpäin.

GIF-prosessia pidetään avoimena ja muuttavana, ja sen tavoitteita on tarkastettu toiminnan kuluessa. Uusiksi toiminta-alueiksi mainittujen neljän tavoitteen lisäksi ovat vuoden 2002 jälkeen nousseet alueiden kehittäminen, liiketoiminnan kehittäminen sekä infrastruktuurin vahvistaminen.

Viitekehityksen toimeenpano tapahtuu usealla tasolla. Valittuja tavoitteita kehittämään on nimitetty poikkihallinnolliset työryhmät. Työtä tukevat eri ministeriöissä toteutetut tutkimukset ja selvitykset sekä

ohjelmatyö. Työryhmien työllä on suoraa ja konkreettista vaikutusta eri hallinnon alojen budjetteihin sekä vuosittaisiin työsuunnitelmiin.

Eri hallinnonalan ministerit johtavat työtä poikkihallinnollisesti ja vastaavat ministeriöiden yhteisestä työskentelystä. Yksityisen sektorin toimijat vastaavat puolestaan valittujen sektoreiden käytännön aloitteiden eteenpäin viemisestä. Strategiatyön toimeenpanon valvonnasta ja uusien aloitteiden kehittämisestä vastaa pääosin yksityisen sektorin toimijoista koostuva ohjausryhmä. GIF -prosessin toimeenpanoa valvotaan vuosittain toteutettavilla ja raportoitavilla arvioinneilla. Kokonaisuuden internetsivut avattiin keväällä 2004 tiedottamaan hankekokonaisuuden aloitteista ja etenemisestä (ks. <http://gif.med.govt.nz/>).

Creative Sector Engagement Strategy (2004)

Uuden-Seelannin kauppaja- ja teollisuusministeriö vie sektoripohjaista kehittämistä eteenpäin omalla toimialallaan. Se vastaa maassa luovien toimialojen taloudellisten edellytysten kehittämisestä. Ministeriö on luonut erilliset strategiat luovien toimialojen ohella muun muassa bioteknologian, elintarviketeollisuuden, ICT:n ja metsäteollisuuden aloille. Sektoristrategioiden tavoitteena on lisätä uusiseelantilaisen viennin arvoa ja parantaa maan asemaa globaaleilla markkinoilla. Globaalin tavoitteen tukemisessa keskeisenä nähdään yhteistyö yritysten sekä alueiden kanssa.

Luovan sektorin kehittämisen strateginen sitoumus kertoo ministeriön toiminnasta ja vastuista toimialoja kehitettäessä. Se toimii lähtökohtana hallinnonalojen toimille seuraaviksi vuosiksi eteenpäin. Luovan toimialan strategian taustalla on yllä esitelty GIF -prosessin vuonna 2002 ilmestynyt innovaatioreportti sekä sen elokuva- ja televisiotuotannon sekä muotoilun sektorityöryhmien työskentely ja raportit.

Kauppaja- ja teollisuusministeriö on priorisoinut omalta osaltaan luovien toimialojen kehittämistä ja aloitteita elokuva- ja televisiotuotannon, vaatetusteollisuuden, musiikin, digitaalisen median ja visuaalisten taiteiden suuntaan. Näiden lisäksi strategia esittää aloitteen muotoilun merkityksen vahvistamiseksi läpi elinkeinoelämän.

Strategian tavoitteena on ensijassa luoda uusia yhteyksiä valittujen alasektoreiden ja muiden teollisuuden alojen kanssa. Kaikkien osalta keskitytään erityisesti neljään avainalueeseen: luovaan johtajuuteen, luovuuden kaupallistamiseen, globaalien yhteyksien luomiseen ja menestyvien brändien rakentamiseen sekä muotoilu- ja teknologiavetoiseen innovaatiotoimintaan.

Creative Industries in New Zealand. Economic Contribution (2002)

Uuden-Seelannin luovien toimialojen taloudellinen kartoitus on toteutettu maan kauppaja- ja teollisuusministeriön toimeksiannosta. Raportti on ensimmäinen pyrkimys kartoittaa maan luovien toimialojen taloudellista merkitystä. Raportin on laatinut uusiseelantilainen talouden tutkimusinstituutti, *NZ Institute of Economic Research*.

Raportin selvänä esikuvana ja lähtökohtana on toiminut Britannian luovien toimialojen työryhmän kartoitus. Esitettyjä lukuja vertaillaan erityisesti Iso-Britannian vastaaviin, ja luovat toimialat määritellään täsmälleen samoin – tämä on ollut myös toimeksiantajan vaatimus. Tosin sovellettaessa Iso-Britannian viitekehystä on Uudessa-Seelannissa jouduttu tekemään osin myös esikuvastaan poikkeavia ratkaisuja, johtuen erityisesti toimialakattavuuden sekä tietojen keruun mahdollisuuksista.

Raportissa esitellään kymmenen toimialaa (verrattuna UK:n kolmeentoista), joita ovat mainonta, ohjelmistoteollisuus ja tietokonepalvelut, kustannustoiminta, televisio ja radio, elokuva ja video, arkkitehtuuri, muotoilu, muotiteollisuus, musiikki ja esittävät taiteet sekä visuaaliset taiteet (sisältäen käsityön sekä taide- ja antiikkimarkkinat).

Raportissa arvioidaan toimialojen osuutta kansatuotteesta sekä yksittäisten alojen että luovien toimialojen kokonaisuuden osalta. Keskeisimpiä tietoalueita selvityksessä ovat ydintoiminnot, tulot, markkinoiden koko, ulkomaankauppa, työllisyysvaikutukset, toimialojen rakenne (yritysten lukumäärä ja koko) sekä toimialojen maantieteellinen jakautuminen. Erityisesti luovien toimialojen kokonaisuuden osalta arvioiden esittäminen on ollut maassa vaikeaa, sillä tietoja eri toimialoista on ollut saatavilla vaihtelevasti ja hyvin monenlaisista lähteistä (aikaisemmat tutkimukset ja selvitykset, hallinnon organisaatioiden, yritysten ja yhdistysten tietovarannot jne.). Kaikkien toimialojen osalta esitetäänkin tilastotietojen lisäksi lähdeaineistojen arviointi.

Yhdysvallat

Creative America (1997)

Vuonna 1997 ilmestyneen *Creative America* –raportin laati presidentin taiteiden ja humanististen tieteiden komitea (*President's Committee on the Arts and Humanities*). Komitea toimii Yhdysvaltain kulloisenkin hallituksen neuvoa antavana elimenä toimialallaan. Sen toiminnan tavoitteena on pyrkiä lisäämään yksityisen sektorin rahoitusta taiteille ja kulttuurille, vahvistaa yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyötä taiteen ja kulttuurin tukemisessa sekä lisätä tietoisuutta taiteen positiivisista vaikutuksista yhteiskuntaan. Komitea toteuttaa työtään mm. tilaamalla tutkimuksia ja selvityksiä sekä käynnistämällä projekteja.

Komitean nimittää kulloinkin istuva presidentti ja sen jäsenenä toimii taiteilijoita, yritysjohtajia, tutkijoita, yhdistys- ja säätiökentän toimijoita sekä liittovaltion kulttuuriorganisaatioiden (esim. *National Endowment for the Arts and Humanities*) edustajia. *Creative America* -raportin laatinut komitea asetettiin vuonna 1994. Nykyinen komitea on nimitetty vuonna 2001 presidentti Bushin toimesta. Komitean kunniapuheenjohtajana toimii presidentin puoliso.

Creative America -raportin valmistelun käynnisti presidentti Clinton. Komitean toimeksiantona oli tuoda esiin taiteen perustavanlaatuisen ja itseisarvoinen merkitys sekä kuvata maan kulttuurisektorin toimintaa ja sen merkitystä amerikkalaiselle yhteiskunnalle. Erityistä huomiota raportissa on pyritty kiinnittämään huomiota kulttuuriorganisaatioiden rahoitukseen ja omaan tulonmuodostukseen sekä liittovaltion rooliin taiteiden ja humanististen tieteiden tukemisessa. Raportissa analysoidaan taiteen ja kulttuurin tuen vahvuuksia ja heikkouksia sekä esitetään suosituksia tavoista vahvistaa ja monipuolistaa tätä tukea. Jo komitean nimen ja sen toimenkuvan mukaisesti kulttuurilla tarkoitetaan ennen kaikkea taiteita ja humanistisia tieteitä (*liberal arts*), ja luovuuden käsitettä käytetään yhtäläisesti tässä merkityksessä. Kulttuurisektori määritellään raportissa laajasti kattamaan sekä taiteen ja kulttuurin harrastustoiminnan, yhdistystoiminnan (non-profit) sekä kaupallisen, markkinoilla toimivan ja menestyvän kulttuurin.

Raportti pyrkii kuvaamaan taiteiden ja kulttuurin vaikutuksia maan talouteen sekä yhteiskunnan hyvinvoinnin ja demokratian edistämiseen. Se on siten ennen kaikkea puolustuspuhe kulttuurille ja sen tukemisen tärkeydelle niiden teemojen kautta, joita komitea pitää omassa työssään tärkeinä. Raportissa esitetään ”amerikkalaisen mallin”, ts. julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön sekä kolmannen sektorin vapaaehtoistoiminnan ja hyväntekeväisyyden periaatteiden, vahvistamista sekä edelleen kehittämistä. Myös lasten ja nuorten taidekasvatus sekä humanististen tieteiden opetus ja osaaminen – sivistys – nähdään raportissa keskeisenä maan luovuuden edistämässä. Taiteella ja kulttuurilla nähdään hyvää tekeviä vaikutuksia niin yksilöille kuin yhteisöillekin ja myös taiteen ja kulttuurin saatavuuden kysymykset ovat siten keskeisiä.

Raportin suositukset on koottu yhteen nk. ”Millenium-aloitteeksi” (*Millenium Initiative*), jonka keskeisiä askelia ja suosituskokonaisuuksia ovat:

- taiteisiin ja humanistisiin tieteisiin kohdistuvan hyväntekeväisyyden ja lahjoitusten elvyttämiseen tähtäävä kansallinen ohjelma
- arviointi maan kulttuuriperinnön suojelukohteista ja suojelutarpeista sekä ohjelma kulttuuriperinnön suojelemiseksi

- kirjastojen, arkistojen, museoiden ja muiden kulttuurilaitosten kokoelmien digitointi yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä
- taidekasvatuksen sekä humanististen tieteiden opetuksen vahvistaminen
- taiteilijoiden ja humanistitutkijoiden työskentelyedellytysten ja toimeentulon turvaaminen
- apurahoja myöntävien kansallisten kulttuurilaitosten rahoituksen lisääminen
- kansainvälisen kulttuuri- ja koulutusyhteistyön lisääminen, tiedon lisääminen vieraista maista ja kulttuureista

Tarkasteltaessa komitean käynnissä olevia projekteja, erityisen vahvoina sen toiminnassa näyttäytyvät yllä mainituista aloitteista taidekasvatus sekä kulttuuriperinnön suojelu. *Coming Up Taller* on taidekasvatusprojekti, jonka toiminnalla tuetaan sekä palkitaan lasten ja nuorten koulujen ulkopuolisia taideharastuksia (esimerkiksi iltapäivätoiminta, kesä- ja viikonloppuleirit) sekä taiteilijoiden ja kasvattajien yhteistyöprojekteja. Toinen tärkeä aloite on vuodesta 1999 toiminut *Save America's Treasures* – kokonaisuus, josta rahoitetaan maan kulttuuriperinnön (teokset, rakennettu ympäristö jne.) suojelemista. Rahoitusta kokonaisuudesta voivat hakea non-profit-organisaatiot sekä osavaltioiden tai paikallishallinnon viranomaiset.

Copyright Industries in the US Economy (2002)

Tekijänoikeusalojen taloudellista merkitystä on selvitetty Yhdysvalloissa vuodesta 1990 alkaen *Economists Incorporated* -konsulttitoimiston toimesta. Tuorein kartoitus on ilmestynyt lokakuussa 2004, mihin mennessä selvityksiä on toteutettu yhteensä kymmenen kappaletta (tämän selvitystyön kuluessa vuoden 2004 raportti ei kuitenkaan ollut vielä saatavissa internetin kautta). Selvitykset ovat kattaneet nykytilan kartoituksen, ja siten jatkuvasti päivittyvän tiedon, ohella pidemmän aikavälin tarkasteluja: vuonna 1992 ilmestyneessä raportissa tekijänoikeusaloja tarkasteltiin vuosien 1977-1990 osalta.

Selvitykset on toteutettu *International Intellectual Property Alliancen* (IIPA, www.iipa.com) toimeksiannosta. IIPA on yhdysvaltalaisten tekijänoikeusalojen yhteinen koalitio, joka pyrkii edistämään tekijänoikeudella suojattujen materiaalien kansainvälistä suojelua. IIPA:n muodostavat kuusi ammattiyhdistystä, joita ovat *Association of American Publishers*, *Business Software Alliance*, *Entertainment Software Association*, *Independent Film & Television Alliance*, *Motion Picture Association of America* sekä *Recording Industry Association of America*.

Selvityksissä tekijänoikeusaloiksi luetaan pitkälti IIPA:n edustamat alat. Toteutetuissa selvityksissä tekijänoikeusalat jaetaan neljään ryhmään, jotka yhdessä muodostavat tekijänoikeusalojen kokonaisuuden. Tekijänoikeuden ydinalat (*core*) luovat tai tuottavat tekijänoikeuksilla suojattavaa materiaalia ensisijaisena toimintanaan. Näitä aloja ovat mm. sanoma- ja aikakauslehtien- sekä kirjankustannustoiminta, musiikkikustantaminen ja elokuvateollisuus. Toisen ryhmän selvityksessä muodostavat osittaiset (*partial*) tekijänoikeusalat, joiden tuotteista vain osa on tekijänoikeuksin suojattua (esim. arkkitehtuuri). Kolmannen ryhmän selvityksissä muodostavat alat, jotka jakavat (*distribution*) tekijänoikeusmateriaalia yrityksille ja kuluttajille (mm. kirjastot, kuljetusala). Neljännen ryhmän alat ovat niitä tekijänoikeuksiin liittyviä (*copyright-related*) aloja, jotka tuottavat ja jakelevat tuotteita joita käytetään tekijänoikeuksilla suojattujen materiaalien yhteydessä, kuten televisioita ja tietokoneita.

Näiden ryhmien osalta raporteissa selvitetään tekijänoikeusalojen osuus bruttokansantuotteesta, työllisyysvaikutukset sekä viennin osuus. Aineistona selvityksissä on käytetty vuoteen 2002 asti liittovaltion

hallinnon luokittelujärjestelmää (*Standard Industrial Classification System, SIC*). Syksyllä 2004 ilmestyneessä raportissa käytössä on ensimmäistä kertaa maan hallinnon osalta ollut uusi *North American Industrial Classification System (NAICS)*. Lisäksi uusimman raportin metodologiaan on sisällytetty WIPO:n vuonna 2003 kehittämät sekä suosittelemat taloudelliset ja tilastolliset standardit.

Lähdeluettelo

Selvityksessä käsitellyt strategiaraportit

Australia

Creative Nation: Commonwealth Cultural Policy 1994. [WWW-dokumentti.]
<<http://www.nla.gov.au/creative.nation/contents.html>> (29.10.2004)

An Agenda for the Knowledge Nation. Report of the Knowledge Nation Taskforce. Chiefly Research Centre 2001. [WWW-dokumentti.]
http://www.chifley.org.au/publications/kn_report_020701.pdf (10.11.2004)

Backing Australia's Ability. An Innovation Action Plan for the Future. Commonwealth of Australia 2001. [WWW-dokumentti.]
<http://backingaus.innovation.gov.au/docs/statement/backing_Aust_ability.pdf> (10.11.2004)

Digital Content Industry Action Agenda 2001 →
<http://www.dcita.gov.au/arts/film_digital/digital_content_industry_action_agenda> (1.11.2004)

The Economic Contribution of Australia's Copyright Industries. Prepared by the Allen Consulting Group for Australian Copyright Council and Centre for Copyright Studies. Allen Consulting Group 2001. [WWW-dokumentti.]
<[http://www.copyright.com.au/reports%20&%20papers/\(c\)_Value.pdf](http://www.copyright.com.au/reports%20&%20papers/(c)_Value.pdf)> (22.12.2004)

Iso-Britannia

Creative Industries Mapping Document 1998. Creative Industries Task Force 1998. [WWW-dokumentti.]
<http://www.culture.gov.uk/global/publications/archive_1998/Creative_Industries_Mapping_Document_1998.htm?properties=archive_1998%2C%2Fglobal%2Fpublications%2Farchive_1998%2F%2C&month=> (5.11.2004)

All Our Futures: Creativity, Culture & Education. National Advisory Committee on Creative and Cultural Education (NACCCE) 1999. Report to the Secretary of State for Education and Employment and the Secretary of State for Culture, media and Sport. [WWW-dokumentti.]
<<http://www.dfes.gov.uk/naccce/naccce.pdf>> (10.11.2004)

Creative Industries Exports: Our Hidden Potential. Prepared by the Creative Industries Export Promotion Advisory Group (CIEPAG) 1999. [WWW-dokumentti.]
<<http://www.culture.gov.uk/NR/rdonlyres/e3oyd7ve374zfu2bxq7acqsd6hnc65rvqghf2dpa6bhmm7u7ibosio54lhcbv3fdov547nvv2fbkz2hwiicpgc5dpfla/export.pdf>> (11.11.2004)

Creative Industries Mapping Document 2001. Creative Industries Task Force 2001. [WWW-dokumentti.]

<http://www.culture.gov.uk/global/publications/archive_2001/ci_mapping_doc_2001.htm>
(5.11.2004)

Culture and Creativity: The Next Ten Years. The Culture and Creativity Green Paper 2001. [WWW-dokumentti.]

<http://www.culture.gov.uk/NR/rdonlyres/eku6g7fdbk3im2zfltq7f2wsexaoxnzfvhpbvp2p5duquzd77rt7cdwseuhdzo2w3ixmqlhl6t2yumwnzuypakq3xnd/Culture_creative_next10.pdf> (7.1.2005)

An Opportunity for All in a World of Change. A White Paper on Enterprise, Skills and Innovation 2001. [WWW-dokumentti.] <<http://www.dti.gov.uk/opportunityforall/pages/contents.html>>
(11.1.2005)

Japani

Intellectual Property Policy Outline. Strategic Council on Intellectual Property 2002.
http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/titeki/kettei/020703taikou_e.html (7.12.2004)

Strategic Program for the Creation, Protection and Exploitation of Intellectual Property (General), Intellectual Property Policy Headquarters 2003.
http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/titeki/kettei/030708f_e.html (7.12.2004)

Intellectual Property Strategic Program 2004. Intellectual Property Policy Headquarters 2004.
http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/titeki/kettei/040527_e.html (7.12.2004)

Kanada

A Sense of Place – a Sense of Being. The Evolving Role of the Federal Government Support for Culture in Canada. The Ninth Report of the Standing Committee on Canadian Heritage 1999. [WWW-dokumentti.]
<<http://www.parl.gc.ca/InfoComDoc/36/1/CHER/Studies/Reports/cherrp09-e.htm>> (16.11.2004)

Connecting to the Canadian Experience. Diversity, Creativity and Choice. The Government of Canada's Response to "A Sense of Place, A Sense of Being". The Ninth Report of the Standing Committee on Canadian Heritage 1999. [WWW-dokumentti.] <<http://www.pch.gc.ca/progs/ac-ca/progs/rc-tr/progs/dpci-tipd/pubs/experience/english.PDF>> (16.11.2004)

The Economic Contribution of Copyright Industries to the Canadian Economy. Prepared for Canadian Heritage 2004. [WWW-dokumentti.] <http://www.pch.gc.ca/progs/ac-ca/progs/pda-cpb/pubs/economic_contribution/tdm_e.cfm> (16.11.2004)

Singapore

Creative Industries Development Strategy. Propelling Singapore's Creative Economy. Report of the Economic Review Committee Services Subcommittee, Work Group on Creative Industries 2002. [WWW-dokumentti.] <http://www.mti.gov.sg/public/ERC/frm_ERC_Default.asp?sid=131>
(8.12.2004)

Investing in Singapore's Cultural Capital. Ministry of Information, Communication and the Arts (MITA) 2002. [WWW-dokumentti.]

<[http://www.mti.gov.sg/public/PDF/CMT/ERC_SVS_CRE_Annex1.1\(a\).pdf?sid=131&cid=1303](http://www.mti.gov.sg/public/PDF/CMT/ERC_SVS_CRE_Annex1.1(a).pdf?sid=131&cid=1303)> (8.12.2004)

Realising Our Human Potential. Empowering the Individual, Enhancing the System, Enriching the Environment. Economic Review Committee, Sub-Committee on Enhancing Human Capital 2002. [WWW-dokumentti.]

<http://www.mti.gov.sg/public/PDF/CMT/ERC_HUM_MainReport_Cover.pdf?sid=132&cid=1379> (8.12.2004)

Economic Contributions of Singapore's Creative Industries. Toh Mun Heng, Adrian Choo, Terence Ho & Economics Division, Ministry of Trade and Industry 2003. [WWW-dokumentti.]

<<http://www.mita.gov.sg/MTI%20Creative%20Industries.pdf>> (8.12.2004)

Skotlanti

Creative Scotland: Shaping the Future. Scottish Enterprise 2000. [WWW-dokumentti.]

<http://www.scottish-enterprise.com/sedotcom_home/sig/sig-creative-industries/creative_industries-vision.htm?siblingtoggle=1> (20.12.2004)

Creating Our Future, Minding Our Past. Scotland's National Cultural Strategy. Scottish Executive 2000. [WWW-dokumentti.]

< <http://www.scotland.gov.uk/library3/heritage/ncsr.pdf> > (20.12.2004)

Toward A Cultured, Creative Scotland. Submission to the Cultural Commission. Scottish Arts Council 2004. [WWW-dokumentti.]

<<http://www.scottisharts.org.uk/resources/publications/Corporate/Towards%20A%20Cultured%20Creative%20Scotland/Cultural%20Commission%2004.pdf>> (20.12.2004)

Tanska

Danmarks kreative potentiale. Regeringens Kultur- og erhvervspolitisk redegørelse 2000. [WWW-dokumentti.]

<http://www.kum.dk/graphics/kum/downloads/Publikationer/Danmarks_kreative_potentiale.pdf> (28.10.2004)

Denmarks' Creative Potential. Culture and Business Policy Report 2000. [WWW-dokumentti.]

<http://www.kum.dk/graphics/kum/downloads/Publikationer/Denmarks_Creative_Potential.pdf> (5.1.2005)

Denmark in the Culture and Experience Economy – 5 new steps. The Danish Growth Strategy. Government 2003. [WWW-dokumentti.]

<http://www.kum.dk/graphics/kum/downloads/Publikationer/Publikationer_ENGELSKE/experience_economy.pdf> (28.10.2004)

Uusi-Seelanti

Heart of the Nation. A Cultural Strategy for Aotearoa New Zealand. For the Prime Minister and the Minister of Arts, Culture and Heritage by the Heart of the Nation Strategic Working Group 2000 (*Summary*). [WWW-dokumentti.]

<http://www.mcdermottmiller.co.nz/projects/hotnation/hotn_summary.pdf> (7.12.2004)

Growing an Innovative New Zealand 2002. [WWW-dokumentti.]

<<http://www.beehive.govt.nz/innovate/innovative.pdf>> (7.12.2004)

Creative Industries in New Zealand. Economic Contribution. Report to Industry New Zealand. NZ Institute of Economic Research (Inc.) 2002. [WWW-dokumentti.]

<http://www.nzte.govt.nz/common/files/nzier-mapping-ci.pdf>> (16.12.2004)

Creative Sector Engagement Strategy, New Zealand Trade and Enterprise 2004. [WWW-dokumentti.]

<<http://www.nzte.govt.nz/common/files/ses-creative.pdf>> (7.12.2004)

Yhdysvallat

Creative America. A Report to the President by the President's Committee on the Arts and the Humanities 1997. [WWW-dokumentti.]

<<http://pubs.artsusa.org/library/ARTS077/html/>> (28.10.2004)

Copyright Industries in the US Economy 2002. Stephen E. Siwek, Economists Incorporated. Prepared for the International Intellectual Property Alliance. <[WWW-dokumentti.]

http://www.iipa.com/pdf/2002_SIWEK_FULL.pdf> (3.1.2005)

Lähteet ja kirjallisuutta

Advancing Vermont's Creative Economy. Final report and recommendations from the Vermont Council on Culture and Innovation. Vermont Council on Rural Development 2004. [WWW-dokumentti.]

<http://www.kse50.com/vcci_report.pdf> (28.10.2004)

Alanen, Aku 2004a. Aineeton pääoma kasvaa. Tietoaika 2004/12. Helsinki: Tilastokeskus. S. 16-18.

Alanen, Aku 2004b. Luovuuden talous haussa. Tietoaika 2004/11. Helsinki: Tilastokeskus. S. 12-15.

Arpo, Robert 2004. Taiteilija tietoyhteiskunnassa. Tietoyhteiskuntastrategioiden taiteilijakuva ja tekijänoikeuslainsäädännön muutosten vaikutus taiteilijana toimimisen edellytyksiin. Teoksessa Robert Arpo (toim.) Taiteilija Suomessa. Taiteellisen työn muuttuvat edellytykset. Taiteen keskustustoimikunnan julkaisu n:o 28. Helsinki: Taiteen keskustustoimikunta. S. 129-151.

Askelmerkit tulevaisuuteen. Suomi 2015 –ohjelman loppuraportti. Tuovi Allén (toim.) 2003. Sitran raportteja 34. Helsinki: Sitra. [WWW-dokumentti.] <<http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti34.pdf>> (22.9.2004)

- Baseline Study on Hong Kong's Creative Industries. For the Central Policy Unit, HK Special Administrative Region Government. Centre for Cultural Policy Research, University of Hong Kong 2003. [WWW-dokumentti.] <[http://www.info.gov.hk/cpu/english/papers/baseline%20study\(eng\).pdf](http://www.info.gov.hk/cpu/english/papers/baseline%20study(eng).pdf)> (7.1.2005)
- Bayliss, Darrin 2004. Denmark's Creative Potential. The role of culture within Danish urban development strategies. In International Journal of Cultural Policy, Vol.10:1/2004. S. 5-28.
- Convergence, Creative Industries and Civil Society. The New Cultural Policy. Culturelink. Special Issue 2001. Colin Mercer, Guest Editor. Zagreb: Institute for International Relations.
- Creative Capacity+. Arts for all Victorians. A Policy Framework for the Next Decade. Arts Victoria 2003. [WWW-dokumentti.] <<http://www.arts.vic.gov.au/arts/Downloads/081.pdf>> (10.1.2005)
- Creative City. Brisbane City Council's Cultural Strategy 2003-2008. Brecknock Consulting 2003. [WWW-dokumentti.] <http://www.brecknockconsulting.com.au/07_downloads/AU-Q-BCC_creative_city.pdf> (29.10.2004)
- The Creative Economy Initiative. A Blueprint for Investment in New England's Creative Economy. The New England Council 2001. [WWW-dokumentti.] <http://www.nefa.org/pdf/CEI_2001_Blueprint.pdf> (28.10.2004)
- The Creative Economy Initiative. The Role of the Arts and Culture in New England's Economic Competitiveness. The New England Council 2000. [WWW-dokumentti.] <http://www.newenglandcouncil.com/pdf/rep_webReports/rep_creativeEconomy.pdf> (28.10.2004)
- Creative Europe. On Governance and Management of Artistic Creativity in Europe. Danielle Cliché, Ritva Mitchell & Andreas Wiesand 2002. An ERICarts report. Bonn: ARcult Media.
- Creative Industries in Hong Kong. Hong Kong Trade Development Council 2002. [WWW-dokumentti.] <<http://www.tdctrade.com/econforum/tdc/tdc020902.htm#>> (3.1.2005)
- Creative London. Creative London Initiative 2004. [WWW-dokumentti.] <<http://www.creativelondon.org.uk/creativelondon.pdf>> (5.11.2004)
- Creative Success – a strategy for the creative industries in Wales. Welsh Assembly Government 2004. [WWW-dokumentti.] <<http://www.wales.gov.uk/subitradeindustry/content/wda-creative-wp-e.pdf>> (10.1.2005)
- Cunningham, Stuart 2004. The Creative Industries after Cultural Policy. A Genealogy and Some Possible Preferres Futures. In International Journal of Cultural Studies, Vol. 7:1/2004. S. 105-115.
- Cunningham, Stuart 2001. From Cultural to Creative Industries: Theory, Industry, and Policy Implications. In Convergence, Creative Industries and Civil Society. The New Cultural Policy. Culturelink Special Issue 2001. Zagreb: Institute for International Relations. S. 19-32.

Flew, Terry 2002. Beyond ad hocery: Defining Creative Industries. Paper presented to *Cultural Sites, Cultural Theory, Cultural Policy*, The Second International Conference on Cultural Policy Research, Te Papa, Wellington, New Zealand, 23-26.1.2002. [WWW-dokumentti.]

<<http://www.creativeindustries.qut.com/research/cirac/documents/ICCPR%20paper.pdf>>

Florida, Richard & Tinagli, Iren 2004. Europe in the Creative Age. [WWW-dokumentti.]

<http://www.demos.co.uk/catalogue/creativeeurope_page370.aspx> (27.10.2004)

Florida, Richard 2002. The Rise of the Creative Class and how it's transforming work, leisure, community and everyday life. New York: Basic Books.

Hartley, John & Cunningham, Stuart 2001. Creative Industries - from Blue Poles to fat pipes. [WWW-dokumentti.] <<http://creativeindustries.qut.edu.au/research/cirac/documents/CunninghamHartley.pdf>> (10.1.2005)

Himanen, Pekka 2004. Välittävä, kannustava ja luova Suomi. Katsaus tietoyhteiskunnan syviin haasteisiin. Tulevaisuusvaliokunta, Teknologian arviointeja 18. Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2004. Helsinki: Eduskunta.

Howkins, John 2001. The Creative Economy. How people make money from ideas. London: Penguin Books.

Hughson, John & Inglis, David 2001. 'Creative Industries' and the Arts in Britain: Towards a 'Third Way' in Cultural Policy. In *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 7:3/2001. S. 457-478.

Kulttuuritilasto 2003. Kulturi ja viestintä 2004:1. Helsinki: Tilastokeskus.

Loisa, Raija-Leena 2003. The Polysemous Contemporary Concept. The Rhetoric of Cultural Industry. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 217. University of Jyväskylä.

Madden, Christopher & Bloom, Taryn 2001. Advocating Creativity. In *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 7:3/2001. S. 409-436.

Oakley, Kate 2004. Not so cool Britannia. The Role of the Creative Industries in Economic Development. In *International Journal of Cultural Policy*, Vol.7:1/2004. S. 67-77.

O'Regan, Tom 2001. Cultural Policy, Cultural Planning and Creative Industries Policy Making. In *Convergence, Creative Industries and Civil Society. The New Cultural Policy. Culturelink Special Issue* 2001. Zagreb: Institute for International Relations. S. 33-50.

Seltzer, Kimberly & Bentley, Tom 1999. The Creative Age. Knowledge and skills for the new economy. Demos. [WWW-dokumentti.] <<http://www.demos.co.uk/catalogue/creativeage/>> (28.10.2004)

Suomi 2015. Suomen tulevaisuuden menestystekijät ja haasteet. Suomi 2015 –kurssin 6-loppuraportti 2003. Helsinki: Sitra. [WWW-dokumentti.]

<http://194.100.30.11/suomi2015/suomi2015_6/Suomi2015-Raportti6.pdf> (21.9.2004)

Suomi uuteen nousuun. Innovaatit ja osaaminen huipputasolle. Antti Hautamäki & Tarmo Leimola (toim.) 2004. Sitran raportteja 39. Helsinki: Sitra. [WWW-dokumentti.] <http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti34.pdf> (22.9.2004)

Volkerling, Michael 2001. From Cool Britannia to Hot Nation: 'Creative Industries' Policies in Europe, Canada and New Zealand. In International Journal of Cultural Policy, Vol. 7:3/2001. S. 437-455.

Wilenius, Markku 2004. Luovaan talouteen. Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Sitra 266. Helsinki: Edita.

Yoshimoto, Mitsuhiro 2003. The Status of Creative Industries in Japan and Policy Recommendations for Their Promotion. Socioeconomics 12.2.2003. [WWW-dokumentti.] <<http://www.nli-research.co.jp/eng/resea/life/li031202.pdf>> (7.12.2004)

